

Csak olvasótermi használatra!

PB
6327

30

CSORBA GYŐZŐ
Válogatott versek
(1945–1975)

Magvető és Szépirodalmi Könyvkiadó

„A világ és az élet jelenségei csak lassan, makacs vonakodással fedik föl arcukat. Tiltakozó szeméremmel engednek mélységeikbe pillantani. Lázadoznak megismerésük s így megnevezésük és birtokbavételük ellen. Pedig nélkül lehetetlen a tájékozódás, a biztonságos mozgás az életnek nevezett »elvarázsolt kastély«-ban. A költő meglát, megismer, megnevez. Ezzel birtokba vesz. Nem egyénibe, hanem közösségibe. Nem a magáéba vagy *csak* a magáéba, hanem mindenkiébe” – írta nemrégiben a költészet társadalmi szerepét és fontosságát megvilágító, s egyúttal saját költői módszerére utaló vallomásában Csorba Győző, aki olykor szikárnak tetsző verseiben is egyike legnagyobb élő költőinknek. S nagy költővé éppen az teszi, hogy feszes verseiben mindenekelőtt a belső izzásra, a mondandóra, a lényeg minél plasztikusabb és pontosabb megformálására ügyel, és sokkal inkább a belső formára, a struktúrára például, mint a külső csillogásra.

Weöres Sándor többek közt így jellemezte költészetét: „Miről szól ez a többnyire dallamtalan, inkább rejtett benső dallamú líra? A megválaszolatlan végső kérdésekről, a hamleti lét vagy nemlét dilemmájáról – és ekkora tág keretbe minden részlet belefér: elvesztett hozzátartozók, saját família, tárt tájék és zárt kert, baranyai helyi színek, balatoni és olaszországi utazás, idegen embersorsok,

CSORBA GYŐZŐ
VÁLOGATOTT VERSEK
(1945-1975)

Sorozatszerkesztő

Illés Endre

Kardos György

© Csorba Győző, 1979

ISBN 963 270 908 x *Magvető*
ISBN 963 15 1354 8 *Szépirodalmi*
ISSN 0324-3265

ELŐSZÓ

Aggódva válogatsz: nem méltó az sem, ez sem,
hogy versbe-fogd. Csodák villámlására vársz.
Tárulkozó eget fürkészel: onnan essen
eléd költői tárgy: magos nyilatkozás.

Bozótok, dzsungelek fordulnak útjaidra,
– ó, minden szürke perc bogos dzsungel, bozót,
s a jámbor dolgok is! figyelj álarcaikra!
és zúgva rajzanak szájad köré a szók.

Az észrevétlenül növekvő semmiségek
omló, alaktalan homokba rejtenek,
igékre őrzött torkod zizegve eltömik,

s ki hajthatatlanul lesed jelét az égnek,
már-már mozgatni is felejtet nyelvedet,
s a némaság lekúszik didergő lelkedig.

A kényes-omlatag vidék remegve füstölög szét,
s az íves láthatár merev szélébe ékelt
és hasztalan szabadkozó tavakból
mohón hörpölget hosszú kortyokat
a földre-hajló teknő-forma ég-alj.

Fény ví a fénnel itt meg ott szikrázó forgatagban,
süvít a villanó gerely, sajdulva rí az űr,
fölszáll a kín, s kecses körökben leng az öblös,
hullám-vető, szelid lapály ölében,
aztán a dermedő magasba csap.

Kucorgó, gyáva kedvedet cikázó gyík hátára fektesd,
serkentse föl, s a lusta köd guruljon el belőle,
kössön rá tréfás hurkokat –, csomózd hanyatló kedvedet
a tátott-szájú kémények vidám
torkából gombolyogva ömlő ritka füsthez.

Ó, nézd az utak villogó szalagjait, szegélyükön
a szunnyadó fák borzait, melyek fáradhatatlan
villannak és fakulnak, és mindig bújtatnak egy kis éjt –,
ó, nézd az utak hangtalan kígyóit, rád-sziszegnek,
s szívedbe kúsznak: – ott keresd őket, ha majd hiányzanak.

Szívedbe kúsznak lassan, és a kényes-omlatag vidék
szívedre hull, akár a zizzenő por, ha
megáll a szél. Merülj magadba, ott keresd
őket, hiszen csak múló emberszívben él
tovább a kagyló-héjú pillanat.

F A L U N

Ködökből villantja felém
arcát másik magam.
Idegen táj ölén
kóválygok, nincs szavam
a végzetes ügyekre:
nagyobbá vált egy háztető, mint
az élet-halál örök ikre.

Íme, ember lettem újra én,
ember: hús, vér, velő –,
mik testem rejtekén
bújtak, most bújnak elő
a boldog ösztönök.
Ember lettem –, egy kicsit állat is:
a földért küszködök.

Csillagok ingó fényeit
taposták talpaim:
rossz vágyam égre vitt.
Itt, a szegénység halmain
bánom bűneimet:
bolond, aki a kézzelfoghatóról
a bizonytalanra vet szemet.

Friss táj, ha megfakulsz,
új tájakra szalassz,
éles tükör, ha megvakulsz,
többé itt ne marassz:
legyek hűséggel ember,
ringassam a sáros földet
dédelgető szivemben.

T É L

Remeg már. Háborodva futna, futna –,
fagy dönti el. Mint üldözött bogár,
gyors életére gyors halált hazudva
hever hatalmas buktatóinál.

Csírái, lám, fordítva nyíladoznak,
békéje omló köddel vándorol,
jelei fönt a hegytetőn lobognak
s a csillanó ablak-kristályokon.

A tornyok és a bástyák összedőlnek,
az orra-ejtő árok föltelik,
a támadó orcái tündökölnék,
nevetve látja érett terveit.

Nevetve néz szét karcsú trónusáról,
kiszáll belőle régi szégyene,
szelid párák lebegnek hűs vasáról,
szelid nyugalmat ringat kék szeme.

A vesztes mégse, mégse csöndesedhet:
győzők irgalma: átok és parázs,
sebei inkább égnek, üszkösödnek,
inkább csigázza forró borzadás.

De menti bőrét, föld alá igyekszik,
beléd igyekszik: enyhelyet keres. –
Körmét behúzza, hálásan lefekszik,
az álma mély és szikrázó-üres.

H A D A K M Ű L T Á N

Már ásít, ásít minden porcikám:
hunyorító órák doh-szagát igéri
orromba a hatéves küszködés
lázában fél-halottra nyűtt s pihenni
homályba,

A sarki házhelyen
fogócskát játszó kisfiúk sokágú
zajgása fül belé a sűrűdő
hajló világ.

s ó, a csillagok, megint ők,
a csillagok s a hold, a jég-szemű,
megint csak ők az egyetlen színesség!
Reggel nap ébred, este csillagok
s növe-fogyó hold, mint ma is: tudom jól!
és alszom és eszem meg dolgozom,
és újra, újra, mint ma is: tudom jól!
A vérivó kalandok hadsora
széjjelszaladt, kis életem vigyázva
kerítik árkok, bástyák, őrszemek,
és mind az én nyugalmamért vesződik. –

Már ásít, ásít minden porcikám,
de izzó sóhaj füstöl néma számról:
tántorgó percek, kik csúszós hidak,
omlékony parti-ösvények vidékén
terelgettétek ingó lábaim,
hogy rémület térképe lett az arcom,
tántorgó percek, most, hogy ólmosan
hunyorító órák doh-szagát igéri
orromba a hatéves küszködés

lázában fél-halottra nyűtt s pihenni
hajló világ – : koporsóig kívánt
tündér-idő tanúiként becézem,
dajkálgom megfásuló szívem
fészkében sarkait sietve vesztő
emléketek pokol-szépségeit.

K E N D Ő

I

Puha álom óvja, puha szender –
hova tereled ég-szinű szemét?
Mély-fekete utakon érsz haza, – ó,
a fehér utak fekete fátylat öltenek!

Mozog, él a föld, tüzeket ápol,
fejeden a vihar virágos ék –
fürge, fiatal ütem űzi őket,
amit őrzöl, őrzi veled álom és vihar.

II

Szakadozik a homályos éjszaka,
ide-oda száll a derű, utadba áll.

Akarod-e? ijedezve nyúlsz felé,
simogatod, ujjaidon tüzet fakaszt.

Hova siet, aki éppen erre járt?
nyomaira barna uszály kering alá.

III

Hátat fordít, – csupa sugár,
sarkában árnyék kuporog,
szirmok közé bújt a jókedv,
haló bogárként rejtőzik.
Ó, drága órák, szép láncok,
ünnep-idő, teli kehely,
kormos terítőn rög-arany,
holt hamu száll, száll az égből.

IV

Hajló sírás csillog, élő virág nő
vert szívedből. Jobb, ha ezzel törődöl,
ezt pólyáld – járjon az csak magában
sikló útján, mint a fáradt kísértet.
Hátat fordít – már csak omló fehérség,
apró foltját szétzilálják a lombok.

K O R S Z E R Ű

Bendője élő szörnyeteg, hiéna-mancsok markai,
tetőtől-talpig tátogó szájak lepik be testét,
kiontott bélek száradó rojtjától cifrák sarkai,
fejében hű öröklakó a visszhangzó üresség.

Vadak szülöttje, ronda vad, nyugalmat, álmod kergető,
a sarjú kertek ágyain tapos fáradhatatlan,
fú, mint a kan, forog, kapál, kidől a szár s a gyenge tő,
nyomában jajgatás suhan fakó holló-csapatban.

De nyelvén – nyelve szüntelen-bimbós virág – fehér szavak
teremnek, hófehér szavak, ha hallod, sírni készülsz,
remegnek bűnös térdeid, bánón eléje szédülsz,

s ő, mint az irgalmas nagy-úr, leinti háborgásodat,
szívedre rakja szent kezét, kétséged elterelve,
s már érzed: könnyebb lett szegény zsebed soványka terhe.

C S A K A M Ű L Ó T

Ég és föld és csillagok és sár és a nem-élő
dolgok a földben, a vízben, a föld hátán s az egekben
békén nyugszanak, érzéketlen, bő nyugalomban.
Ágyuk a két-végén-nyílt, öblös idő, körülöttük
fénylőn villog az űr fagya.

Nézd, nézd gyönge szemeddel
tisztá hüvösségük, nézd, bámuld gyönge szemeddel,
s hódolj meg szeliden, forrásként öntse a torkod
himnuszukat! Hódolj meg, hullj le a porba előttük,

ám ne szeresd őket! Ne szeress senkit, csak a múltot!
Azt, aki fölkel, pár suta lépést tesz, s lerogy újra,
messzekiáltja jaját: úgy érzed, szíved üvöltött.
Egy törvény él benne, tebenned: tudhatod álmát,
tudhatod undorait, félelmét, ritka derűjét,
sarjú vágyai bomlását, fosztott remegését,
szende szerelmét, vérszomját . . .

A ganaj-fia féreg
inkább ért téged, mint tündöklő kövek, inkább
annál is, ki a halmos fellegek ormai élén

ül, s ragyogó feje átüti zengve a kék kupolát, de
nem sír, nem táncol soha –: egykedvű nyugalommal
kergeti bolygóit tűz-bokrai rengetegében.

A M A G Á N Y R Ó L

Megállt, s áll a lomb, álmatag leng az éj;
a formák fölitták a szint, alszanak
a végük-nem-érő utak, míg köz-
jük ékelve lassan piheg, fúj a nagy-
beteggé tüzelt város. – Ó, jobb, ha nem
vesződöl, pihensz csak fa-érzéktelen.

A végük-nem-érő utak! Hátukon
sugár-fényeket gyűjt, s kavar szét a csönd,
sugár-fények úsznak tömény álmukon,
zilálják a lustán borongó közönyt.
Hanem nézheted nyomtalan nyomdokuk,
igyekvő szemed csapda torkába fut.

Hanem nézheted nyomtalan nyomdokuk,
nyugalmad koporsóba fektetheted:
az ágyadba is víni kell háborúd,
parázson csigázni szegény testedet –
hegyet dönts eléjük, vagy árkot hasítsz,
szökésükre hálót azért nem borítsz.

Sötéten botorkál a szív és remeg,
a zörgő, fagyos tájba vadként figyel.
Elégyúl a nap, láng-szegett fellegek
terítik be. – Ó, törbe jut, vagy kegyel-

162218

mes öl várja? Aggódva kételkedik,
megébreszti, és veszti félelmeit.

A boltok berogynak, s a hulló vilá-
got omló romok földbe zúzzák-verik.
Ki áshat, s ki ás érte sziklák alá?
A vágyak csak irtózva élesztgetik.
Ha szétfolyna bár boldog élők meleg
husában, hogy őrizze éber sereg.

Nehéz tűz a fájás, a vándor szemén
borúsan lobog, mint szülőház, ha ég –
Föléhajlik, elszáll a könnyű remény,
hüvös szél süvít, jég-eres lesz az ég –
a vándor riadtan tekintget körül:
kinyíló kehelyként borul rá az űr.

D A L

Az évekkel-szálló nem védheti arcát,
pókhálót köt rá a lassúdad idő,
port fúj a szemébe, lisztet a hajába,
pilláira ólom-gyöngysort kötöget.
Az évekkel-szálló nem védheti arcát, –
de a resten álló túljut a napok
s éjek fordulásán, fölhág az oromra,
zengő fények-árnyak csóvíai közé.
Az évekkel-szálló nem védheti arcát, –
magasra-segítem mind, aki enyém:
tünde-ifjúságban villognak örökké,
dalolva hajóznak koporsójukon.

S Z A B A D U L Á S

Gyorsítja lépteit a nyár, korábban ébred a bagoly,
árnyékos odva űzi, mint a talpat a parázs.
Indázó, vézna dallamot növeszt a zengő hallgatás,
a hontalan homály a lomb csipkéin bujdokol.

Nyúlt-ívű csóva pántja leng a szóttalan csúcsok között,
a völgyek nyirkos útjait borzongás kergeti,
kiáltás éled, száll a hang: nincs, aki sorsát mentheti:
a mell szorongó fészke vad sárkány-fiaktól sír, nyüzsgö.

Érdes kövek csattognak és sikoltanak reménytelen,
nem nő a zúgás, nem lohad, csak forr kegyetlenül.
A hold derengő fénye, mint a víz, a töprengőre dül,
szelid csónakként ring odébb a megfárasztott értelem.

Nyitott tenyérre fekszik és megcsillan a kemény közöny,
halott mocsár-szag hömpölyög a roncs mező felett,
sudárló nyárfák töre szúr a légből: ó, nincs enyhület!
s a szél egy ág hegyére ül, tolláskodik szégyenkezőn.

Gidák s más ifjú állatok bohókás kedve nyugszik el
az álmos út bóbiskoló, fehér hajlásain,
a lassú tompulás mögül virág fakad, kibontja in-
gó szirmait, s a múlt felé halódó illatot terel.

Ágy, biztonság, meleg sarok, meghitt-világú, gyöngö mécs,
a védtelen befordul, és páncéljából kilép,
a vágató megtorpan: ím, szikrázva leng a semmiség,
és visszacsúszik, míg lehet, míg nem keríti görbe rács.

A hajnal éledő jelén dühödt bikák tipornak át,
rikoltás fúr az ég felé, a táj tűzvészt nevel,
király-sasok keringenek az áramlás erőivel,
a tolluk lángoló vörös, karmuk galamb husába vág.

Kicsendülő ének bolyong a réteken, fodrozva hull
a fűre, csapzott sír-helyét hullám-vonal diszí-
ti, száll a fény, árad-terül, az üldözőket üldözi,
bősége homlokukra ég reszketve, mozdulatlanul.

FOGYÓ VILÁG

Földbe hullt, vagy nyom-felejtő légbe szállott,
váza van csak: bőre, húsa rég lemállott,
csípős szél fúj rajta dallamot. –
Lábodat se tedd le, ó, minek kopogjon?
úgyis eltűnsz, mint a füst, – de hadd forogjon
homlokodnál kedves csillagod.

Sárga és rogyott a fű, a fák kopottak,
hasztalan vesződtek, ím: alulmaradtak,
megnyugodva várják sorsukat.
Ám a házak lankadatlan küzdenek még,
bőrükön pusztít a fény – belül hűvösség,
vermek és homályba-vájt utak.

Hol keressek változatlan ízt e tájon,
lángragyúl-e lángom másik tiszta szájon?
ne maradjak egymagam hibás.

Hogy terítsem szép palástom más nyakába:
tudja ő is, mit veszít, ha már hiába,
óhatatlan lesz a pusztulás.

Jó sereg te, részesek, tanúk világa!
rögbe bújtál, ajkadat kukac lerágta:
titkod együtt rothad el veled.
És a szó, mely sírt, morogva lázadott csak,
messze zúg már: holdat és napot babusgat,
bátorítják öblös fellegek.

Gáncs-vető követ gurít az út elébem,
rácsot ejt a dárda-fényü ég fölébem,
jobb, ha bölcsen meg se mozdulok –
csak magamba nézek, és szemem bogozza:
merre jár a vágy, ha néha visszahozza,
merre nem szorul köré hurok.

E M L É K

Láncaiból kiszakadt a halott,
kiszakadt testvérei láncából.
S jó, imbolyog, arca merengve ragyog,
köd füstölög ősz pillái alól.

Ím, újra erős, aki félt, akinek
lábára sikos kígyó tekerült,
vendége se már e világi hideg,
amely eddig a csontjai fészkein ült.

Megzendül a teste, kigyúl, bizsereg,
fürtjére szelid felhő gomolyul,
tenyerébe simulnak a messzi terek,
hús homloka hajnali fénybe borul.

A M E N E K Ű L Ő

Fordulj meg, lökd arcukba fáklyád, lásd végre, hogy kiktől
szaladsz.

Folyékony éj hullám-verése csapkodja térded és fejed,
lépéseidbe, álmaidba beléömlött az éjszaka.
Gyakran leülsz, s a földre bámulsz: bujócskázó utat kutatsz:
tudnál-e, s merre, merre tudnál a fénybe visszafutni még?
A fénybe, fénybe visszafutni! Lehúz a duzzadó sötét,
a színtelen tárgyak sok-élű téglái közt bolyongsz vakon.
Kicsöppentél a gyermekkorból: hogyan, hogyan történhetett?
kicsöppentél az ifjúkorból: hogyan, hogyan történhetett?
a színtelen tárgyak sok-élű téglái közt csetelsz-botolsz.
Él még a szomjúság szivedben: érzed szilaj marásait,
s nem enyhíted, csak elcsitítod: ígérettel csitítod el.
Csalod magad: egy másik út ez, végigfutod, mert így muszáj,
aztán a választott mezőre lépsz majd vidám-virágosan.
Ó, elfelejtetd, mennyi szép szó rekedt beléd örökre már,
miket vigyázva tartogattál, hogy egyszer elmondd boldogan.
Ó, elfelejtetd, mennyifélét akartál tenni, s rád-borult,
rád-alkonyult: becsukta kelyhét a szírmot-táró alkalom.
A benned ívelő sugár-bolt tojáshéjként rogyott be, és
a gyöngé törmelék porában kincsed porát se lelheted.
Gyakran leülsz, s magadba bámulsz: utat kutatsz magad felé,
tudnál-e, s merre, merre tudnál a fénybe visszafutni még? -

Körötted, a világ szegélyén, hunyorgó lámpák rezgenek,
mint holt körül a gyertya-lángok – talán halott vagy már te is.
Nem fény e fény, csak ócska pótlék, mit a szokás gyújt semmi
több,

az egy-szövésű némaságban csöpp jajkiáltás itt meg ott.
De mégis: ez tiéd egészen, s ha büszkeségre éhezel,
szegénységedbe burkolózhatsz sajtó arany-palást helyett.
A térded egy irányba hajlik: az út is egy irányba visz,
miből kinőttél, dobd a tűzre, s vállald a rád-szabott ruhát.
A vissza-nem-jövőket öld meg, szerelmes testük hengerítsd
szived földjébe, női belőlük örököld sírok domb-sora.
Gyászold el őket újra-újra, akár termő szüléidet,
de semmiképp ne várd, ne áhítsd – magadnak ártanál vele.
Körötted, a világ szegélyén, hunyorgó lámpák rezgenek,
örülj nekik, ha pislogók is, mint ékkövekre, úgy tekints.
Lépéseidbe, álmaidba beléömlött az éjszaka,
s az éjszakának réme-árnya rád-élesíti késeit.

Fordulj meg, lökd arcukba fáklyád, lásd végre, hogy kiktől
szaladsz.

OCSÚDÓ ÉVEK
(*Önéletrajzi költemény*)
(1953–1954)

I

Szél fúj, makacs szél, egyre makacsabb.
Múltam szorongó tájékaira
komor zúgás nehéz felhője csap:
a gyors idő rabló-darázs-rajja.
Riadtan pislogok szét, s hallgatok:
hová jutottam? ó, mi lesz velem?
Sereglenek próbáló, új napok,
s elvész a mérték, üresül kezem.
Mit enyémnek hittem, testembe martan,
nyomát is veszti e dühös viharban.

II

Szél fúj, makacs szél, egyre makacsabb;
nyugvó s kelő nap egyaránt növeszti.
Más mint az ismerős légáradat,
haragját a hús mélyére ereszti.
Pedig, hogy voltam légyen is, szeretném,
vízre-hullott levélnél több legyenek,
gyökérből, biztos száron emelkedném,
ne inganék vak semmiség felett,
hogy aki látja sorsom, bátorítást
hirdessen annak, okos szomorítást.

III

Bölcsekedés ez? Jó, de éppúgy élet.
Rágódtam rajta gyakran, hát tudom:
hogy végigjárjuk a szabott egészet,
hasznos megállni olykor. – S féluton
vagy tán még annál is többön vagyok már.
Aki elhagyja szülője ölét,
a halál fia. Tán itt is topog már
ajtóm előtt a győzni-jött sötét.
Mindegy: másoknak használ vagy magamnak,
megállok, mert a jelek sokasodnak.

IV

Megállok s visszanézek. Szürke por hullt
a régi útra. Arcok, szemek, nyelvek
hajdan tüze hamu lett. Éjbe fordult
a nap, s helyén még csillagok se keltek.
Varázstudó szó kell, igazi szándék,
ha sírokat kívánok törni, s jobban
nem szomjúhoztam senki mást még,
mint most magam e tékozló napokban,
támaszt a forgató szélvészeken ellen:
a gyermeket dajkáló sejtjeimben.

V

Megállok, s visszanézek: a homályból
szelid árnyak lépnek ki, ismerősen
körülfognak, s szájuk, bár néma, vádol,
hogy én, ki annyi mindenről beszéltem,
őket az elmúlás kényére hagytam. –
Igen, erős szó kell, igazi szándék,
s a vér megindul a halott tagokban,

ébred a gyermek, föltámad a játék,
az élt s mesélt valóság lánggra kap,
s varázslóvá lobbantja tollamat. –

VI

Pécsett, Vilmos-utca 23-ban
születtem, kilenc közül nyolcadiknak.
Apám Nagykállóról, a Tiszán-onnan
való volt, anyám Vecséről, a „kis lak”
falujából. A zöld Mecsek gerince
szemük elől mindkettőt eltakarta.
Hogy a felejtőt szép húségre intse,
köd-arcuk megkísérti még gyakorta,
különben már az új-rakásu fészek
melegén sarjadt a fiú-önérzet.

VII

Anyám parasztlány volt, szegényparasztlány,
porszem az ország szomorú porában.
Népes családból, melynek szinte használt,
hogy néhányuk meghalt már kiskorában.
Anyám parasztlány volt, s hogy a kenyér
otthon bővebben jusson, Pestre ment.
Egyik férjes nővére Pesten élt,
az szerzett néki szolgálóhelyet.
Játék helyett a munka s gond bozótja
sűrült köré, s nem lett másképp azóta.

VIII

Anyám! Alighogy írtam róla eddig.
Rohan az idő, lassan nyolcvanéves.
Jó, ha a szív még valónál melegszik,

az emlék bármi tündérszép, kevés lesz,
mikor már harcot ví a nagy hiánnyal,
mely űr-nyelvéből, űr-szeméből árad.
Társulnia mit ér erőtlen árnnyal,
kit testes rémek tolvaj népe támad?
Fog-e a toll úgy akkor is, ha már a
sosem-szűnő szomj tintájába mártva?

IX

A gyöngö sün, ha bántják, összegörcbül,
merev tüskéit kifelé mereszti,
s ki hozzáér, riadtan visszahördül,
szeles bátorságát sietve veszti.
De aki bent a sün pihés ölében
bújik meg, annak fészek és melegség.
A tüskéről, ha tud, dicséri szépen,
vagy menti, mert illő, hogy néki tessék.
Boldog, ki másra tudja bízni sorsát,
de áldott, akit másért fűt gonoszság.

X

Anyám, anyám, sün-tüskéid ha láttam,
olykor talán el is búsultam értük.
Láttalak volna inkább glóriásan,
hogy csillagok szórják fejedre fényük,
hibátlan és makulátlan, sugárzó
ragyogásban, hogy szavam akadozzon,
ha rólad szólok, lettél volna zászló,
bár lettél volna élő példa-asszony,
kit bámulat övez, tisztos dicséret
s a hódolat körötte a kíséret.

XI

Anyám, nem voltál zászló s példa-asszony,
de asszony voltál, s ami még több: ember.
Átláboltál velünk tengernyi rosszon,
karodon vittél, s vittél nagy szivedben.
Ki öle fészken annyi békét rejtett,
aki úgy tudott óvni, simogatni,
nem csoda, ha más törvényt elfelejtett,
ha másnak nem bírt morzsákat sem adni,
ha tenyerei más felé csukottak,
ha másoknak csak tüskéi jutottak.

XII

Sokszor fog karmaiba rémes álom:
hajszolt szív, nyúzott idegek vendége.
Forgolódom, nyögök a forró ágyon,
éber testőreimtől messze tépve,
s anyám, anyám, ilyenkor téged hívlak
már harmincnyolc esztendő férfi-fejjel,
törött erőid új virágba nyílnak,
egyetlen őr, pótolhatatlan menhely!
Mert minden ember lelke mélye gyermek,
s csak anyjánál talál igaz kegyelmet.

XIII

S apám? – Nehéz a szó: hosszú huszonhét
éve halott már, majdnem-üres emlék.
Fölásnám sírját, mellé térdepelnék,
csontjait fognám: végre fia lennék,
csontjait fognám: támasszam valóra,
tudjam pontosan: *volt s van*. Most erőtlen,
ingó árnyékok árulkodnak róla

valahol bennem, mintha már tünőben
az ébrenlét, s ön-pilláim körül
álmok csapata rajzik, tömörül.

XIV

Nagykálló szülte s lecsúszott család.
Cipészből kalauz lett újra apja,
mert nem akarta megadni magát,
és törni próbált ismét magasabbra.
Mint száműzött király járt a világban,
magán kívül nem érdekelte senki;
két fiát iskolába küldte, hogy talán majd
vesztett trónjára egyik visszamenti.
De száműzött maradt örök időkre:
csak álma volt s nemesi kutybőre.

XV

Két fiát iskolába küldte. Nem tanultak,
helyette inkább iparosnak álltak.
Apám festő lett, s legényfejjel útnak
eredt, hívták tündöklő, messzi tájak.
Egyszer már-már Amerikába csalták,
(ha elmegy – furcsa gond – lennék-e én ma?)
szíve és emlékei nem akarták,
hajójeggyel zsebében visszatért a
trieszti kikötőből. – Soha többet
nem hagyta el aztán a honi földet.

XVI

Pestre került a MÁV-hoz; nemsokára
meg is nősült ott, elvette anyámat.
De nem szívelték: „túl nagy volt a szája”,

sokat beszélt a „jog”-ról, s egyre lázadt.
Jobb valahová eldugni vidékre
– gondolták. Pécsre ilymódon jutott.
S kinek az élet ormait ígérte,
adott helyette egy szegény zugot,
börtönt, mely nem nyílt soha meg előtte,
s ajtaja nem volt, csak a temetőre.

XVII

Mesék, mesék, anyám meséi róla:
„a harmadik fiú” volt ő, a hős,
a könnyesek, búsak vigasztalója,
az erejük-vesztettekért erős.
– Én már csak törtnek láttam, ijedősnek,
aki magát se tudta menteni,
a halállal láttam már viselősnek,
kinek széthulltak földi rendjei,
ki hogyha lázadt, már csak maga ellen,
vádolt és vesztes mindenféle perben.

XVIII

MÁV betűíró volt, de otthon is
dolgozott másnak: sok volt a gyerek.
Ma is látom még, hogy ott ül a kis
vagy nagy táblák előtt, könnyű ecset
kezeiben, s nőnek, nőnek a betűk
kéken, pirosan, soványan, kövéren,
formás-cifrák és sima-egyszerűk,
ezerfélék és ezerféleképpen. –
Apám betűíró volt, magam is az vagyok,
ki tudta jobban dolgát, eldöntik a napok.

XIX

Anyám, apám és nyolc testvérem: – ím
ama keret, melyet a vér adott.
Ó, hol vagytok, egy-testből véreim,
egy-méhből sarjadt magzatok!
Kilenc testvér, kilenc test, sors, világ,
de idegenné ridegedtünk!
Külön futunk külön célunk iránt,
külön csillag ragyog felettünk.
Egyőnk már végképp elment, hogy jó helyet csináljon,
most ő is maga kószál az égi tájon. –

XX

Pécsett, Vilmos-utca 23-ban
születtem, s éltem hatéves korig.
Szőlős-gyümölcsös, enyhe lanka-oldal
lábához fut föl, s rákapaszkodik
a Vilmos utca. Hol síkká simul
a dombhajlat, majd elkezdődik újra,
ott állt a ház; egy udvara alul,
s egy fönt, bozótok sűrűjébe bújva.
Az alsó udvar közepén temérdek
ágaival egy vén fa terebélylett.

XXI

Gyermekkor! – A világ két kézre készült,
s én egyfeljelt jöttem élni. Semmiség, de
nem semmiség annak, ki kapta részül.
Árnyéka lépteim végigkísérte,
s tudom, kísér a síromig s azon túl,
s míg csontjaim más csonttal nem vegyülnek,
nem szabadulok e cégéres nyomtul.

Perceim most is gyakran keserülnek,
gyakran borít el érdemetlen szégyen,
s roskad be minden szívem közepében.

XXII

Gyermekkor, ó, csak te voltál a mentő
tarkán csillámló álmaid hadával;
szemem tükrén tündöklő rózsafelhő,
fülemben el nem lankadó madárdal.
„Vaskezed lesz” – mondták, s hittem szilárdan –
„erősebb mint a másik, s aki bántott,
bűnhődik akkor.” – Nagy lenni kívántam,
s megverní a rakoncátlan világot.
Pajtásaim – sokszor dölőfőlvé többek –
ilyenkor kegyeimért könyörögtek.

XXIII

Próbálom összegyűjtögetni rendre
első hat évem: nem megy sehogyan sem.
Csak szilánkjai fénylenek remegve
valahol kincs-takargató szivemben.
Nem is szilánkok, illó villanások,
a szó elől elszöknének, ha pontos
formáit mint hideg kalitka-rácsot
köréjük raknám, hogy miként belül most,
éljenek kint is. – A tenger vizében
szűrd a beömlő folyók vizét széjjel!

XXIV

Mégis: tudok az izgatott napokról,
a nagyfiúk harcáról fönt a dombon,
mi, aprónépség, bámultuk a bokrot,

a „főhadiszállást” s odébb a „fronton”
a „támadást”, a „zsákmányt”, „megbeszélést”.
Közöttük társ szerettünk volna lenni,
de útunk állta a tekintély-féltés,
csak szolgál-munkát bíztak ránk vagy semmit.
A fővezér fényes, valódi kardja
irigységünk könnyét szemünkbe csalta.

XXV

Tudok a nyár-estékről, vacsorához
gyűlt a család ilyenkor, – szinte kisdéd
kaszárnya. A kezünkben tányér, lábos,
pléh, porcelán, kinek mi jutott. Veszteg
álltunk sorban, amíg az étel, gyakran
puliszka, nem került edénybe végre,
aztán hajrá! fatöve, konyha, kamra:
ez itt, az ott fogott buzgó evésbe,
s ha végzett, viaszasompolygott szerényen,
de hányszor hasztalan, hogy újra kérjen.

XXVI

Tudok Vince bácsiról, apám furcsa,
öreg barátjáról, gyakori vendég
volt ő nálunk, akinek csoda kulcsa
minden zárat nyitott, s aki az ingét,
kabátját egy-gombra-járóvá tette,
hegedűt csinált, maga-billenő
keménykalapot, s ez köszönt helyette.
Az élet szépségét kereste ő,
s mert megszerezni pénze rá hiányzott,
formált helyébe egy külön világot.

XXVII

Tudok arról, hogy egy kamasz-fiúval
a szomszéd Rácvárosba szöktem egyszer,
s az országúti kocsi- s autózaj
úgy megijesztett, majd kétségbe estem,
hogy hazafelé koldultunk az utcán,
föl tudjunk szállni végre villamosra,
s mint a molnárét, kire könnyű liszt száll,
barna fejem fehér por záporozta,
s mikor síró anyám, ki elveszettnek
hitt már, meglátott, elsőbb meg se ismert.

XXVIII

S tudok, igazán tudok Arankáról,
tudok róla, kit egyik lány-néném szült.
Kilencünket szaporította, s máról-
holnapra máris messzi útra készült.
Látta, igen, nem neki való itt e
csúnya vásár. Kis gyermekpadban hárman
ettünk: ő, én s húgom. Megmerítette
kanalát tányérunkban is: vidáman
„szerzett”, iparkodott: kevés volt hátra,
erőt gyűjtött a szörnyeteg halálra.

XXIX

Mi baja lett, régesrég elfeledtem.
Kórházba kellett vinni. Ünnepeyles
arccal harmadnap látogatni mentem.
Csodákkal várt a kórház, ritka-fényes
csodákkal, s én még toldtam őket. Hosszú
órákig meséltem, hogy ott mit láttam:
a betegekről, ágyakról, a lassú

nővérekről, s hogy mennyi orvosság van
Aranka szekrényén. Irigy-kerek
szemmel hallgatott a gyereksereg.

XXX

Hozzá készültünk aznap is, de egy
tányérsapkás ember jött korareggel.
Néném keresi, s látom, hogy bemegy,
majd sírást hallok, sejtő rémülettel
futok utána: „Istenem, mi történt?”
Néném már az utcán volt, otthagytott.
„Aranka rosszul van” – szólt vissza onnét.
Mint aki kővévált, úgy álltam ott,
aztán kitörtem, rázódva zokogtam:
a pusztulás küszöbébe botoltam.

XXXI

Igen, Aranka meghalt. Két riadt nap
sirattam, a jó szó hiába volt.
A vigasztalás a bimbózó agynak
használt volna, de a szív nem hajolt,
makacsul tudta, nincs vigasztalás:
erősebb, több a játéknál e baj.
A visszatarthatatlan elmulás
csördített csípős ostoraival
nyakam közé, s éreztem: hatalom
suhog bennük, s nincs tőlük oltalom.

XXXII

A gyermekparcellában temették el.
Fakeresztjén kicsiny, tojásdad tábla,
zománcosan, nevető égszínkéken,

s egyetlenegy, alig-mondott szó állt a táblán: „Aranka”, fehéren: „Aranka”. –
A gaz sietve benőtte a dombot,
a keresztet a rothadás faragta,
de a tábla ép volt, és mintha boldog
hírt zengene: a rokkant sír felett
villogta szét a hófehér nevet.

XXXIII

Mit mondjak el még? A „kis háború”
alatt, ezerkilencszáztizenhatban
születtem. Vastagon reáborult
első éveimre a bonthatatlan
sátrú ború. Nem sejtettem, miért,
azt gondoltam, hogy ennek így kell lenni.
Elutasított kéréseimért
anyámat olykor kezdtem nem szeretni.
Ó, mit tudtam: ön-szívén üt sebet,
mikor kiejti a rideg „nem”-et.

XXXIV

Mit mondjak el még? Vajon ennyi volt csak
a Vilmos-utca 23? Ennyi
s még ezer ennyi. Sűrű-kusza korszak,
de éles górcső alá kéne tenni,
s szétbontani idegeim, agyam,
csontom, húsom, vérem: meg kellene
keresni, amiben tudattalan
a tudat, csak az anyag szelleme
őrzi, az ő titka, nem az enyém is,
ami azonban én is vagyok, én is.

XXXV

Ezer ennyi volt: őserdő-vidék.
Gazdátlan színek, hangok, illatok
kutatják bennem –, meglelik-e még
szülőhelyük, mielőtt meghalok?
Vagy majd a föld ad nekik nyughelyet,
ha beleporlok, csak a föld, a nagy
kerítő, mely minden szerelmeket
megelégít, és teljesülni hagy,
melyben egygé lesz gyümölcs és gyökér,
a cél után igyekvő és a cél?

XXXVI

Vilmos-utca 23. Harminckét
esztendeje már! Fölserdült koromban
meglátogattam egyszer. Szörnyű inség!
roncsa annak, mit hordoztam magamban!
Azóta nem megyek feléje sem: ne
vessen el bent is, mi künn elveszett:
a valóságnál úgyis erősebbre
rakja a bástyát az emlékezet.
Pedig kísért a vágó: még egyszer lássam
a kis szobát, melyet először láttam.

XXXVII

Nem csupán éhezés, ruhátalanság
a szegénység, – örök békételenség,
szándéktalan, kényszerű nyugtalanság,
didergető fészektelenség.
Hullott levél-sors, levélé, amelybe
akkor kap a szél, mikor kedve támad,
és arra viszi, merre tartja kedve,

nincs ellene mentség, és nincs bocsánat. –
A tulajdonosnak kellett lakásunk,
mehettünk: többé nem volt maradásunk.

XXXVIII

Egy városszéli új lakótelep
akkortájt készült el. Szépségtapasz
a leprás arcon, a tengerbe csepp,
halálos betegnek sovány vigasz.
Mert sokan éltek még nyomortanyákon,
fabarakokban, félig állatok,
saját kezükkel hulladékból tákolt
putrikban, méltatlan gyalázatot
hordozva. – Utam néha arra vitt,
ama bűz most is orromban lakik.

XXXIX

Az új telep. Apró, egyforma házak,
két sorban, kerttel. Közöttük kereszt-
alakban utcák. (Rideg, pusztá váz csak,
akkor kezdett épülni rá a test,
az élet.) Laza talaja sokáig
süllyedt, késfoknyi, s ujjnyi vonalak
szeszélyes rajzú hieroglifáit
írták az egyre rokkoló falak,
jelezték – pontos óra – az időt,
mely réseikből konokul kinőtt.

XL

Az egyik sor félig egy rétre, félig
egy régi-régi temetőre nézett.
A kertek körül szinte csak derékig-

érő léc- és fonott drótkerítések.
Az udvarokban – azelőtt szemét-
gyűjtőhely – üvegcserepek meg ócska
bögrék, százféle apró törmelék
és gyim-gyomok fakó-poros bozótja.
Friss mész-szag szállt, és itt meg ott nyomok
mutatták, hol volt a sárga homok.

XLI

Ide költöztünk. Ferdén szembe a
temetővel egy kétszobás lakásba.
Parányiak, de mégis két szoba,
s mint soha még: előszoba. – Akárcsak
a többiek az egész telepen,
első lakók voltunk mi is. Legott
hozzáfogtunk, hogy otthonabb legyen
az otthon: ástunk, szedtük a gyomot,
fát ültettünk, s tákoltunk egy galamb-
házat a kamra eresze alatt.

XLII

Háziúr nem volt, mi lettünk urak.
(Vagy legalábbis úgy gondoltuk akkor.
Buta képzelgés, néhány év alatt
megtudtuk keserű tapasztalatból,
mikor a város – a tulajdonos –
az elmaradt lakbérért egyre-másra
szorongatott, s végül a folytonos
fenyegetést zordon valóra váltva
fölmondott, aztán kilakoltatott,
s foghattuk ismét a vándorbotot.)

XLIII

(S kezdhetette nyugtalanságát a gyermek,
a száműzetés kínját érzeni,
mert mit kedvére s maga épített meg,
el kellett kedve ellen veszteni.
Forrón kívánta hosszú-hosszú évek
során a kert végén a csöppnyi házat,
s álmodott vele sokszor semmiséget,
semmiséget, mely mégis cifra lázak
nehéz tüzeit gyújtogatta benne,
s égette minden fészket idegenre.)

XLIV

(És mikor végre nem várt csodaképpen
tizenhét esztendő után az álma
beteljesült, óvhatta a szemérem,
hogy örömét férfi-lélekkel állja,
mint kinek csak „lakásváltoztatás”,
semmi egyéb a visszaköltözés,
ne lássék rajt a boldog zokogás,
a reszkető elérzékenyedés,
bár nem a régi házba, a telepre
tért vissza csak, egy utcával felette.)

XLV

Urak lettünk: nyújtót, hintát csináltunk
az udvaron, és nem szólt bele senki.
A fél-telep gyerkőcének kínáltunk
szórakozást – jött is igénybe venni:
hívta a ritka-sokféle csoda.
Reggeltől estig zengett a világ,
többnyire csak a vacsora szaga

csalogatta szét a kompániát,
sőt néhányuk gyakran még azután is
visszajött, s maradt majdnem éjszakáig.

XLVI

Játszani igazán csak a szegény
gyerek tud. (Legjobb társ a képzelet.)
Lát a valóság megkopott egén
szivárvány-tarka álom-képeket.
A semmi tárgyakat tündér-ruhába
öltözteti, örök mesében él,
sanyargatja a fogható hiánya,
úzi a kincs-birtokló szenvedély. –
A telepen mi voltunk legszegényebb,
a gyerekek közt így lettünk vezérek.

XLVII

De akkor gyúlt fejünk fölé a nap,
mikor a régi-régi temetőt
fölfedeztük. Vadgesztenyés utak
sátorsorai közt tömöltre nőtt
bokrokkal, ág-bogak töméntelen
gubancaival. Mi persze hamar
kiismertük magunk, s az éktelen
sűrűben az értők szavaival
igazítottuk egymást. Új nevet
s nevet kapott, mire szemünk esett.

XLVIII

A „középút”, a „nagy ecetfa”, a
„koronás kriptá”, a „fekete kő”,
a „fényképes kereszt”, a „rózsafa”,

a „bogyós bokor” – mind, mind. Az idő
elmosta bennem, s szétrombolta kint.
Rideg kaszánya van most helyükön.
Meg-megpróbálom igazság szerint
rendezni őket, hívom nevükön:
csak félig-meddig s belül sikerül,
tiltakozik a valóság kívül.

XLIX

Csak belül sikerül, ha sikerül.
S úgyis belső kalandozás e vers.
Ki az időben utazik, belül
utazik, s téved, hogyha kint keres
útjához társat vagy támogatót.
Talán még a hiány segít neki,
a változás, mely a nehéz adót
riasztóan szívére görgeti,
a változás vagy a hiány talán,
de mindig a sugalmazó magány.

L

A temető! Embarras de richesse!
Szédülök. Hová nyúljak, melyiket
válasszam? Gyors madárrajként repes
bennem az emlék. Akármelyiket
mellőzöm: magam veszttem, s egyaránt fáj.
Amit nem írok most meg, valaha
megírom-e? A könnyült szív nem ágál
könnyülésért, a szava elakad
hamar, mivel nem terhét, csak okos
szándékát hordaná a papiros.

LI

Mindegy: inkább a kevés, mint a semmi;
 akár az élet, bölcs kiegyezés
 legyen ez is. Hisz többet ér szemernyi
 formált emlék, mint az emlékezés,
 zörgőre száradt préselt rózsabimbó,
 mint rég látott friss-harmatos liget,
 a mozgó tenger-múltba visszanyúló,
 ingathatatlan földű félsziget
 a tenger-múltnál, melybe belehal,
 ki könnyelműen vízébe rohan.

LII

A temető. Lassacskán fontosabb
 lett az otthonnál, – otthon lett. Haza,
 az igaziba fájt mennünk. A nap
 nagy részét kinn játszottuk végig a
 bokrok közt, láthatatlan fészkeket
 raktunk, s beléjük gyűjtöttünk ezer
 csip-csup lomot, nekünk értékeket.
 Teremtettük világunk lelkesen,
 csak télen hagytuk el, ha a hideg
 a lakás börtönébe kergetett.

LIII

A temető. Ott lépett életembe
 a lány, a nő, a másik fél, fele
 a fél-embernyi férfinak. Remegve
 s gyámoltalan kúszálódtam bele.
 Félelemtől és örömtől remegtem,
 éreztem: jó, s tudtam, hogy nem szabad,
 tudtam: tilos tájakra tévelyedtem,

de már az értelem s az indulat
saját célú saját útjára tért,
s keveset tett egyik a másikért.

LIV

Idősebb volt a lány nálam, talán
tízestendős lehetett, én alig hét.
Marcsának hívták. Még ma is talány,
hogyan történt: sarjú vágyai vitték,
– maga se tudta – vagy tanulta mástól.
Bölcs volt előttem, titkok jártasa,
a szomjas összevissza kapkodásból,
melyet az élet bomló ritmusa
támasztott bennem, egyenesbe mentett,
és – gyermeket – majd felnőtté teremtet.

LV

Hárman legyeskedtünk a lány körül:
én s két pajtásom, két testvér; velem
egykorú volt a kisebb. Remekül
tartott a lány bolygó kegyeivel:
mindhármunknak jutott kellő-elég.
De a javát pajtásom bátyja kapta,
érte, ha mentség nem volt rá egyéb,
a két ifjabbat szó nélkül becsapta.
Becsapott minket kettőnket nyugodtan,
mégis szerettük őt, vagy – annál jobban.

LVI

Egyszer a temetői dzsungel-mélyen,
fészkünknel ültünk négyen. Marcsa sorba
bújt el velünk a félhomályló, szépen-

vájt, fű- s fonnyadt levélszagú bokorba,
mikor – csaknem lehelletünk szegett meg –
egy rendőr lépett mellénk valahonnan,
s megállt fölöttünk zordan. Szétijedtek
azok is ott belül, s másztak ki nyomban.
Torkunkban vert szívünk: vártuk, mi lesz.
Azt gondoltuk: a világ vége ez.

LVII

De nem esett baj. „Mit bujkáltok itt?”
– mordult reánk a rendőr gyanakodva.
Marcsa felelt: „Füvet szedünk.” S alig
kimondta, tépte máris két marokra.
Mi meg utána épp oly lendülettel
s fülig zavarban, föl se mertünk nézni.
S Marcsa folytatta: „Ki szalad helyettem
zsákért haza? Otthon feledtem.” És mi
ugrottunk kész örömmel, versenyezve,
s futottunk, szinte már eszünket veszelve.

LVIII

Tőlünk, a kamrából lestük szorongva
Marcsát. Meg is jelent igen hamar.
Körülfogtuk, s faggattuk: mondja, mondja,
mi történt? nem volt-e valami baj?
fölrírta-e nevünket? – Marcsa félre-
mosolygott, s kezdte lassan: megkivánta
a rendőr, s letérdelt melléje, kérte,
mutassa magát. De hogy sírni látta,
hozzá se nyúlt, megszeppent, és odébbállt,
ő meg – szólt büszkén – szépen hazasétált.

LIX

Ó Marcsa, szőke-copfos, drága gyermek,
hol, merre jár? – Míg nem vetődtem el
egy másik városrészbe, életemnek
hű társa volt ő, s máig jött velem.
Nem csábítóra, okos tanítóra
gondolok, hogyha rája gondolok:
zsengécske fővel tudtam férfi-módra
nézni a nőt. E botcsinált titok
már akkor megmutatta a Nagy Örvényt,
és kihirdette véremlében a Törvényt.

LX

A temető . . . Emléknek is bozótos
emlék-bozót, szét nem bogozható.
Mit szövevényéből a szó előhoz,
csökkenthető vagy sokszorozható.
S mi a fontos, ki tud rá jó szabályt?
Egy-egy göcsört vagy egy-egy lenge szál?
Mi keresetlen kínálja magát,
vagy mire fátylat bontott a homály?
A lélek rengései-e vagy a
temetői ibolyák illata?

LXI

Az-e a fontos, hogy a gyermek ott
tanulta meg az élet némelyik
igazi leckéjét, nevelte sok
szép álmát, ízlelgette mérgeik:
bízott, csalódott, gyűlölt, szeretett,
szolgált, parancsolt, fásult el, hevült,
játszott előre felnőtt szerepet,

– (így néha felnőttként se sikerült),
hogy nagy iskola volt a temető:
emberré lenni készített elő?

LXII

Vagy az a fontos, hogy a szomszéd házak
bokrok közt bújó baromfiait
összefogdostuk, s izgató varázslat
másoktól hallott fortélyá szerint
igyekeztünk ügyesen elaltatni:
a szárnyuk alá fordítva fejük
lóbáltuk őket, s volt nagy diadalmi
rikoltozás, ha vágott módszerünk?
Bár csaholó kutyákat bujtogattak
utánunk, s nem ritkán meg is kapattak.

LXIII

Vagy fontosabb az, hogyha másik környék
kölyke véletlen tájékunkra tévedt,
csalárd mesék a sűrűbe terelték
állítólagos csoda-látvány végett,
s míg mitsem sejtve bámult, a mesétől
szédülve, egyetértő kis betyárok
gonosz tréfára szorgalmas kezétől
emlékezetes módon póruul járt ott,
s távozott sírva, nagy bosszút fogadva,
s jött vissza gyakran cimborás csapatba?

LXIV

Vagy inkább az talán, hogy estelente
nyáron, ha a temető mellett párok
sétálgattak, a tücsökhangu csendben

a sírkövek bástyája mögé állott
néhányunk, és a gesztenyefa-sátrak
közé köveket vagdosott, vagy csorba
vasdarabbal, mikor épp arra jártak,
az érdes kriptá-tetőket kaparta,
s volt kuncogás, látván, hogy a gavallér
karján hölgyével ellép, s vissza sem tér?

LXV

Ki tudja, mi a fontos? Fontos minden,
s nem fontos semmi. Csak a szív s az agy
hamis vonzalma, riadalma itt bent
igazítja kanyargó tollamat.
Mit szöveteim beszóttek magukba,
azt tudom úgys elmondani csak,
bensőmbé szállok, mint egy alagútba,
égő emlékek világítanak. –
Lámpa-sor közti vándorlás e vers,
bár a homály is tolmácsot keres.

LXVI

A homály is, – hanem megfoghatatlan.
Víg dudorászás képes vagy nyögés
botló hangokban inkább, mint szavakban
hirdetni létét a kísértetés
vagy az öröm széljárása szerint.
A homály is. – De mégis lámpa-sor
között visz e vers útja. Messze int
egy-egy sugár: ujjongva olvasom
jelzéseit: jók, rosszak, egyremegy,
kezem, szívem mindenhogyan remeg.

LXVII

Most is remeg, hogy szólít valaki.
Szokatlan hangon szólít: idegen
fülnek nevetni méltók szavai,
de boldog hírek hangjai nekem.
Pista szólít, gyermekkorom fura
társa: hülyének született szegény.
Itt csetlett-botlott, félszeg volt, suta,
ám bizton szállt az álmai egén,
s ez képzeletem százszor jobban csalta,
mint a valóság pontos birodalma.

LXVIII

Szomszédunkban lakott. Nálam két évvel
idősebb volt. Ő is járt iskolába,
meg is tanult olvasni tisztességgel,
de számolni nem. Nyúzhatták: hiába.
Eljutott tízig, följebb nem haladt.
Két osztállyal bírkózott meg csupán,
és ezzel is három-négy év alatt,
s tán ma sem jött még húsz a tíz után.
Sokat gúnyolták szülei és mások:
bolond józanok, okos félnótások.

LXIX

Mi jól értettük egymást: ő meg én;
saját világunk éltük gondtalan.
Külön napból áradt reánk a fény,
s fürödtünk benne szédült-boldogan.
Ó szép világ, kettőnk külön világa,
mely minden többi fölött lebegett,
melybe, – akárhogy próbálta, kívánta –

földi halandó nem férközhetett,
a mi világunk! – Ő még őrzi tán,
bennem csak sajgó, formátlan hiány.

LXX

Húsvét, karácsony! Hogy hittünk mi ketten!
Kisjézus, nyuszi, – áldott szép csalás!
Soká védtek, hogy nem lettem hitetlen,
mikor már eltört a pirostojás,
és hullt a csillag, hullt az emberekről,
hullt mindenről. – Ha nem lett volna ő,
rég lettem volna az angyalseregől
kiűzött, árva trónkövetelő,
mint lettem később, és ma is vagyok,
hogy jogaimhoz többé nem jutok. –

LXXI

Két tűzifa-darabocskát keresztbe
raktunk, nagy, fényes szöggel átszögtük,
s kész volt a repülőnk. Szárnyát meresztve
órákig zúgott, szálldosott felettünk, –
órákig hordtuk föltartott kezünkben,
úsztatva lassan föl-le, körbe-körbe,
szájunkkal búgtunk hozzá rendületlen,
iramló tájak néztek tündökölve
utánunk a parányi föld színéről,
s mint rendek dőltek, – láttuk moziképről.

LXXII

Vagy botra kis virágcsokrot kötöttünk,
s körmenetest játszottunk: énekelve
vonulgattunk az utcán, és mögöttünk

– képzeltük – hosszú sor jön lépegetve,
vagy háborúsdit ólomkatonákkal,
vagy . . . ó ki tudná megmondani, mit még!
Nem bírok a tolvajkodó homállyal,
mely irgalmatlan tölti ronda tisztét,
s holott az emlék húsomban pihen,
agyamig többé nem ereszti fel.

LXXIII

Pista, barátom, egyetlen barátom,
bár tanítgatnál ma is olykor-olykor
játszani, élni: férfi-prózaságom
lobbanna lángra ama láng-napoktól!
Most? Repülő a repülő, s darab fa
a darab fa, s a föld: föld; rajta járván
besározódik a cipőm, s ha dalra
gyújtok, egymagam fújom, mindig árván,
s utánam sem jön senki, s katonám
nincs, vagy nem harcol, hogyha van talán. –

LXXIV

Pista a játék volt, a képzelet
gazdag fénylése, a gyermeki agy
boldog sziporkázása, a „lehet”
határtalan tágsága, a szabad
szó és szabad mozgás, de a csoda,
a szegénység zsarnok-kénye alól
menekítés szárnyatlan angyala,
az Óperenciáról jött hajó:
Béla bácsi volt, apám öccse,
ő kötött egy szebb földdel össze.

LXXV

Sokat ivott és sokat nevetett.
Néha beruccant Pécsre faluról,
állomásfőnök-helyéről, s veszett
módon felöntött, aztán valahol
megrakta táskáját egész halom
szalámival, vajjal, fehér kenyérrel,
s lett cifra cirkusz, lett lakodalom:
beállított hozzánk, és két kezével
tömte belénk a jót, s dühödt étvágyunk látva
könnyekbe fordult széles kacagása.

LXXVI

Általa nőtt a szürkén-folytonos
„nincs”, „nincs” közé egy-egy piros „van” olykor,
általa gyöngült a szoros kapocs
rab lelkünkön, s nyílt rés a sűrű gondon.
Úgy jött közénk mint rég-várt, ritka ünnep,
a legnagyobb, a gyomor ünnepe:
érintésére éheink elültek,
csomagjai zörgése szent zene. –
Hóbortos, éretlen tréfáiban
tisztára mosdottunk mindannyian.

LXXVII

A másik boldog csoda volt az első
falusi utazás nővéremékhez.
A második csoda volt Dunaszekcső,
a zöld Sziget, a nagy folyammal ékes.
Hatéves múltam, apám vitt oda.
A fürge kishajóval, a *Liget*-tel
keltünk át. Csoda, csoda és csoda

várt a parton, várt beljebb a Szigetben.
Vizimalom, füzes, töltés, kubik,
állatok . . . városi gyerek róluk csak álmodik.

LXXVIII

Sok pajtásom lett, paraszt-kölykek,
kutya-hűek s erősek mint a vas:
Jancsi, Jóska és Misi . . . Jönnek, jönnek,
van, kit meg sem ismerek: arca az
idő mögé, a föld alá veszett.
Mutattak nékem birodalmakat:
vendéglő gyümölcsös-kerteket,
csúszkálni rajtuk bérház-kazlakat,
ökrös szekeret, ostort és tanyát,
s mindenek fölött a király Dunát.

LXXIX

Nővéremék fehér tornácu, földes
parasztházban laktak. Húnyó, tenyéryi
ablakú kis szobában, álmos-csendes
utcán, itt kezdtek fészket rakni, élni,
itt kezdték élni a tanító-sorsot,
a falusi tanító suta sorsát,
ismergetni – már jókor – a koporsót,
szegény Lázárok, csak a hullott morzsát
szedhették, ám nem juthattak, hiába,
soha-soha a mennyek országába.

LXXX

Mit tudtam én ezt akkor! Döngölt padló,
odú-lakás, sár, por, az Isten háta-
mögötti fészek minden kedv-apasztó

nyomorúsága, rongyos cifrasága
újság volt nékem, izgató mese,
melyet nem könyv, a valóság mesélt,
s amelynek ráncos rejtelmeibe
elbújhatott a nyúlós szürkesség
hálóból szünet nélkül menekvő,
a folyton új csodák felé igyekvő.

LXXXI

Négy esztendőre rá mentem ki újra,
nagyobbacsán, így hát korlátlanabb
mozgás tarkázta széppé a fakulva
száguldó, fülledt nyári napokat.
Fölfedeztem a vizet, a pecálást,
a ladikázást, a fürdést, a tarlót,
ökrös szekérrel a határba-járást,
a gyepes töltést, füves Dunapartot:
már a valóbb, de még nem a rideg,
menthetetlen prózájú Szigetet.

LXXXII

Azt a Szigetet, melyben most riadt
szemmel járok, ha járok, mert nem a
dolgok színét, de a fonákjukat
látom, és rettegek, hogy bennem a
régít az újjal, hogy amazzal emezzel
azonosítom, s kettőként hagyom
létezni őket, felhőkbe ereszttem
egyiket, míg a másikon lakom,
és ha egyikből a másikba lépek,
magam is testet és lelket cserélek.

LXXXIII

Akkor egy lopva elkötött ladik
s evickélés benne a Duna szélén,
egy-egy pecálás, fürdés a kubik-
gödörben, az istálló Misiéknél,
a szomszéd házban s minden óra, nap
tömött tarsoly volt, dúskálásra jó,
s lettem tőlük egészebb, gazdagabb:
való életre mindinkább való,
s a villanytalan, porfészek Sziget
szikrázó, tiszta fényben lebegett.

LXXXIV

Az istálló Misiéknél. Igen.
Apró, gerendás tákolmány. A falra
erősített s ágfából ügyesen
megácsolt létrával, amely a barna
homályú szénapadlásra vezet.
Lent farkuk-csapkodó és álmatag
ökrök, tinók, nagy-foltos bőrüket
megrántják olykor, s csípős, lomha szag:
az állat-test, a széna, szalma, trágya
szaga árad: nekem az istálló varázsa.

LXXXV

Istálló-szag, – azóta is szünetlen
kísér. Idézi a kísértetes
erővel csábító fészket, amelyben
jó volna elrejtőzni, ha heves
ostromaival megkínozz az ember
fő démona: a fürkész értelem,
az értelem, mely százat lát az „egy”-ben,

és csak a „van”-nak élni képtelen.
Nem mint a bölcsen kérődző barom,
mely él, míg él, s fölfordul egy napon. –

LXXXVI

Az első gazdag út után, midőn
itthon, mint újra elfogott fogoly,
beléptem a szegényes küszöbön,
pokol gyúlt bennem, lángoló pokol.
Sírtam, zokogtam megbékélhetetlen,
fulladoztam, mint akit víz alá
nyomnak, vagy szűk verem mélyére vetnek,
vagy szorosan környékez a halál,
s nincs módja szökni semmiféleképpen,
s nem hisz már semmiféle szép reményben.

LXXXVII

Kellett néhány nap, hogy magamhoz térjek.
Szeptember jött, s indult az iskola.
A gyúlt ködnek gyülemelő fényességek
segítettek fénné oszolnia.
Fölszállt a köd, és a Szigetre ült:
finom fátylakkal fődte egyre jobban.
Szavak helyett étellel sikerült,
szándék helyett sikerült akaratlan.
Az iskola állt a Sziget helyére,
vele csodákat, titkokat cserélve.

LXXXVIII

Még el se kezdtem járni iskolába,
olvasni és számolni megtanultam.
Mikor apám betűket írt, a háta

mögé bújtam, s tág szemmel, izgatottan
lestem, kérdeztem: ez mi, az mi? Ő
magyará zgatta csöndes türelemmel
a két-hasú B-t, vékony I-t, tető-
formájú T-t . . . én éledő örömmel
ismertem lassan mindahányra, végig
a hegyes A-tól a cikk-cakkos Z-ig.

LXXXIX

Számolni meg, nem is sejtem, miképp
– (a felnöttek hitetlenül fogadták),
egyszercsak tudtam, még hozzá a négy
főműveletet egyaránt. Föladták
a kérdést, én behunytam pillanatra
szemem, s mint a vezényelt katonák,
– láttam – buzgón ugrálnak jobbra-balra
a számok, majd igazodnak tovább
a kellő rendbe. Mitse kellett tennem,
mint nyelvre vennem, ami ott állt bennem.

XC

Ezért az iskolát először untam,
helyesebben: az olvasást s a számtant.
Amíg a társaim nehézkes gondban
„egyszeregy”-et s „abéab”-ot daráltak,
egy szóval, egy-egy példával vesződtek,
úgy néztem őket, mint az úszóbajnok
a nem-úszót, akit mély vízbe löktek,
s kész nevetség, ahogy riadva kapkod,
de fáj is: minden ferde mozdulat
tilos javító vágyat szólogat.

XCI

Rózsa Ilona, így nevezték első
tanítónénim. Bánat bujdokolt
szemében. Elvált, rebbeteg-beteg nő,
Rózsa Ilona szomorú rózsza volt.
Ma sem tudom, miért, midőn az utcán
hintót zörögni hallott, mintha kígyó-
marástól, ugrott föl, s hajolt ki aztán
az ablakon, s bámult utána vágyó
nézéssel, és amíg a zörgés tartott,
meredten állt, és félig el is halt ott.

XCII

Mi meg csak ültünk, kezdetben zavartan,
később kicsit meg is szeppenve, végül
kuncogtunk rajta gúnyos indulattal,
és szinte vártuk már időtöltésül
vagy színező meglepetésnek, hogyha
az órák sivatagjaiba fúltunk.
Örömet lobbantott köztünk zajongva
a növény zörgés, komiszul behúnytuk
szemünket egy pillantásnyit, s mikor
fölnéztünk, vígan láttuk: – már hajol.

XCIII

(Él-e még, él-e Rózsa Ilona?
S hol, merre él? Akárhol megkeresném.
Mindannyiunk helyett mennék oda,
bár nem kértek rá, szándékuk követném.
Bocsássa meg – nyilván rég elfeledte –
ma nem nevetnénk, értenénk szeszélyét,
megéreznénk vérző szívét mögötte,

a védekező lélek szenvedélyét.
Bocsássa meg, – az érdemetlen bántás
bántja a bántót, míg nincs megbocsájtás.)

XCIV

Külvárosi proletár-iskola
volt a Makár-iskola. Ide jártam.
Szegény kölyök volt társaim java,
„jobb” fiúk alig akadtak néhányan.
Ma is őrzöm elsőosztályos képem:
halomnyi csöppség, szájszélük tejes még,
földön az egyik sor törökülésben,
fele mezítláb – torz ünnepiesség:
egy-egy pár cipő világszédítésre,
most sem jutott nekik, fényképezésre.

XCV

A pajtások. Nagy Jóska, Bársony Gyurka,
Kovács Laci . . . s kik még? A nevüket sem
tudom idézni. Sorsomból kihullva
csak imbolygó kísértetek szivemben.
Nevelőnőjük és gyerekoszobájuk
bizony nem volt, de talpig gyermekek
voltak, s mit illem mázolt volna rájuk,
annál többet hoztak a rengeteg
szegénység tájékairól, melyekben
bolyonganiok kellett kérdezetlen.

XCVI

Új tanítót kaptunk a negyedikben.
(Rózsa Ilona nem bírt már velünk.)
Férfi-tanító volt és művész-ember,

zenét szerzett, s a borhoz menekült
kudarcai elől. Belé temette
tört álmait. Gyakran jött ingatag
lábbon órára, s boldogan feledve
ilyenkor számtant, olvasást, dagadt
hévvel mesélte egyetlen témáját:
a maga külön világháborúját.

XCVII

„Rosseb”-baka, somogyi 44-es,
első katonája volt a világnak.
Aprította, űzte az ellenséget,
el is fogott belőle jónéhányat.
S akarta volna, most ennyi meg ennyi
kitüntetése lenne, no de ő . . .!
– És folyt a szó, alig tudtuk követni,
híres harcos volt, nagy verekedő. –
S ha az igazgató közben belépett,
pukkadtunk – vágott olyan szende képet.

XCVIII

Az iskola. Azt hittem, fogyhatatlan
leszek, ha erről kezdek írni. Lám,
alig néhány sor, máris abbahagytam.
Omló köd száll az élmények nyomán,
s megpróbáltatik a próbálkozó:
ha nem fogalmazzuk meg, rettegünk:
elvesznek végképp, ám ha gondo-
zó kézzel gyűjteni közénk megyünk,
ijedten látjuk: amit lenni hittünk,
nincs már bennünk, mögöttünk leng s felettünk.

XCIX

Élet emlékét élet őrzi csak.

A többi minden: kép, papír, szobor
vagy szó: erőtlen pótlék-indulat,
roncsokat tart meg ép nyomaiból.

Ímé: zajos tájakról, melyeket
zengő kacagás, sírás hangosított,
az írott betű csak kísértetek
hadát idézheti a tiltva-tiltott
jelenbe ismét megjelenve élni,
s az idézőt nem belül, kint kísérni.

C

Élet emlékét élet őrzi csak.

Amit elmondok, el is veszttem egyben.
Ahogy rögzítik a kemény szavak,
úgy halványul szegényedő szívemben.
De kell beszélnem magamért és másért,
magamért azért, hogy másért beszéljek.
Nemcsak gyönyörködésért – tanulságért
születik minden igaz ember-ének.
Nem az építő fontos, hanem az épület,
ez áll védő-tetőként a vándorlók felett.

CI

A vers, az ének! Gyönyörű világ,
világ világa! Alakult már bennem,
alig ocsúdtam. Vár és barikád
a nyers valóság ellen s vele szemben.
Védő s támadó fegyver, front és fészek:
bújásra, harcra egyaránt való,
kápráztató, szellő-szelid ígézet,

igézetes, szelid kápráztató,
élet-fölösleg, nékem szinte élet,
csak addig éljek, amíg él az ének.

CII

Korán született első vézna versem.
Ha jól emlékszem, tízéves koromban.
Egy pepitatóblás, apró füzetben
sokáig őriztem szemérmes gonddal.
Elveszett mégis, bennem sem maradt,
legfeljebb néhány sora. Ó, pedig
villantott volna egy-egy sugarat
ama szép tájról mindhalálomig.
Így indult: „Balatonnak füves partján . . .” –
Hazafias volt, s fennkölt, rossz kaparmány.

CIII

S a többi vers, az igaziak! – Mintha
nem is úgy írták volna egyszer őket,
s öröktől fogva lettek volna, mint a
föld, fák, virágok: velük rendeződtek
egy sorba, s ha azt mondtam: „Füstbe ment terv
írta Petőfi Sándor” – első sornak
gondoltam, s nem a költő járt eszemben,
költő nem volt, – költemény maga volt csak.
A költő képét a kemény kötésen,
azt is inkább valami dísznek néztem.

CIV

A *János vitéz*-t véges-végig tudtam,
amikor még iskolába se jártam,
a *Falu végén*-t s az „Ürgét a lyukban”

(*Arany Lacihoz*) szavaltam hibátlan
s még jónéhányat. Vendég jött akárki,
hívott apám – hiúságát legyezte –,
s ki kellett állnom verseket citálni.
Ilyenkor nézett büszkén, révedezve,
s a fejemet megsimogatta végül,
s kicsordult egy-egy könnycsepp a szeméből.

CV

Akkor már szólították odaátról.
Ma értem csak meg, mi viharzott benne:
minket féltett, nem magát a haláltól,
ma értem csak meg, amidőn ölembé
bújnak parányi lányaim, s erőtlen
karjukkal nyakam átfonják. Siratnám,
siratnám őket én is, ha felőlem
rendelés lenne, ha magukra hagynám,
ha árván hagynám őket, jöllehet
eddig megóvtam mindenekfelett.

CVI

Nézem a képét: megszólalna egyszer,
mit férfi hall, azt nem hallhatja gyermek,
mit férfi kérdez, gyermek nem kérdeztem:
mennyi, mennyi hiány hiánya tölt meg,
csap szinte ki, ízetleníti számat,
szédít, szorongat, állni torpaszt, kerget,
s mint terhes asszonyt az erős kíváнат,
belülről szí, csikar, nem ad kegyelmet.
– Csak Istennél van annak kegyelem,
akit a halál hagyott üresen.

CVII

Nézem a képét: ő volt-e, nem-e?
Érzékelő sejtjeim régesrégen
kicszerélődtek többször is. Szeme,
homloka, orra, szája semmiképpen
nem ismerős az észnek, de a szív
pártjára áll, és itt a szív különb.
Ő volt, igen, látom, próbálkozik
szemén a könny, mit fia örökölt.
S a szája – akár az enyém – a gúny
s a keserűség árkaként lapul.

CVIII

Akkor már szólították odaátról:
figyelt szegény, s lassabban ment a munka.
Nem segítő kíméletből, muszájból
pihenni küldték végre nyugalomba.
Nyugalomba? Tréfának is kegyetlen:
most kezdődött csak igazán a hajsza.
Kevés pénz, fogyó élet, telhetetlen
gyerekszájak közt érett a kudarca.
Őt faltuk föl, hogy nekünk enni hordott,
friss lábunkon a sír felé botorgott.

CIX

Mindennapos kép: anyám tenyerére
támasztja állát, ül, s csöndben szipog.
(„Gondolkodik” – mondtuk ilyenkor félve.)
Apám ki-bejár, s félhangon morog.
Nincs jobb uszító, mint a nincstelenség,
rossz vád a nyelvén s ferde indulat. –
Együtt nyögték egy zökkent sors keresztjét,

s egymásra döntik most haragjukat,
a másokra emelik, s a maguk
szívén csattan keserű ostoruk.

CX

A környéken nem adtak már hitelbe,
egyre messzebb próbálkoztunk vele,
s ha sikerült, kilenc száz ünnepelte,
kenyérrel laktunk legalább tele.
Ahol tartoztunk, gondosan kerültem
a boltokat, mert bizony megesett:
pajtásaim előtt megszégyenültem,
amikor egy-egy boltos kilesett,
s nekemtámadt a nyílt utcán gyalázva,
s hogy így meg úgy tesz, dühvel magyarázta.

CXI

Mi alig bántuk, gyermekek, de ő,
apám bűnösnek érezte magát.
S mert harcra nem futotta már erő,
fonák mentségnek megmaradt a vád,
s a romló testet nemcsak a betegség,
a romló lélek is kőpadra vonta:
mind forróbban szomjazta, hogy szeressék,
s menekült mégis előle szorongva,
hisz bitangjába hagyta menni nyáját,
rossz pásztor, méltó, hogy vérét kívánják.

CXII

Pestre akart elvinni egyszer. Este
későn indult a vonat. Őszi, vastag
köd füstölgött, lazán eresre festve

a levegőt, a lámpák csillagoztak,
s üvegfonálként szikráztak a drótok.
Ragadt az aszfalt-kő cipőnk alatt,
ruhánkba bőnyálú nyirok huzódott,
s hús tenyerével bőrünkhöz tapadt. –
A kezét fogtam, szinte égetett.
– A földön akkor egyetlen meleg.

CXIII

Lassan mentünk, zihált és köhögött,
egyik kezével zsebkendőt nyomott
orrához, hogy a rossz tüdőt a köd
ne fojtogassa még jobban. Fogott,
markolt a másikkal, de már alig
vezetett, éreztem: nem én belé,
inkább ő énbelém kapaszkodik.
A gyermek felnőtt nemzője fölé,
mert noha teste még csak félig-érett,
benne egész erővel élt az élet.

CXIV

Lassan mentünk. Megállt, durván kikapta
kezét kezemből, fuldokolni kezdett,
halántékára rőt kígyók tapadtak,
szeméből botló vizek eredeztek.
Rángott a teste, rengés-rázta föld,
iszonyattal meredtem rá, s zokogtam.
„Forduljunk vissza!” – szólt, hogy csöndesült,
s megindultunk, igyekvőn támogattam.
Útközben aztán új ijedtségemre
elmondta, mit tegyek, ha rosszul lenne.

CXV

Ó, szörnyeteg napok és éjszakák,
mikor már ott ódalgott a halál!
Irtózattá lett alatta az ágy
s a fal, még a levegő is talán.
Midőn a másik ágyban éjjelente
föl-fölriadtam, szálkásan zihált,
bámultam a sötétbe: kis jelekre
figyeltem, fonni belőlük szabályt:
szándéktalan ösvénye merre megy.
– Csak állat érez ily félelmeket.

CXVI

Később kórházba vitték. A szoba
minden csöpp tárgyát számba vette, míg
a két mentő a hordággal oda
nem ért vele az ajtó-küszöbig.
Akaratlan ment, s nem ellenkezett.
Siratta fészket, s félt is: ha marad,
sietteti a súlyos végzetet,
s a vád ezért is nyakába szakad.
– Kit sokat vernek, noha nem is vétkes,
maga előtt végül is vétkessé lesz.

CXVII

A lépcső, a kis út, a kerti ajtó
tud róla még. Ha arra tévedek,
torkonragad ama mélyből kavargó,
sohase múltó, régi rémület. –
Elvitték. – Este, rémkép-rajzó éjjel
a szüntelen köhögéshez szokott
csönd zavarodva háborgott. Serényen

riasztották föl idegen zajok:
egy szekrény roppanása vagy a fás-
kamrából a galamb-burukkolás.

CXVIII

Nap napra múlt, s ő pusztult egyre jobban.
Iszonyú verseny: sűrűn látogattam.
Egyik délután másutt, a sarokban
találtam ágát. Ó, már tudva tudtam
mi ez, s váson spanyolfal mért takarja,
s mi az, hogy néz csak, sír, s egy szót se szól,
két meszelt karó pokrócán a karja,
s még az ujjaival sem válaszol,
csak szeme ölel, dédelget, vigasztal,
s van tele szónál hangosabb panasszal.

CXIX

Másnap déltájban, zshivajos csapat,
mentünk haza az iskolából. Éppen
a fákat nyesték, néhány pillanat,
s már pálca díszlett mindnyájunk kezében.
Tombolt a játék, mindent elfeledtem,
de nem soká: mint a villám-csapott
megálltam, szinte bálvánnyá meredten:
jött egyik bátyám, és kézenfogott;
vörös szemére néztem, sírva nyögtem:
„Meghalt?” „Igen” – motyogta megtörötten.

CXX

Meghalt. Igen. Kezét imába rakta,
pihenni végre a hátára dőlt.
Előbb föltették magos ravatalra,

majd mélybe dugták, s ráömlött a föld.
Meleg volt, s menthetetlenül hideg lett,
védelmezett, s azóta egyre üt,
hűtlenné vált, holott hűségre termett,
velem járt, aztán utamba feküdt:
nem bírom többé soha kikerülni,
nem is próbálok tőle menekülni. –

CXXI

Meghalt. Igen, s az utamba feküdt. –
Játékait mellérakta a gyermek,
szívéből a tündérhad kirepült,
szeméből a rózsás kendők leestek.
A ravataltól más indult tovább,
a régi gyermek ottmaradt örökre,
s várta a feltámasztó harsonát
betakarózva bundás, nagy ködökbe.
A régi gyermeket megmenteni
vonultak föl e vers hadrendjei. – –

CXXII

Szél fúj, makacs szél, egyre makacsabb.
Boldog, ki bátran szembeszáll vele:
múltjából is toboroz társakat,
s hű nyájban tart a temető fele.
Ó, jó toborzók, ó, szavak, szavak!
A vándor néz, lát, fülel és tapint.
S akármit halmoz, szertehullanak
a kincsei rend és törvény szerint.
Szavak, szavak, egyetlen drága mentség,
melyet kevésbé kordáz kénytelenség.

CXXIII

Ujjaim közül kipereg az élet,
akár a zizgő, súlytalan homok.
Az ijesztően fogyó mennyiséget
pótolják növvő rímek, ritmusok.
Kötelességként, dühös akarással
fogalmazok meg, amit csak lehet.
E vers se más: csata az elmúlással,
dolog a gyermek dolgai helyett,
nem emlékmű, egy másfajta valóság,
élet: iker vidámság-szomorúság.

A SZÓ ÜNNEPE
(1947-1958)

EGY MEGFAGYOTT KÖRTEFA-CSEMETÉRE

A füvek a föld alá bújtak, magukba bújtak társaid:
saját bajukkal veszkölődtek. S én meg néhány madár meg a
kóbor macskák hiába láttunk.

Talán csillagos éj volt, talán szikrázó egű hajnal,
mikor a hóhér fagy reádtört irgalmatlan késeivel.

Ott álltál reszketve előtte, egyedül, kétségbeesett
elszántsággal, s nem moccanhattál, élők legszánandóbbika,
akitől még a menekülés fegyvere is elvétellett. –

Így a hősök hősei szoktak találkozni a pusztulással,
ők nem szaladnak meg előle. De mert önként s bátran teszik,
tiszteletet érdemlenek s nem, mint te, a részvét kegyelmét.
Az ember szíve és szeme menthetetlen emberszabású:
melletted mentem el naponkint, s nem vettem észre semmit.
Csak most, hogy a füvek kibújtak a föld alól, s a társaid
kibújtak magukból virággal s levéllel adva hírt, hogy élnek:
e gyöngye szem most látja csak tragédiád,
s e gyöngye szív most érzi gyöngeségét. –

Ó, kis halott, ki már tudod a legfőbb
titkot: az élők szégyenét, lám a futó szelekhez
fordulok érted s kérem őket: borítsanak be gazdagon
rózsaszín és fehér szirmok könnyű zuhatagával.

T A V A S Z

Rendbontó évszak, megzavarsz egészen! –
Ki önnön szívem faggattam a külső
kopárság gyászos hónapjain át az
arasz napokban, hosszú éjszakákon,
s a test és lélek félelmeivel meg
álmaival bajlódtam, bíbelődtem,
– ó, nem kedvemre, mert reávetődött
árnyékom ételemre s italomra,
s meddő magánbeszédre kényszerültem –
itt állok most földúlva és riadtan
ezer idegen bámulnivaló közt,
tanácstalan szívvel. –

Győzelmesen
elárasztotta a kertet a zöld.
Térdem verik az elvadult gazok,
bújkálnom kell a földig bókoló fák,
útmenti orgonák és jázminok
szertelen ágbogai közt, s ha olykor
a fűbe dőlök, rajban lepnek el
hangyák, legyek, pókok, katóbogárcák,
s a zsúfolt lomb ölén a hars madárnép
boldog trilláit hasztalan kísérem
szétszűrni. –

Meggyúlt a világ, s lobogva
csap össze ég és föld, és könny todul
szemembe, oly sajgón hasít belém
az annyszor feledt és annyszor
kicsinylett és most tündökölve újra
föltámadó igazság: élni, élni,
hogyan élni kell s nem töprenkedni rajta!

M Á R C I U S

Az omló városfalat is fölgyújtotta a fény.
Kövér dongó sütkérezik, ráért meghízni már.

Hosszú volt, hosszú volt a tél,
azért csak vége lett,
és tavasz lett, habár
nem látni még sehol virágot, levelet.

Egy régi őrtorony helyén épült az én szobám,
a város fölött magasan. – Ma is még őrtorony,
mert csönd van itt, csönd s jó magány,
békén fürkészhetek
a földi dolgokon,
magamba s messzire egyformán nézhetek.

A szótól lassan elszokom: nem örök dolga ez,
vagy olykor csak, s ha olykor is, mindig haszontalan.
Hallgatni s látni érdemes:
a szép törvényeket,
magam és nem-magam,
a vonzódásokat s idegenségeket.

A szótól lassan elszokom, s a szó tőlem szökik; –
de több az élet, mint a szó, nem is fáj már nagyon.
S most újra élet ütközik,
most élet ütközött
a fosztott tájakon,
új élet ütközött életeim között.

Új élet, biztos folytatás, a múltnál biztosabb,
nemcsak jobb részem őrzi meg – lényem minden színét:
 a fényeket, az árnyakat,
 az el nem mondhatót,
 a lényeg lényegét,
a csak megélhető, az egyetlen valót.

Ó, kétszeres tavasz! Tavasz kívül, tavasz belül:
kislányom, duzzadó rügyek, szikrázó fény-eső,
 feltámadás köröskörül,
 viharzó győzelem,
 tenger piros tető,
játszó füst-pántlikák a víg kéményeken!

Forgó galambraj, porlatag-kavargó hangyaboly,
elvillanó gyík, mit-tudom-miféle száz bogár,
 a fogyhatatlan föld alól
 kitört makacs füvek,
 melyek most a kopár
határt zengő színű mezzel díszítitek!

Ó, élni együtt induló csodálatos sereg!
Az őrtorony lakója, én, kinél régóta már
 a halál vendégeskedett,
 ajtóm és ablakom
 kitárom: a halál
helyett ti osszátok meg ágyam, asztalom!

Néhány tavalyi mandula
 az ág-hegyen maradt.
 De bontja, bontja már a fa
 az új virágokat.
 Ág és virág – még lomb alig –,
 vas-szürke, rózsaszín;
 – rózsás tüzek lobbannak itt
 szürkék kanócain,
 fölrobbantják a dermeteg
 s makacsul ittragadt telet,
 mely földre, ágra rátapadva
 az életet bennük fagyatta.

Didergek még, bár süt a nap,
 magas szobámra süt,
 de biztat a tapasztalat
 itt, ott és mindenütt:
 nem csapkodó gerillaharc,
 hadművelet folyik,
 s holott esik néhány kudarc,
 csak jóra változik,
 és bizton győz a győzni jött
 az eddig győzelmes fölött,
 s ki jót pártolt a viadalban,
 majd része lesz a diadalban.

Bízó, azért még nyugtalan
 fogoly, számolgom:
 mily erő állhat ott alant
 a szembe-dombokon,

és jobbról-balról mily hadak
zárulnak össze, hogy
döntő csatába fogjanak,
ha kell támadniok.
S örömöm egyre-egyre nő,
mert föl nem tartható erő
feszül a friss füvekben, fákban,
e láncait törő világban.

K E R T J Ú L I U S B A N

Virágot, lombot még kedvére bontott;
gyümölcsre már a törvény kényszeríti.
Rend fogta meg a sarjadó kalandot,
a szertelen rajongót észre inti.

Csapzott a kert. Az ágak meghajolnak.
Teher a kötelesség és lemondás.
A szív, melyet rabjává tett a holnap,
ritkán derűs: felhőzi mély szorongás.

Csapzott a kert, a nemrég zsenge és szép.
Jelkép ez is. Megírva benne sorsom.
Álmodni engem sem gyötört a kétség,
s nem volt hideg, hogy lázamban kioltson.

Az álom és az izzás nincs sehol már.
Kötelesség a dal, muszáj a termés.
– Pedig de boldog kézzel tékozolnám,
ha szolgájává nem tesz a teremtés!

NYÁR

Lám, mivé lett a tavaszi virágzás!
A terhes teljesség felé közelget.
Csírárt sarjaszt a végső megalázás,
csontváz-sereg hódítja el a kertet.

S ez így megy minden évben rendületlen:
tavasz, nyár, ősz, tél és megint előlről.
Ki látja ezt, és olvas a jelekben,
csoda, hogy bírja, hogy bele nem örül.

AZ ÜRÖGI ERDŐBEN

A fű csak néha moccan, de zúg, de zúg a tölgyes.
A gerle szürke hangját rigófütty pántlikázza,
rigófütty, s nem tudom még, miféle száz madárszó.
Térdemre hangya mászik, kék lepke száll fölöttem,
a bokrok kusza rácsán halommá gyűlt avar-lomb
riasztva zörren olykor.

Szelid, rég ismerős táj,
szeretném versbefogni dícséreted, de mintha
rokon-seregbe téved sok év után a vándor,
s az emlékes szemekből felé-leselkedőket
nem tudja megnevezni, csak nézi őket, én is
gyerekkorom kísérő pajtásait köszöntöm,
fák, füttyök, bennetek, s jaj, hiába! nem tudom már,
hogyan szólítsalak meg.

Kabátom földre dobtam,
de melléfekszem inkább, csiklandja fű a bőröm,
ha végre visszajöttem, legyek valóban itthon.

A fű csak néha moccan, de zúg, de zúg a tölgyes,
a Daindolok gerince s a lágy-ölű Jakabhegy
kék hamvait cserélve fitogtatják a lombok,
s az égen mint fehér füst szétoldva és ziláltan
rohannak át a felhők nyugat felől keletre.

GYERMEKKORI TÁJ

Nyár van megint, s én újra itt vagyok. –
Miket egy évig csak a képzelet
idézhett, ma szemtől-szembe látom.
Igen: az ott a nyurga és nyikorgó
harangláb, ott a szomszéd ház előtt
a két tuskóra szegzett deszkapad,
hol annyit üldögéltem estelenként
öreg szomszédunk háborús meséit
hallgatva és ítélkező szavát
időről, világról, politikáról;
s hol annyit üldögéltem serdülő
barátaimmal lányokról susogva,
és ültem olykor lánnyal összebújva.
S emitt a régi-régi ház, amelybe
már harminc éve egyre visszajárok:
az udvar és a kert, a drótkerítés,
a kerek kút, az esőcsatorna
s alatta a mohás hordó, a konyha,
a tág, magas szobák, a nyáron át
kihalt és csöndes tantermek sajátos
szagukkal s arra ott az utca végén
a lassú víz, a hömpölygő Duna
s partján a gidres-gödrös vén füzes,

a töltésoldal, a kövek, a rezgő
nyárfák, a mosó asszonyok, a zúgás,
a mély homok, a nagyhangú libák
és minden, minden éppen úgy, akár
hajdan s akár a képzelet ölén.

Ó, jó-e, jó-e vissza-visszatérnem? –
Ha baj szakad rá, inkább ismeretlen
vidékre vágyik futni a halandó,
hogy zökkent sorsát meg ne tudja mérni
az újdon tárgyak más mértékein,
s maradjon meg sovány vigasztalásul
számára legalább a gyöngye kétely.

Ó, jó-e, jó-e vissza-visszatérnem
e változatlan tájra, mely kegyetlen
ridegséggel hasonlít, s mér meg egyre,
ahol csak múlt s emlék terem, s amely
idézni tud csak, nincs már új szava?

FLÓRA - PIHENŐ

Beroskadt itt a táj, mint szépruhás halott
melle, kit tébolyult szerelem sírba tenni
nem enged és akit csak lassú és konok
harccal tud a halál végső birtokba venni. –
Beroskadt itt a táj – még néhol láthatod
a pusztulás nyomát: pár üszkös folt, más semmi,
beroskadt itt a táj, de, ó, ki gondol erre már?
Fénylő kincstárákat hord mindenütt a láthatár.

Sziklán ülök. Közel szállong az ősz, de még zöld a levél. A gyász piros-sárgája rejtve lappang a szín alatt, erőtlen kürt-jelét figyelve az okos szeleknek, majd amelyre kitörhet boldogan: az élő szégyenét, díszét és szégyenét fájlalva, ünnepelve, – díszét és szégyenét, mert romlás, mert romolni kell, díszét és szégyenét, mert jobb élő elől megy el.

Alant a völgy-lapályt szőlőtáblák fedik, a kéklő négyszögek, mint ódon csataképen a fölvonult hadak, melyeknek rendjeit harc nem kavarta még. Idébb, a hegy tövében csak tűnő s villanó részecskék sejtetik a tárgyakat, mivel a hegy-falat merészen benőtte a bozót, s miként a szél, az ágbogak szemem előtt szelid mozgással úsznak, inganak.

Balról a nyúlt Mecsek mint állat-óriás, mely békén elfeküdt, s hasához hagyja bújni jóltáplált kölykeit, a dombokat. Csigás bundájuk ujjaim begyén érzem simulni vagy arcom ráncain mint lágy ciróztatást. – Kölyök-szag: rossz vagyok, jó volna megjavulni: a felnőtt tévelyeg: szülő-anyját, testvéreit elhagyja, gyűjtöget, fogat meg körmöt élesít.

A völgyön túl a táj lankásan nő az ég kékjére. Hengeres torony, simán kanyargó fehér út, – még odébb házak seregletét takarják dundi fák. A száz irányba tartó

tekintet meg-megáll, mélézik szerteszét,
kívül nyugodt a kép, bennem forgó-kavargó. –
Lehunynék szemem: már semmit nem segítene:
húsunkban zengedez tovább az elnémult zene.

Sziklán ülök. Nehéz a dús légáradat,
nehéz, alig bírom: mégis feszít, emelget;
a lombok és füvek illata-íze rátapadt,
amint a táj fölött hullámozott és kerengett.
Nemcsak tudom zihál, egész testemre átragad
a jámbor kapzsiság: mindent magamba nyeljek:
völgyet, hegyet, fehér utat, nyugalmat és derűt,
e roppant omlatag bájt és pehely-könnyű erőt.

Mindent magamba! csak mindent magamba, ó,
helyettük is, kik ott az ártatlan lapályos
s az alkony-táji nap fényében szunnyadó
szőlők és fák alatt a közet-éj halálos
országában gyűrött inakkal és fakó
szemmel fekszenek a pár-ölnyi ég alá most,
s néznének szerteszét, dagasztanak a mellüket,
de sűrű por kering, kínok között lélegzenek. –

Sziklán ülök. Zajos beszéd és lány-kacaj
szállal a Pihenő tetejéről a völgyre.
E kisdud őrtorony nevettető bástyáival
készül türelmesen a minden-éji porre,
melyet halálra ví dühödt és zajtalan
hadaival a völgy s az erdő, s ő, a törpe
próbálja védeni haragjuk ellen rábizott
táját, s hiába: ősz felé zilált lesz és nyuzott.

Szél jó a hegy mögül, megrebbenek, megyek.
Aombok támadó fortélyaik beszélík.
Sietnem kell. Ha itt szorulnék, senkinek
nem volna gondja rám. Lesem fürkészve mégis:
a Pihenő fehér terméskövei véresek,
sehol a lány-kacaj, szörnyeteg óra érik.
Az út végén az éj torlaszait építi már,
a kavicsokból is iszonyat rí és borzadály.

RÓMAI VÁZLATOK

Alvó Ariadné

Alszik, bal könyökére dől;
jobbát billent fejére hajtja.
Keresztbe zárja lábait,
gazdag redők hulláma rajta.

Kétezer éve alszik így.
A szépség könnyet gyűjt szemembe. –
Thészeusz elment hűtlenül,
nem tudja még, – boldog szerelme.

Krisztusnak Rómából

Földre kéne szállnod néhány évre újra:
sok a palotád itt, seholse találalak.

Forog bennem, csak lassan-lassan ül le
a fölhevart lélek. Későre jár.
Már otthon is meleg kéményeinkre
tapadt az éj. E csontig-más határ
hasonlatokkal hízeleg:
a lombok közt fürtös csillag-sorával
gubbaszt a hullámos Mecsek.

É J F É L U T Á N

Jó, ha az ember aludni megy és nem látja az éjjelt. –

Bóbiskolsz a papír mellett, birkózol a szókkal,
s egyre vadabb tájakra barangol a gondolatod. Lám,
pár órája meleg volt benned, öröm karikázott,
túl a szobád falain szemek erdeje óvta magányod,
tudtad: akármi baj ér, seregek vasa villog ügyedben,
még a halál is ijedten leskeli lépteid.

Éjjel

múlt. Hova lettek a társak, az örök, a kardok? Idétlen
csönd kúszott ki a tárgyakból, s ül a széken, omlik
két válladra, fejedre, akasztja a tollad, idétlen
csönd nyúlt végig a városon, olykor tépi cafattá
egy-egy kései villamos, – ennyi maradt seregedből.

Hol van a többi? Ködös tavain viszi őket az álom,
nem vagy semmi nekik, még annak sem, ki tejével
táplált s annak sem, ki a vérét adja, ha kéred. –
Ó, mit is ér a hazugság? Akkor vékonyul árnyá
országod, mikor épp szükséged volna kövére.

Négy emelet mélységben alattad az utca, remegve
indázzák be a gyöngé platánfák rácsai, messzebb
csillan a szőke folyó, ők most a barátaid, érzed.
Jól tennéd, ha nyugodt lépéssel a semmibe lépnél,
jól tennéd, ha elémennél annak, mi bizonyos
meglep majd s tán épp ilyen órán s úgy, hogy az örök
horkolnak, s ha erőszakkal fölkeltik is őket,
lassú mozgással keverednek elő a homályból,
ólmos mozgással, hogy végre mikor sikerül már,
késő: melleden áll, szíved faldossa a gyilkos. –

Négy emelet mélységben alattad az utca. Ne nézz ki,
fordulj vissza, siess ágyadba, borítsd a fejedre
paplanod, olvadj széjjel az álom habjain, olvadj
egybe azokkal, kik bujkálnak előled: az ember
nyáj-állat, ne feledd, iszonyattá válik a föld is
talpának, ha a fajtájától félre-csatangol.

A „JÓ HALÁL”-TEMPLOM KRIPTÁJÁBAN

A száguldó romlás megállt itt, lassú lépésre
váltotta futását e sok-sok csöppnyi sárga és fehér
határkőnél, melyek szétszórva s rendberakva
hevernek a kopasz falak gödreiben,
vagy csüggnék a zord mennyezetről.

Ó, embernél, állatnál és növénynél százszorta többek,
hegy-ormok, szikla-tömbök testvérei! Ki társat
szeretne, s biztos sorsok horgaihoz
kapcsolni sorsát, találhat-e jobbat

nálatok? – Kagylóban a tenger,
öbleitekben, árkaitokban a már
salaktalan élet zúg édes nyugalommal,
az élet, mely dallá finomodva
immáron örök.

„Frate Francesco † 1840”, „Frate Anselmo † 1832”,
ennyi áll csak a fénylő homlokcsontokon,
csak ennyi, de elég, talán sok is: kalimpáló kolonc
annak nyakán, ki engedelmesen
indult vissza a névtelenek seregébe.

Csontváz: „Én is olyan voltam, mint most te vagy”,
egy másik: „Te is olyan leszel, mint én vagyok most”.
Riasztó üzenet a rossz-fülűnek,
de a hallónak csöndes öröm,
mert mormolhatja magában,
ha a pillanatot szolgáló test dühe-kedve
hegyről völgybe taszítja, völgyből hegyre löki,
mormolhatja magában,
szirmos sugarat gyűjthet vele
mély szeme tükrén.

V E R S R Ó M Á R Ó L

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
A szőke folyóra, a halk Teverére
s az égre kiültek a csillagok. Égve
úszik a lágy domb fölfele, úszik
mint sima bárka. Magamba nyelem
szavaim, jöttment idegen:

csak az egy-nyelvű csönd és a magány tekerőzik
mellemre, borul le velem.

Vért-nélküli harcos, indultam el én:
pajzsot csak a föld s a szegénység
tartott elibém, a mogorva szegénység,
de hasztalanul, rámtört szigorú
dárdás seregével a fény:
mentségem a könny, egyetlen erény
megadni magam, nincs más koszorú,
csak a sáros alázat a büszke fején.

Otthon suta házak tört vándora voltam,
hunyt szem mutogatta a távolokat,
itt meg se kívánva körém rakogat
mindent pár tétova lépés:
márvány-darabok heverésznek a porban,
tündöklenek így is, már félig omoltan,
zengő paloták sűrűje közé vész
a botladozó, s alig ér utat onnan. –

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
A szőke folyó másik vizet ébreszt,
más dombot emel föl az ég pereméhez,
más dombot, amelyre ha visszatekintek,
fáj, fáj a szívem,
megríkat a lankadozó türelem,
míg várja javulni a rendet,
hogyan lelje övéit a régi helyen. –

Ó, szélre-vetett domb a Duna mellett,
mért itt sajog épp az örökre

tűnt arcok bánatos ikre,
mért itt kínoz épp a tudómba szorult
szók mérge, síri lehellet
mért itt fázatja a lelket,
itt, a virágba-borult
kert közepén, hol a nap kevés lángja emelget?

Hullt társak üres nyomait maradó
társ földte be, hűlt melegek
ágyát drága meleg, –
ám most ő se segít:
messze van, és nem idézheti szó,
nem idézheti várakozó
vágy, szomorú pásztor hívja sötét juhait
szerte a rétekről, szerte a hantok alól. –

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
De boldog erővel villámlik a város,
és ablakomon, mely a nyurga platánsor
ormát szövi fénybe, csodára lesek ki,
csodára, mely összeterel
minden szépségre-futót, amilyen
a Szivek Szive volt, s ki azóta kesergi,
hogyan vízre van írva neve.

Majd elmegyek innét, s viszek valamit,
viszem, mit a földi szegények
mohó dühe gyűjtött bennem: a szépnek
tenger morzsa-szemét,
de félve vigyázok, amíg
meglephet a gazda: hüvös szavait
borzongva lesem: tudom szerepét,
– harminc év sokra tanít.

Majd elmegyek innét, ismét hazatérek,
de bőröm alatt viszlek haza, Róma,
halk szőke folyód s a szelidke folyóra
hajló dombot, a szűk utcák rácsozatát,
és ha a lélek
perzsel, vagy ha világi ítélet
csap rám, öbleiden lelek újra hazát,
ó, Róma, szilárd anya-fészek.

A G R I G E N T O

Közelebb itt se vagy az éghez,
közelebb itt se vagy a földhöz,
magányod itt se lett nagyobb,
de elviselhetőbb se.

Rettegsz, hogy semmit el ne tévessz,
komor hévvel gyűjtöd a szépet.
Akár egy unott hivatalt,
végzed naponta dolgod.

– Ó, ékes vázák tiszta rajza,
fegyelmezed-e kusza lázát,
ó, oszlopok sudár sora,

adsz-e elébe példát?
Kinek a szíve s agya lángol,
orvosságot lel-e bajára?
Ébren sem tud maradni, és
az álom is kerüli.

Állat-vackok meleg zugára
rakott bendőtől nyúlt tagokra,
mély, létentúli horkolás
boldog neszére gondol.

A hús, a hús bölcs életére,
a rendületlen földi útra
s a lelkesen végigcsinált,
illendő pusztulásra.

P I E T À

(Michelangelo szobra a firenzei Akadémián)

Egész lett a hiánnyal. E kócos
ziláltság a végső rend
záróköve, e világgraszoló
sötétség az utolsó, föl nem gyulladt
láng ragyogása. –

Bebújt a tündöklő tagokba is,
sírhat a testet-adó.
A has, az ágyék, combtő tája,
a zátonyos medence kiszögellő
partszélei közt
elcsöndesült hullám-mező:
maga a pusztulás. –
Sírhat a testet-adó,
az alázat lánya
lázonghat keserű szerepében:
meggyengült öle csak ravatal

Sírhat a másik asszony is,
vétkei összehajló, tüskés ágai közt
verdeshet rab szíve szárnya,
a Bocsánat Urának
nincs szava többé:
a száj helyett a bőr nyílt szóra,
és szó helyett
az öt sebből fekete vér szivárog. –

De e kócos
ziláltság a végső rend záróköve,
e roncs hús
emésztő csapda:
foglyul ejtette a halált,
soha el nem ereszti.

É B R E D É S

I

A gyermek sír, ha ébred. A világ
sír, mert az éj magárahagyta.

Mint kinek megzavarják örömét,
kedves játékát elveszik kezéből.

A szürkeség órája ez: a senki-
földje éjszaka és nappal között.

A senki-földje nyúlik bennem is,
fölvért a gond, nem tagjaim nyugalma.

Fölvert a gond. Szobám elé ülök:
csöpp szürkesség a tenger szürkességben.

Fakó-vörös, ijesztő-nagy kerék
a láthatár szélén a fölkelő nap.

Levél se moccan, fű se ing, az ég
üres, merev, halott, madártalan.

Fejem lehajtom: mért növeljem én is
a meglepett szemérmes szégyenét.

II

Élő s nem élő
változik egyre.
Ki horgadó fejét
fölveti újra,
nem látja többé azt, amit szemében
elvitt magával:
a fakó-vörös napot nem látja többé.

Helyette a hamvas
dombsor hulláma fölött
izzón aranyló
gömböt, mely a fák és háztetők
hegyét megaranyozza,
s a mozdulatlan
füvek és levelek helyén
vibráló, boldog remegést,
az égi ürességben
csattogó galambraj önfeledt
keringését, foszló felhők futását.

Ajtója előtt meg
a lámpabúrán még előbb
fejjel lefelé aludt
legyek zengő kör-lebegését.

Élő s nem élő
változik egyre.
Akit ágyából gondja ugratott ki,
s ültetett a kárhozók közé,
csüggedt fejét a napsugárba tartja,
könnyet morzsol ki szeméből,
hogymint a levél, fű, légy és galamb
ő is él, és új napra virradt.

EPIGRAMMÁK

Irodalom

I

Terhelten születik minden hősöd, s nyomorultan
tengetik elfuserált, bánatos életüket.
Szánd meg az árvákat! Lökdd őket időnap előtt a
sírba! – Halóporuk is áldani fogja neved.

II

Nem értem, nem, s talán nem is
fogom megérteni. –
De, hogy ne szóljanak meg érte,
azt mondom rá: zseni.

III

Ennyi sok író! – Drága hazám, van okod vigadozni.
Ennyi *silány* író! – Sírivalód is akad.

IV

Karját a kútba nyújtja.
A fenekéig persze hogy nem ér. –
S orcátlanul szól:
ez a kút sekély.

V

Lám, alapos kritikus szólalt meg: amit csak e könyvről
írtak volt, alapos hévvel előkeresé,
majd alapos hévvel bezabálta, betűt se mulasztva,
és alapos hévvel visszaokádta megint.

VI

Inkább cipőt tudnék csinálni,
mint verseket!

Három arckép

„FŐVÁROSI” ÍRÓ

Gyarmatosítóként jön e gyarmati földre: vidékre,
s hódolatot követel: hisz nem akárki-alak.
Furcsa eset: nagysága a Pesttől távolodása
hosszmértéke szerint nő, terebélyesedik.
Otthon a társbérllő sem tudja, kiféle-miféle,
itt „Gyuszi” Illyés és „Árcsi” Tamási neki.
Otthon a szerkesztők, kiadók menekülnek előle,
itt hajigálja nekik vissza a megbizatást.

Otthon a folyton-hajlongástól hónapokig nem
lát eget, itt felhők közt viszi büszke fejét.
Hódolatot követel. Megadod? Majd gondol ügyeddel –
mondja –, hisz egyformák pesti, vidéki írók.
Rangbeliként kezeled? Vérig sértődik azonnal:
– Mit képzelsz? Ki, mi ő? Hagyd a pimasz bratyizást! –
Mért nem tízszer ilyen nagy az ország? Tízszeres úttal
könnyen lenne akár Goethe is, a nyomorult.

KARAKÁN

Jó volt minden, ahogy volt, szája panaszra sosem nyílt,
még illemhelyen is csak fanyalogva nyögött.
Emberforma Vonal, Kétlábú Dogma, Vezércikk,
Hurra, Lelkesedés, Rózsaszínű Szemüveg. –
Váltana már lépést szívesen, hisz folyton az élen
járt, és mások után járnia rettenetes,
(bár, hogy mások után járt, épp az vitte az élre,)
ám karakán göggel megmakacsolta magát.
Ím, a bizonyág: ő soha nem mondott le eszéről,
győzzék meg s akkor csatlakozik, – ha akar.
Ó, de ne féltsetek: lesz még majd lepke a bábból!
Farsangol még ő mostani böjtje jogán!
És noha lakkoz még dühösen, már készül ecsetjét
sutba hajítani és fogni a Nagy Vakarót.

IRODALMI MINDENES

Összekötőszöveget, kritikát, irodalmi riportot,
szél- s lábjegyzetet és jegyzetet egy s egyedül,
szépprózát s nem is annyira szépet, elő- meg utószt,
zanzásítást és lektori vélekedést,
minden műfajt, sőt mű-korcsot, hogyha kívánod,
házhoz szállít, csak szálljon a Múza rcá.

S azt könnyű megidézni: forint-csörgés a varázs-szó,
fölhangzik, máris szántja a gép a papírt.
Szebben cseng, telt-mélyebben? Szebb mondatokat kapsz:
bővítettet, sőt – persze ha futja erőd –
mellérendeltet meg alárendeltet, esetleg
dús körmondatot is, válogatott szavakat,
tarkább jelzőket, bátrabb képzést, ragozást (fél-
múlt-alakot, mondjuk, bár ez utóbbit alig
bírná az erszény) vagy szórendi cserét, kihagyást vagy
ismétlést, ezeregy nyelvtani fordulatot.
Mennyi sok oldala van! – csapod össze kezed – mire képes!
Szentigaz: *oldala* van sok, de *gerince* alig.

Egyéb

I

Túlórázik a jámbor. Túlórázik – igen: még
munkaidőn túl is lopja a pénzt s a napot.

II

Hangod farkasüvöltés, dúvad mancsa a markod.
S kétlábbon járkálsz. – Itt valahol hiba van.

III

Vendéglátásra, fogadásra,
van költség reprezentálásra.
Él is vele, meg nem tagadja;
s ha nincs vendég, – magát fogadja.

B É K E

„Békesség a jóakarató embereknek!”
– hangzik kétezer éve.
„Háborúság a rosszakaratú embereknek!”
– hangzik mondatlanul.
Sok a jóakarató ember,
kevés a rosszakaratú,
s a háborúság
mégis a jóakarató
embert pusztítja, őrli
kétezer éve,
s még több ideje már.

„Békesség a jóakarató embereknek!”

De a békesség
nem szállongó galamb,
melyet ha hívsz, kezedre száll.
A békesség fénylő jutalom:
összeharapott foggal,
ököllel,
feszülő inakkal,
szájpadróláshoz ragadó nyelvvel,
alázattal
kell küzdeni érte,
mint Jákob küzdött volt az Úrral.

Békességet akarsz?
Küzdj hát magad is érte!
Hogy a háborúság
forduljon a gazdái ellen,
forduljon táplálói ellen,

falja föl őket,
eméssze el őket,
s veszett ebként fusson ki a világból,
fusson ki az űrbe örökre!

S végre ne puskacső elé
szoptassa gyermekét az asszony,
ne tömegsírok árcai felé
vezesse gyermekét a férfi.

A NYUGTALANSÁG DICSÉRETE

Vonatra készülődő hajnali ébredések
szorongó riadalmak gyomorban idegekben
hánykódó éjszakák és rázó hideglelések
egy-egy parázsdarabka a sajgó szemüregben

És soha a jövőendő birtoklások reménye
mindig a veszni féltett régi utáni bánat
mikor a kinnal nyíló reggel holtszürke fénye
hunyorító száműzöttnek vetkőzteti a tájat

Maradni csak maradni Minden lépéskor újra
gyökeret ver az ölmos talpak tiltakozása
s kísér lassú menetben vádlón körémtolulva
a tűnő kedves arcok nyomasztó látomása

Arcoké kik szeszélyem szerint enyém lehettek
s az úr jogán szeszélyem szerint veszthettem őket
Tudván ha bármelyikhez éreznék látni kedvet
bízvást előkerítem e rosszul rejtezőket

Boldog kit mielőtt még sejtjeibe a fészek
melege beivódott vihar dob idegenbe
nem börtönöz a húség nem fognak rettegések
el nem gyöngíti térdét kockázat ijedelme

Ki ágyán meg nem alhat ki székén meg nem ülhet
bolyong fáradhatatlan az út a pihenése
kinek a búcsúszótól szája nem keserül meg
ki könnyen hátat fordít nem gyorsul szívverése

Mert mindenik kanyargó talán az otthon édes
képét villantja föl majd és végre hazatéved
megleli drága célját égő sebekkel ékes
ezer csalattatástól vérző bátor szívének.

E G Y É L H E T E T L E N H E Z

Kőre esett, és darabokra porlott:
bánhatja a vesztes a kárát. –
Ó, csúcsok, míg a lábatok előtt
dideregve kuporgok,
nyújtsátok az égig a földi határát!

Siettem, és szorgalmasan vesződtem:
köd tengere nőtt a nyomomba.
Fölszedném, amit elszór egy szegény,
füst szálldos előttem, –
mennyit törekedtem a gondból a gondba?

Sír, sír a győztes: koldus és esendő,
és kincse a nincs meg a nem-lesz –
álmába bújik, ott kísérti még:
zendüljön a zengő,
lódítsa el újra a gyermeki mennyhez. –

– Ő sérthetetlen őrzi a magáét,
mosolyog csak a botra, a törre:
a rácsapó mellette siklik el,
tűz-láng a szemében az árnyék,
gyötrő, csikaró nyavalyán kap erőre.

Növő magzatként hordja a világot,
jó annak, akit beleenged,
jó, mert a pusztuláson menti át,
vére erébe szivárog,
jó, mert meleg, és igyekezve melenget.

Romló szívében ronthatatlan ékkő,
bordája erős fal a szélben.
Lucsokba mártja bőrét, elrohad,
de belseje: mécs, örökégő –
ott táncol, iramlik a lomha sötétben.

L E F E L É

Mostanában folyton a halál körül ögyelgek Mostanában
folyton kerülgetem hozzányúlok elrántom ujjam
rámeredek másra függesztem szemem majd ismét vissza rá
Mostanában régi könyveket bújok szaguk is kriptaszag
azok között érzem magam otthon kiknek a siratójuk is

hallgat már kik tökéletesen ledobták emberi ruhájuk
Aludni vágyom mostanában mélységes mély álommal melyben
az emlék is csak álom és az álom is csak álom
s melyből lassacskán morzsolódva kihullong a valóság
Lefelé tart a férfi-út velem Füvek fák bokrok egyre nőnek
s már a füvek meg bokrok is fölülérnek a fejemen
s ki sasokkal hittem játékot mint gyermek a szobalegyekkel
csapongó szobalegyeket nézek olykor sasoknak
Nos idejut egyként a könyökkel érvelő s a lusta
de idejut a szárnyakat lengető is Kuttyája zúgó kerek alatt
véresen a halálra ölti nyelvét s a kedves tetemet
lopva a bérelt ház tilos fája tövébe temeti
Tört ablakához pénze nincs Az éhesen leső hideg
kegyetlenül bevág a résen végigmotozza a langy zugokat
melyekbe fészket rakta volt s didereg aztán noha két
szív áll jobb és bal oldalán S keres keresne harmadikat is
de nem talál vagy ha talál úgy fogadja mint búcsúzó
mert úr a rend sajátmagának szabta az emberész vele
embertelenné téve az ember világát

Ó ki nem

bogozható gubancba kúszalódik előbb vagy utóbb
a lelkes élő és segítségért kiált még induló tiszták felé
siet kik majdan odajutnak ahova ő de addig
az elfelejtett anyanyelv szavai zengnek szájukon
s felelnek csapzott éjszakák inkvizíciós kérdéseire
Vagy meggyorsítja lépteit előre hogy a villogó
kardú legyőzhetetlen bajnokot sürgősen érje el
s az vágja széjjel bogait Meztelen fénylő fehéren
járulhasson aztán az élők örök-nyugtú célja elébe.

NÉPDAL - VARIÁCIÓ

Kalapom szememre vágom,
múlik, hervad ifjuságom,
ne is lássam.

Megszakad a szép szó bennem,
alig fordul dalra nyelvem, –
hol hibáztam?

– Addsza, pajtás, a vasvesszőt,
hadd verem meg a temetőt,
nyíljon már ki, fogadjon be
mindörökre!

= Ó, ne bántsđ te ott azokat
a mohosult sírhalmokat,
várj sorodra!

Nem nyugvás a sír nyugalma,
az a romlás birodalma.

Vége-hossza
nincsen ott a pusztulásnak.
S úgyls elér a gyalázat
majd, ha innét rendre egyszer
odafekszel.

= Keress addig nyugtot másban:
ilyen-olyan földi lázban,
szerelemben.

Több az élet, mint az ének,
ők a bölcsek, akik élnek,
ne feledd el.

Szíved verd meg vasvesszővel,
ne kezdjen a temetővel,
inkább az éneket vesse,
azt eressze!

F É R F I K O R

Félelmed, mely eddig kifelé leselgett,
már befele fordul:
ordasaid szíved vadonából kelnek. –

– Hisz az is nehéz volt, hiába tagadnád:
emlékszik a gyermek
a rideg nagyokra, akik kitagadták;

emlékszik a mérges ótemető-örre,
ki a bokros sírok
között annyi sokszor vette üldözőbe;

emlékszik a gyűlölt kora-esti ágyra,
a parancsolt csöndre,
mitől néha szinte megfájdult a szája;

a kevés, az útált ételek ízére,
az iskolapadra,
a tanítónéni gyűrűs jobbkezére.

– Hisz az is nehéz volt, hiába tagadnád:
a kamasz még tudja,
érzi a szerelem máglyás virradatját;

térdében a vesztő utak remegését,
melle kosarában
érzi még a kínok csupa-élü kését.

– Hisz az is nehéz volt, hiába tagadnád:
érzi még az ifjú
a pincék szagát, a hűvös kapuk-alját;

érzi még az ökle tehetetlen vágyát,
hogy az égre sújtson,
új keselyűinek összezúzni szárnyát.

Érzi még, ó érzi! S érzi már, hogy emlék
mindez, tompuló kép,
múltja színpadán rossz lim-lom, ócska kellék. –

Most tehetsz akármit, s nem tehetsz, ha tetszik,
úrrá lett a szolga –,
s galamb a szerelem, szívedre telepszik.

Győztél? Dehogy győztél! Más verembe estél,
aljasabb vadászok
álnokabbul rejtett hálójába vesztél.

Győztél, árva lélek? A baj és az átok
ízeidből nő most,
húsodba ivódtak, őket hordja lábad,

velük kering véred, jaj, rájuk csikordul
fogad, forró tested
zeg-zugai mélyén ők sarjadnak orvul;

éjszakáid csöndje rémeiktől retten,
kibélelték bőrod,
iszony jege villog táruló szemedben. –

S mint anya-öl fészke sejlik vissza benned
múltad árnya-pokla:
kinőhettél abból, most semmi se menthet.

T Ö R V É N Y

Romlandó testekért aggódol:
a kínjukért vagy kínodért szorongsz-e?

Mentenéd őket – égre-nyúló
karok karói közt botolsz előre.

Ó, múlás, ó, szép rend: a föl-le
forgó kerék arányos mozdulása!

Ó, múlás, ó, szép rend: a tisztán
fénylő emlékek kútforrása, fészke!

Ó, múlás, ó, szép rend: a bomló
bomlása és a sarjú sarjadása! –

Ó, múlás, ó, múlás: idétlen
hányódás, izzadtság-szagú kesergés!

Ó, drága énekhez vezérlő
formátlan ordítás, nyögő szabódás!

Ó, bűz, ó, genny, petyhüdt hidegség,
a márvány-csarnok kásahegy-küszöbje! –

Topogsz előtte, mint a gyermek,
akit szülői józanság kipróbál,

s a lobbanó máglyák tüzére
ijesztő gonddal fekteted le szíved.

T Ö R T É N E T

Mozdult már-már a nyelvem, nyiladozott a szám:
fényes szavak készültek a fényes levegőbe.

Az életet s világot és bennük magamat
tisztá és oktalan gyerekszáj magyarázta.

Harmincöt év bemocskolt mindent, és eltakart,
nem bírtam már a tárgyak okos szemébe nézni.

Mindegyre többet tudtam, de kevesebbet is,
képeket mutogattak, de sohasem a mintát.

S kikelt a zűrzavarból egy nem-idevaló,
ki itt él e világon, ám tollai ragyognak.

Egy reménytelenül ki-nem-tanítható,
ki tudja azt, amit a tudás elfelejtett.

És sejtjeimen át, a gyomrom, hátgerincem
édes bizsergésén át kezdett okítani.

És mozdult már a nyelvem, nyiladozott a szám,
hogy olyat mondjak el, milyet még senki eddig.

S, ó, életet vigyázó, szép, egészséges önzés,
a hasonló-tisztákhoz vezetted könnyü lábát.

Mért küzdjön a sötétség lomha felhői ellen,
ha viszont-sugarakban szikrázhat egyre-másra?

Ím, állig gombolózott a világ és az élet,
ím, újra nem néznek rám közvetlenül a dolgok.

Ím, okos vagyok ismét, s itt állok tétovázva,
nincs semmiről szavam már, semmit, semmit sem értek.

F Ö L J E G Y Z É S

Így, ekkor, itt, e dombtetői házban,
magányosan, egy nyárközépi szombat-
nap délutánján, amikor a ritkán
megrebbenő lombok a forróságban
sercegetek szinte, így, ekkor meg itt
feküdtem én iszonytató idő
után s iszonytató idő előtt,
jeltelenül s jelentéktelenül,
hideg aggyal tudván a semmiségem,
mégis magam-emésztő szomjusággal,
hogy a milliárd év- és billió
ember-szötte szöveten valami
nyomom maradjon; s nem csináltam úgy, mint
az idelátszó bérház egy lakója,

egy ifjú asszony, ki a függönyökkel
sötétített szobából a parányi
mélyárnyékos teraszra lépve csöndes
dallal száján megöntözgette rendre
virágait a szombat délután
nyugalmával szívében, s mitse bánva
múltat, jövőt, forgott a jószagú,
hús nedvességben, hagyta az időt
továbbsuhanni, álmatag könnyel
tördelte a hervadt virágokat,
s egyetlen percet sem gondolt magára.

R E G G E L

I.

Ablakon át,
vadszőlő-koszorús ablak-négyszögön át
nyilazza a nap sugarát.
Mint homok-tömb, szétesik,
porrá hull az éjszaka.

Sietnek az árnyak erre meg arra,
csöppnyi zugokba huzódnak,
félénken begubóznak. –

Lám, a kép kilép a falból:
„Ej, a kölyke, hogy nem unja,
most is anyját nyúzza még!”
Lám, a lámpa drótja is,
mint a kígyó, úgy lapul.
És akarja, nem akarja,

fénylik az asztal,
nagy, barna tükör,
lapján a mennyezet
ábrái mosódva ragyognak.
És a négy fal újra áll,
újra hallgat és szelid. –

Téged is kiönt a fény,
hagyd magad:
jobb, ha az élő
élők közt keres helyet,
jobb, ha az élő
élők közt koptatja-fogyasztja
sorsát és a ruháját.
Mozgókkal mozogni: jó,
romlókkal romolni: jó,
se mozogni, se romlani nem jó
makacs állandóság
tárgyai közt.

De holtan
vagy félig-holtan,
álom gödrébe botoltan
jó – mint társsal a társ –
együtt-heverészni velük,
s nehezen szabadulni
örök közönyük
csillám-szövevényeiből.

II.

Mondjuk, hogy állat volt az éj,
s gyomrában a föld
véletlenül lenyelt golyó.

No jó:

most kiokádta – tehát
kezdődik a nap.

Kezdődik a nap:

hirdesse ezer
rikkancs, szónok
kisbíró, kikiáltó.

Kezdődik a nap:

indul ezer kesztyűs betörő,
áhítatos gyilkos, szent méregkeverő,
indul előkelő
útjára.

S veled?

mi történik veled?

Komor vagy, csüggeteg.

Nézel merengve, bánat-dúlva,
nézel egy pontra, nézed . . . nézed . . . ,
amint a paplanod alól,
törött-gyúrt bordái alól
illetlenül kibújik
meztelen lábad-ujja.

Búsulsz, merengsz, mivel
nemrég, pár percnivel
előbb, az álom tájain,
tetőin és lapályain
újdonaú
csizmában tekeregtél.

Vagyis: nincs jól sem ez, sem az,
s úgy látszik – mindent összevetve –
hogy a kinti s benti világon,
seben, fekélyen, genny-folyáson
csúfságon és szomorúságon
a méla hold egyedül
szépség-tapasz.

III.

Ugye tetszik a szék vagy az ágy
vagy a padló sorsa?
Tetszik a játszi fölény, ahogyan
magukra-terítik az éjt s a napot?
Nem mosolyognak,
nem riadoznak,
hagyják:
cserélje csak őket a fény s a homály.
Mint a tenger-parti föveny
hagyja:
borzolja, simítsa az ár s az apály.
Te meg
figyelsz, puhatolgatsz vissza, előre,
sosem tudod, mi a jó.
Gyáván reszket a szád:
jajgass, vagy örülj?
A kelőn jajgass vagy a nyugvón?
a lángnak örülj vagy a szénnek?
Sosem tudod, mi a jó:
erre fogózzál, arra fogózzál,
állj meg, fuss tova, hátra lopózzál?

Ó, több nálad a szék meg az ágy
meg a padló . . .

IV.

Fölkelsz? Maradj csak: trón az ágy,
trón, diadalkocsi fészke.

S úgyis, úgyis visszatérsz belé
menthetetlenül.

Visszatérsz, ha nem emberi
sürgés közt bukol orra.

Fölkelsz? Maradj csak: jobb az ágy:
hanyatt feküdni

kényesen, terülő nyugalommal,
mint a sírban,

úgy feküdni hanyatt,

s szem-héjad homorú

függönykéi mögött

nem nyüzsgő kukacok gomolyát

táplálni, de könnyű

álmok szőtteseit

lengetni meredten,

vagy még ezt sem –, a selymes

semmit dajkálgatni serényen.

Fölkelsz? Maradj csak: jobb az ágy,
jobb föl sem emelni fejed,

nyugtatni a vánkoss

gyöngé vásznán,

nyugtatni a reggel

rózsaszínű, dobogó kebelén,

s nézni az ablakon át,

vadszőlő-koszorús ablak-négyszögön át

idefénylő nyárfa

kigyúlt sudarát.

O K T Ó B E R

A filodendronok és a datolyapálmák
bejöttek, bejöttek a szobába.
Ha csak a lombjaikba nézel: délszaki tájék,
ha csak ágaik labirintusába.

Délszaki tájék – ha tetszik, képzeld;
ámuljon rajta szemed;
kanyarogja végig a sok fura ágat,
hasadt, legyezős levelet.

Csapatnyi kislány s kisfiú zajog künt:
segítenek az erőtlen őszenek
eltörögetni a bogáncsok és paréjok
derekát, amelyek még az üres telken levegőznek.

Nem látom én ezt, én heverőn heverek,
heverőn heverek hanyatt; –
piros tűit a függöny rácsán
beszúrja az alkonyi nap.

Az alkonyi nap, mely lankadatlan
tér vissza huszonnégy-órás
mindennapi kerülője végén,
mert fogja a rend, e szoros-laza póráz.

Póráz, ahogy engem, téged, valamennyiünket. –
A szabadság bujtó láza után
én is, te is, valamennyiünk
érzi, mi az egyetlen tudomány.

Az egyetlen tudomány a világon:
tudni, hogy keskeny az út,
kicsiny a kapu, s aki meg se moccan,
az a legmesszebbre jut.

Akinek a keskeny út se kell már,
és a kicsiny kapu se kell,
csak hanyatt fekszik heverőjén,
olykor kérdez, de sohase felel. –

A filodendronok és a datolyapálmák
bejöttek, bejöttek a szobába.
– Érzelmes emlék készülődik,
sietve vágj a szavába.

Vágj a szavába sietve,
elnémuljon, mint a letorkolt
gyermek, ki oly szépen beszél,
hogy gyöngé szivedbe markol.

CSÖRÖG A FAGYOS FÖLD

Csörög a fagyos föld, hideg van,
hópihe fészkel a hajadban,
gyűlnek a varjak az egekben,
gyűlnek a gondok a szivedben.

Hópihe fészkel a hajadban,
járod a világot magadban,
ó, mitől annyira remegtél,
itt a csíráltalan, örök tél.

Járod a világot magadban,
melegednél régi zugokban,
angyalokat várnál, karácsonyt,
karácsonyi Jézuska-jászolt.

Melegednél régi zugokban –
talpad alá jég nő s beroppan,
szemeden gyöngé jég virágzik,
sehogy sem érsz el hazáig.

T H R E N O S

Hosszú, vékony ládába tették,
és rászórták a földet.
Egy év múlva megkérded: „Hol van?”
„Nincs: kukacok és férgek szerterágták.”
Most kérded: „Hol van?”
„Fekszik, s a vöröslő-szemű rokonság
sírva számol körülötte”. –

„Circumdederunt me
gemitus mortis, dolores inferni
circumdederunt me . . .”

Hallom és egyre többet hallom,
a halott mondja:
„Körülvettek
a halál sóhajtásai, az alvilág fájdalmai
körülvettek . . .”
a halott mondja
a kántor és a pap szájával.

A halott mondja.
– Nem mondja a halott!
A halott gyönyörű testében,
szeme tükrén,
orrában,
nyelvén,
füle labirintjaiban,
végig a bőrén
megállt az áramlás,
a szín, a forma,
az illat,
íz,
hang,
tapintás,

megállt,
ahogyan soha még,
összefonódott,
ahogyan soha még,

Nem a halál sóhajtásai
és nem az alvilág fájdalmai
vették körül,
hanem e háboríthatatlan
egyensúly boldog zümmögése.

A halál sóhajtásai,
az alvilág fájdalmai
minket vesznek körül,
minket, mert egyre többet látjuk,
hogy nemrég mozgó testeket
hosszú, vékony lábába tesznek,

s rájuk-szórják a földet,
és egyre többet halljuk:
„Circumdederunt me
gemitus mortis, dolores inferni . . .”

M. J. H A L Á L Á R A

Meg sem születtek, s meghaltak veled. –
Ó, színek, formák, vonalak!
Csonka a világ, csonka, csonka!

Egy ○-re, egy □-re, egy ~-ra
s ezek szép együttesére
mennyt rára a roskadozó!
Most hova rakja majd?

Elég, amit csináltál?
Bizonyára elég:
törvény vet véget az utaknak.

Elég, amit csináltál?
Nem elég bizonyára:
sosem elég a szépség.

Mindegy:
a vonalat, a színt, a formát
visszaveszi a por,
melyből vétettél, melyből vétetett.

S koponyád tündöklő golyója,
láb- s karcsontjaid szigorú egyenese,
bordáid gyöngén hajló cirmai,
kezed csillagai
lesznek utolsó műved.

A világ csonka, csonka! –
De csonkább volt előtted.
A karcolás, amit hagytál a Nagy Falon,
hiányzott eddig.
S a szerkezet éles és tiszta
remegése hálás neked. –

Egyikünk előbb, másikunk utóbb.
Semmiségért sír, aki sír,
aki sirat:
el sem száll hangja, és máris követ.

Higgadt voltál s rendíthetetlen,
akár a képeid.
A fájdalom meg a halál
aluljáróin hűvös
országod serege kísért.

Tudtad: a szín, a forma, a vonal,
s a szerkezet,
tehát a lényeg,
a te lényeged is
megmarad múlhatatlanul.

AMOR SANCTUS

I

Otrombán törsz rám, Istenem, dühödt-
vágyú férfi a gyöngé lányra, ki
magánya sima csöndjében puha
álmokat dajkált a gyönyörű
szerelemről.

Szögleteid, én Istenem, zordon darabosságaid
húsomba vájni érzem;
oszlop és rúd a lábad és karod,
lépéseid döngenek bennem, mint lovakéi a hidon;
nincs mentség ellened,
szívemre állsz és kényszerítsz, hogy boldog dermedésben,
a rémület ferde mosolyával a számon
elédzuhanjak: tégy velem kedved szerint!

II

Ruhád s ruhám lehull,
összeér a bőrünk, –
a kásás homályú
éjszakát heves
jajok hasogatják,
mint kardok a tengert.

III

Ó, te kegyetlen szerető, minek kínozol úgy meg?
Nem a mámor könnyű szédületét adod,
adod a tárt szem éles nézéseit,
melyektől forma, vonal összeomlik,
s a tárgyak belseje riadt csapásokkal kiszáll.

IV

Miért szeretsz, ha így szeretsz?
Ha elválasztol, lenyesel, kifordítasz
hozzámnoított dolgaim közül.
Ó, háborúságot szító,
féltékenyebb a földi szeretőknél,
meztelenül kellek neked,
a ruhám is te akarsz lenni,
te akarsz lenni minden dolgom;
– ha ruhám vagy, nem melegítesz,
ha dolgaim, ellenem lázadsz.
Miért szeretsz, ha így szeretsz?

V

Tudom, reggel fáradtan ébredek majd,
porcikáim sajkása izmos
öleléseidről beszél.
De lassabban dobogó szívemet
mint a láz-kiütés,
forró hála nyomai lepik be.

A P Á K A N Y Á K I S T E N E K

Sorsot szül aki szül Sorsot teremt
aki előtt teremt Szívéhez visszakanyarul
szülöttje és rákényszeríti
sebeit és babérait

Ó apák anyák istenek
nincs nyugság számotokra nincs menekvés
Riaszthatjátok őket küldhetitek szép szóval
a ti gyökeretek virágai rátok hajolnak

Sorsot szül aki szül Sorsot teremt
aki élőt teremt
Hálóját nyújtja szélesíti a Nagy Folyam árja elé
és egyre több szenny hulladék szírom
akad fönn ágain
S lehet király-madár
az újszülött lehet
folyton-riadó féreg
röptét nem szelidítheti
nem békítheti rettegését

Ó apák anyák istenek
igazán áldottak ésátkozottak
mi vagyunk

A saját
szívünket elveszítjük és helyette
a másokéval sokszorosra nőtt
szívünket éri a nap ragyogása
veri jég és perzseli villám.

A N Y Á M

Éjente a halállal alszik,
nappalokint mellette ül,
remegő keze vele parolázik
szünetlenül.

Ösvény az útja: egyenes,
szűk és kiágazástalan.
S olyan a célja, melynek – bármit is tesz –
minden javára van.

Mohóság űz: érintenem,
néznem, hallgatnom, innom őt,
ezernyi kézzel ezerféleképpen
lopnom a fogyó időt;

csordultig véle töltekezni,
jobban, mint bármikor szokás:
a gyöngé hangok, botló mozdulások,
ez még ő, senki más.

Ez még ő, kit ha végképp
elvesztenek érzékeim,
újja kell szülnöm, őriznem halálig
magamból, s egyre megint,

s lobogva pusztuló erőm
még ezzel is pusztítanom,
– a terjedő-növő magányban
szívem buzdítanom.

Ez még ő –, szinte semmi már, csak
volt ember, szinte mint aki
már földísztett ravatalra
készülne szállani.

De még ő, ő, és él, mozog, szól,
anyám, anyám még: folyton ad,
s valóságos két tenyerébe fogja
ráhajló arcomat.

KIJÁTSZANI VÉGRE

Csak kezdeni kéne, s úgy menne, ahogy ment,
hisz mitse veszítve folyton gyarapodtam.
Űz nyugtalan álom: csak kezdeni kéne,
egyszer nekiállni amúgy igazában.

Ó, játék, gyerekkor! Csak kezdeni kéne.
A kerti bozótos nem ritka ma sem még,
a labda is ugrik a régi-magosra,
s ott bújnak a várak a sárga homokban. –

Játékot a gyermek végig sose játssza,
hát el se veszíti, mint kellene, szépen.
A lélek, a test fáj, fáj tőle halálig,
csont-mélyig ütött seb, bár színre begyógyult.

Csak kezdeni kéne, leülni a földre,
mint két kicsi lányom, leülni közéjük,
leülni vidáman, botló szavaiknak
engedni örömmel: gyermeknek a gyermek.

Csak kezdeni kéne s folytatni serényen,
rendjén befejezni a félbemaradtat,
hogy férfi lehetnék: a régi kisértőt
kijátszani végre örökre magamból.

N E K E D

Ez már nem szerelem többé, nem két ember
kötése, keringő tánca egymás ellen,
kemény harc, ölbeli elnyugvás cseréje
s változó viszonylat: tőle vagy feléje.

Magány és párosság itt üres szavak csak,
itt már az érzékek csak befele hatnak,
egymást ha kívánjuk látni: elégséges
állítani tükröt a magunk szeméhez.

Aki rádnéz, rajtad engem is fölismer,
s érzékeljük egymást érzékszerveinkben.
Kettőnkkel lehet csak dolga a halálnak:
egyőnkre se támad, egyőnkre ha támad.

Ellened hibázom? Magam ellen véték!
Így tekintsd, ha olykor félre-útra lépek.
S aki magát rontja, pusztul igazán csak,
s a fő-fő lázadó maga ellen lázad. –

Ez már nem szerelem: sors ez, születetté,
aki kettős vágyból válik maga-eggyé,
aki kettőt hordoz, s őket ha nem őrzi,
mindenképp a saját bajait tetézi.

N O S Z T A L G I A

Villámlás fénye szikrák fénye éji fény
Jóhirre támadt öröm ó futó sugár
Szemek lábak igyekvő arcok ünnepe
Iparkodó romlás iparkodó derű

Szárny-e kolonc-e Majd tudod ha már halott
Úszó virágként jár a tested ágain
a simogatás lankadó zarándokát
húsában és sejtjeiben becézgeti

Elnyelik utcák házak sűrű városok
és elnyeled te ami mégis ittmarad
De hozzájuk készülsz egész a sírodig
hogy ingó árnyaikba újra lelket adj

Addig park-részek zeg-zugos bűvőiban
vonatfülkék zörgő és füstös oldalán
idegen ágyak más-szagú redőiben
találkozol velük s békülsz meg egy kicsit.

N Ő A V O N A T O N

A változó táj: hegy-völgy, enyhe dombok,
sokszínű szalag-földek, könnyű párák,
vadvizek fű-szarkalábozta tükre,
kelő nap, zöld-ezüstös, rezge nyárfák

és minden mozgás, másulás a tájban,
e társas szépség forgó, ezer arca
iparkodik, hogy szemem foglyul ejtse,
figyelmemet saját pártjára hajtsa.

De két sötét szem, holló-haj leomló
zuhataga, tudós, ám zsenge gyermek-
száj piros ékköve, igézetes nyak
hajlása gyöngéd láncából nem enged. –

Ó, szépség! Szép az elfutó világ, szép
a maradandó ég, legszebb az ember,
ki íme most meleg bizalmassággal
rak fészket nemrég idegen szivemben,

s belülről szólít, mint a magam hangján,
de a ritkán szokott öröm szavával.
Több vagyok tőle: szemem villanása,
testem minden kis moccanása rávall.

A J Á N D É K

I

Ha akarod, magadra eresztet az éjt,
ha a ragyogva hadakozót diadalában eloltod. –

S a szőnyeg kócos mintái helyett
a széken gunnyadó ruhád helyett,
zsebórád és töltőtollad helyett,
kazalban álló könyveid helyett

a karcsú s gyöngye zizzenéssel
hullámló bársony-szemmiség falán
egy barna szem kinyílik és reádnéz.

II

Jel a felhőn-túliról,
simaság, ringó nyugalom:
velődig érzed, mint sajog a szépség.

III

Tornyozd fejed fölé,
ágyazd fejed alá,
csavard melled köré:
víz őriz, víz és boldog levegő.

IV

Más zene ez, más zene –
meztelen comb zenél így, ha a párjához ér.
Más zene ez, más zene –
gyümölcs-hozó fa, termő virág zenél így.
Más zene ez, más zene –
a bontatlan sziklák zenélnek így.
Más zene ez, más zene –
szemedből gyöngy-fény ömlik a homályra.

TESTI HÁBORÚ

Villanyt oltottunk. Ágyba bújunk.
A szomszéd pályaudvaron
mozdony szuszog, hessenti rólunk
az álmat, bár nagyon-nagyon

várjuk, kívánjuk. Szélütötten
fekszem, csukott szemmel, hanyatt,
s látom a fodros gőzt, dühödten
kapkodja szét a pillanat,
látom az ember szurtos arcát,
szemefehérjét, könyökig
tűrt ingét, izmos férfikarját
s a csillagok százezreit.

Csönd lesz. Öt ujjam tétovázva
babrálja végig combomat,
s tovább, kerek hasamra mászva
zizgő ágyékomig halad.
Csönd van, fürkészek, mint ki lesben
szorong, a másik ágy felé,
félek, mégis hangokra lesve,
jelre egy irtózás elé.
Megjön, meg ám, elérkezik majd,
ne érjen készületlenül,
ne védtelent találjon itt, ha
ostromba fog kívül, belül.

Csönd, csönd. A másik ágy felől most
nyögés kúszik föl. Megmered
mozgó kezem, húsomba karmos
fájás hasít: elkezdett.
Nyögés kúszik föl, szinte gyermek-
hangon, botló, szelíd nyögés,
szárnyai bágyadozva vernek,
űzvén a jótét békülést,
melynek talán már kedve volna
lassan mellemre szállani,

vigasztalóit hozva sorba:
tündöklő páva-álmait.

Nyögés csapkod, felszökve menten
a félsötétben reszketeg
térddel futok, halomra döntöm,
mi útba áll, az ingemet
megmarkolom: „Nos, itt vagyok már!”
– sűgom csitítva, szinte sír
a hangom, és a másik ágynál
didergek. Majd megint, megint:
„Fáj? Itt vagyok már. Odabújok.
Engedj csak! Így jobb lesz talán.”
Nyílik a paplan, tátva-tátog,
mint egy emésztő, ronda száj.

Mellémsimul, karomba tartom.
Gyöngécske testén át meg át
cikáz a görcs, vállamra hajtom,
becézem izzadt homlokát. –
– Ó, kín, ó, testi fájdalom, ha
más lelket föl tudsz gyűjtani,
más testbe, húsba, más tagokba
mért nem tudsz széjjeloszlani? –
Mellémsimul, karomba tartom,
szorongatom, mint legvadabb
kéj közben. Mégis: én a parton,

őt zúzza forgó áradat.
Megnyugszik aztán, melle békén
alszik kezemben, szép feje
fészket talál, nyakamhoz érvén

perzsel forró lehellete.
Mi lesz? – töprengék szívszorongva
Már látom halva őt s magam
gyógyíthatatlan és mogorva
magányosság béklyóiban.
Mi lesz? Ó, semmi, semmi, semmi!
– csap rá az élehetetlen érv,
s az éjszakát kezdem figyelni
nagyobb hatású érvekért.

De moccan. Földrengés ha készül,
borzong így olykor a vidék;
csak kímélő ijesztgetésül:
menthesse bőrét, aki fél.
De moccan: készül, készül, érzem,
az új irtózat, s nincsen út,
nincs mód kerülni semmiképpen
e szörnyű testi háborút.
Kitör? Szenvedni kell. Legázol?
Koszorúcsa kell omlani.
Ellenkezésen és síráson
győznek konok hatalmai.

Moccan, könnyen végigvonaglik,
fejét csavarja, szája torz
nyögésbe fog, jajgatva csuklik,
vinnyog, mint kisdudák állatok,
fölrántja térdét, visszarúgja,
– akár a kék, a kerek kék!
Rálép a görcs, forgatja, gyúrja,
– ó, érthetetlen szenvedély!

Bújik, szorítom tébolyodva,
sóhajtok és káromkodom:
kezem között egy gombolyagba
a mérhetetlen fájdalom.

Rálép a görcs, zilálja, rontja,
foga csikordul, ingerelt
vadé, a kín sietve bontja
szép emberségét. Hirtelen
magához ránt: fáj, úgy szorongat.
– Csak fájdalomából lenne bár
e fájdalom, hogy hordhatóbbat
hordozzon ő is! – Meg-megáll
a hánykolódás egyre többet,
s hajó után a dúlt habok,
elfekszik lassan. Összegörnyed
a test, és félénken vacog.

Sok volt. Elég volt. Ó, elég volt!
Csönd zúg. Az éjjel már alig
takarja ágyunk és a félholt
szobát, a pálma ágait,
a mennyezet lágyszürke foltját,
képemet arrébb a falon;
látom, a lámpát kint eloltják,
niesz sincs a pályaudvaron.
„Mi lesz?” – darálom egyre-másra,
s nem felel senki, én se rá.
Fogom kicsiny kezét, s vigyázva
elrejttem paplanunk alá.

SÉTA ÉS MEDITÁCIÓ

(1959–1964)

K E N Y É R

A kenyér szelid nap az égen
Kísérteties hold az éhség

Kísérteties hold az éhség
alant suhog kavarog
Boszorkákat riaszt lidérceket
s a szívből ordasokat

Tátognak a csöpp madárfiókák és ha hiába
epe hidegség éj ömlik be rajtuk
szemük is megfagy megkeseredik megfeketül
vérük is megfagy megkeseredik megfeketül

A kenyér szelid nap az égen
fent áll magasan
Galambokat támaszt fülemüléket
s a szívből hű ebeket

Tátognak a csöpp madárfiókák s ha nem hiába
méz és melegség fény ömlik be rajtuk
erőre kapnak szárnyuk megizmosul
s a felhőkig nyilallnak énekelve.

V A S Á R N A P D É L E L Ő T T

A konyhából a húslapító-kalapács
dübög be húsleves-illatú a lakás

A tárt ablak tükrében szürke-kék
ég előtt akác rázza üstökét

Szavakat keresek szavakat szavakat
húsleves-illatú ég-színű szavakat

melyeket boldogan fogyasszon el a test de
az éhes lélek is jóétvággal ehessen –

Ne a magam baja! – Csak hangol ez nem old
görcsöt szorongást átkot torkon-szakadt sikolyt

fene gubancot melybe kuszálódik a láb
míg űzi téveteg egyetlen igazát –

Nemrég törött panasz felhőzte kedvem
pokol tárult elém makacs kietlen

egy emberé kinek nincs nyelve rá
hogy megfogalmazná kimondaná

fölmentő sereget riasztana
egy emberé kinek nincs rá szava

ki rémeivel maga küszködik
s még példának se jó: titkon győz s győzetik

s nem sejti hogy az ő kincse röpül
könnyen kinyúló ujjaim közül.

K É T H A N G

A kis szokvány-halálok
lassan kihalnak.
Felnőtt az emberiség. Épít magának
soha-nem-volt diadalmat.

(S ha majd a győzelmi üvöltés
csap már az égre,
irtóztató, fene hörgés
nem hág-e fölébe?)

K É R D É S A X X. S Z Á Z A D B A N

Végül is mi az ember?

Bőrszín az ember, szülei szülötte?
Haszonállat, hogy, mint azok között,
válogassunk: ez erre jó, az arra,
amaz meg semmire?

Vagy sors az ember, csillag, aki fénye
s útja szerint
érdemli meg az ostort s a virágot?

E R Ó Z S A E R Ó Z S A

Ezerrétű világ
hol van számodra szem fül?
Városon erdőn réten suta láb
hajszál-ösvény botlik keresztül

E rózsza e rózsza
ez is csak egy
S még mennyi rózsza rózsza
szebb vagy igénytelenebb

Hasznos a törvényt tudni
de se színe se szaga
Hova bír vele jutni
éhség szomj indulata?

E rózsza e rózsza
ez a jó ez a szép ez a sok
E rózsza e rózsza e rózsza
– Okuljatok!

M E G F E L E L É S E K

A még nagyobb hideg
ellen hideggel. –
Hó . . . hó . . . Ki érti meg,
hogy mit közöl szívemmel?

Lám, rajta szigorú
aszkéta-leplek:
fél-életemmel egykorú
kötelmek.

A várhatót s a vártat
szívem mint régi-régi
újrataláltat
fogadja, éli.

S a dér-gyöngy-lepte fák
hegyén azért is angyal ül,
azért is egy-virág
a pusztta táj köröskörül.

S Z O M J Á T M E G É H É T

A homály elszalad az éles,
vizsgáló fény elől.
Sarkos, rideg fémek szerkezetéhez
sodródtál. Lesz-e még zűg fészkedül?

Girlandok, fátylak és pihék. –
– Most meztelen, cifráltalan keménység.
Szomját meg éhét, igényeidét,
azt fojtsd el: a kölyök szomját meg éhét.

Midőn majd sarkot, tiszta hideget
áhít a szív s tud felnőtt lenni már:
megint gyermek lehet
a fölkelő világ csodáinál.

NE LEGYEN TÖBB

Meghozza magáét a nap s az éj
Érik a test okosodik
Elejti amit el kell ejteni
s letépi a neki termő gyümölcsöt

Milyen mások e világ szavai!
A régiekre már füled sincs:
ha hallod őket mintha idegen száj
idegen nyelven szólna hozzád

Ezek meg a mostaniak anyád
hangján beszélnek mint akkor azok
Fölösleges az elkívánckozás
ne legyen több a lélek mint a test

Szép ha a gyermekszem a napba néz
ha a felnőtt szeme a messzi kékbe
szép ha a gyöngülő öreg szem
nyugodtan jár az árnyékok között.

FAÜLTETŐ

Az örök folyamatba, az élni akaró
élet folyamatába iktatódva,
mint eleven csatornán a célba áradó
víz, ömlik rajta át a lét, hogy folytatódva
őrizze ismerős világunk legnagyobb
kincsét, míg ő magát fenékig üresíti,

s vállalva dísztelen cseléd-szolgálatot
a győztes ívet a jövő felé feszíti.

Egyébhez nincs köze. Az élet megy tovább.
Nélküle vagy vele? Ugyan ki bánja!
A mű marad s hordozza majd nyomát,
virágzóbban, mint emlékét hiánya.

B O R S S Z E M E K

I

Jól megosztottuk a hatalmat!
Hentes, pincér, sofőr, dada,
földmérő, kalauz, Tüzép-
el- s kiadó, kis, nagy, közép
hivatalnok, liftes, tojás-
felvásárló, parkőr, szobás-
nővér . . . (s ki más még: nincs fogalmad!)
mind, mind a HATALOM MAGA.

2

Csáky szalmája, ebek harmincadja. – –
Addig nem baj, amíg nem az enyém.
Addig baj csak, amíg nem az enyém.

3

Kúszán csapkodnak szavaik, mint vak hadonászók,
mint lámpát leverő kocsmai bős duhajok.
Azt nem bánják, hogy kin, min s mért döndül az öklük;
egy bizonyos: magukat meg nem ütik sohasem.

Cifrát mondsz. – Megsértődik-e,
akkor még nem mutatja.
Előbb lemér, fölmér, kimér:
majd rúg, vagy – elfogadja.

G R O T E S Z K

A Zöldfában iszik egy kocsis
és arra gondol amire én akarom
Hogy igyék azt én akarom
s hogy a Zöldfában igyék
én akarom
– rom
– rom
– rom

Poharát sűrűn emelinti
Cifrákat mond s kurjant nagyokat
Hogy emelintse én akarom
s hogy kurjantson nagyokat
én akarom
– rom
– rom
– rom

Aztán ha ivott hazaballag
S a családban bőszi raziát csinál
Hogy hazamenjen én akarom

s a bűsz raziát is
én akarom
– rom
– rom
– rom

Jó ha nem rólam szól a mese
Ó jó ha végre nem rólam szól a mese
Magamat én már nem akarom
a Zöldfában a kocsist
őt akarom
– rom
– rom
– rom

EGY ÜDÜLŐ NAPLÓJÁBÓL

Az asszonyok csípője bő,
széjjelmennek az asszonyok.
A férfiak mozgékonyabbak,
hím – nőstény: ismerős dolog.

Ezerrétű álmok kerengnek,
ezernyi kép, szín, hangulat.
Ahány szem, elme – köztük az enyém –,
mind mást mutat.

Vissza a természethez! Íme:
fű, víz, szélhajtogatta nád. –
– A fél összkomfortot kihordta
a part szélére a család.

Az apró gyermek bimbó ül,
reá parancsolják szegénykét.
Ha végzett, csöpp kezébe adják:
öntse ki arrább az edénykét.

És hogy friss szódavíz legyen,
ott a szifon is, – érthető:
a férfi éthordót emel,
poharat, tányért rak a nő.

Hát így! Már öt nap óta bennem
combok, térdek, vállak, hasak,
mütyürke göncökből virító
bronz és rőt és fehér husok.

Hát így! A nap fölkél, lemegy:
életem más sem igazítja.
Alszom nagyokat, gondjaim
türelmes nyugalom lazítja.

B I Z T A T Ó

Hát ha nincs kivétel, mért félsz? –
Nem könnyekért, örömekért élsz.
A lélek magánya ha nő is,
a test lassan megfészkelődik,
s a hajló ív hízó homálya
a zárt kart és combot kitárja.
Amint megérted egyre jobban,
hogy mankód s nem marsallbotod van
s neked, nekünk, mindegyikünknek,

amint lényed mélyebbre süllyed
az érzékelhető anyagba:
úgy lelsz másokra és magadra;
úgy mozdul szádon, nől az ének
csöppjévé hangok tengerének,
s úgy hullsz majd – céljaid betöltve –
csírárt rejtő magként a földbe.

A R S P O E T I C A

Kimondani kimondani – –
Ismerni kell a rejtezőket
A köddel együtt eltűnnek a rémek

Miért örülnek szörnyeimnek?
Minek botráncoznak meg értük?
A saját szörnyeikre néznek

A pokol korhoz kötött Újra újra
alá kell szállni ellene

Fekete szavak szárnyán kél a nap.

K É S Ő D A L O K

Egyszercsak elernyed a kéz,
beléfárad, megunja.
Zuhanva a semmibe vész,
amit tűzből hoztam ki újra, újra.

De csak ha már elszállt a hit,
s a zsíros vegetáció
ha már rühelli álmait,
s ágyék, gyomor: nincs más reláció. – –

Most észlelem elégedetten:
lassan lehet mit kezdeni;
jó tartalékot gyűjtöttem
késő dalokba veszteni.

S most környékez a rossz tanács,
utal a testi nyomorokra.
Legyint: ez már csak hervadás,
a színeket az alkony sokszorozza.

Kezdeni? Legfeljebb a még
vadabb falást, szeretkezést,
amelynek vége már a vég,
s mely mint állatbendő emészt. –

Nem hallgatok rá. Több a lélek
fekete ragyogása,
mint a homály-nem-járta fénynek
olcsó hivalkodása.

S akik a végső éjszaka
árkai felé tántorognak,
hálások lesznek majd ezeknek a
vaklángú csillagoknak.

ZÖLD ÉS FÉNY

Csordulásig a világ! –
Szinte már kicsap
szőlők, fák és újra fák
zöldjéből a hab.
Forr, tajtékzik, szédülök,
zöld alul, felül;
lépek, állok, eldülök,
zöld kívül, belül.

Zöld, zöld, lelkes újulás,
nagy, termékeny öl;
tarthatatlan bolydulás
föl, föl, egyre föl!
Fű, fa, gyom, szőlő emel,
körforgó dagály.
Zöld és fény: – e két elem
árján ring a táj.

Nézem, érzem, bámulok,
s engedem magam.
Zöld és fény! dagad, forog,
szólnék, s nincs szavam.
S míg ragyogva nő velem,
s hord e két elem,
pólyál az időtlen
és a végtelen.

NYÁRELŐ

A farsang végetért a tetszelgő hiúság
Kezdődik a szikár komolyság szigorúság
A tékozló kaland fukar munkába dermedt
aggódó szorgalom remegteti a kertet
A sarjadás után megjött a hervadás is
már nemcsak születés van itt hanem halál is
A pusztulás szagát szintén orromba vágja
az ágbogak között zizgó szél gyöngye szárnya
S holott embervalóm kígyóitól futottam
példák hasonlatok idézik óhatatlan:
ronccsa tiport csigán mohó hangyák sűrögnek
hogy széthordják bűdös-nyálkás húsát a dögnek
farkatlan gyík szalad s megáll les ferde szemmel
torkában indulót villámló félelem ver
felnyúlt és szélütött szőlőhajtás bukik le
csapzott vadbúza-szár hasal sárgán a földre
bogár holt lábai kifordított gyökérzet
erőtlen szálai merednek törten égnek
S ki jöttem nyugtatást találni itt a kertben
vezessen újra a vesztett örömhöz engem
formálnám lassan a magam képére őt is
rálátva életem riasztó zökkenőit
De aztán mégse! Hisz hányszor több itt a boldog
bizonyosság érv tanú arról hogy a kioltott
élet csak vékony árny e dúsgazdag verőben
s más példa lesz a kert más példa lesz merőben
s még a halál is azt tanítja könyvben ábra
hogy tündöklőbb a fény éles homályba zárva.

A K E R T B E N

Nyári vasárnap délelőtt

Úzött férgé a földnek megnyugodni
a kisebb férgek alacsony
rangú növényi élők
birodalmába bújtam megnyugodni
S nyugalmam ára hekatomba
zúzott fű zúzott hangyák szunyogok
tömérdék vége soha többé
és zűrzavar és rémület

véres kereszt a percek homlokán.

N Y Á R É J S Z A K A

Az éjszaka az éjszakáé. Ébren, bizony, nem kéne lennem.
Telihold, fényes háztetők! – ó, nincs hozzájuk tollam, se
nyelvem!

Korhelyek, álomkergetők és véletlenül uton ragadtak,
nekik mi ez a más világ itt? Szokatlan kép csak, furcsa ablak,
érzelmes kulisszák hatásos elrendezésű gyűjteménye,
kissé tán meglódítja vérük, és semmi több, és vége, vége. –
De én, ki az öt érzék lázát igyekszem szóvá tenni folyton,
akinek nézni és beszélni a legfőbb evilági dolgom,
a csillogó, ezüstös-foltos város fölött álmom levette
riadtan bámulok e pompás, valószínűtlen rejtelemre,
ha nem tudnám, hol bújtam ágyba, gyanúm se lenne, hol
vagyok most,

de én megtelve csordulásig félszeg zavarban hallgatok most.
Elbírhatatlan ennyi szépség! Gyűrt vánkosomra visszadőlve
torkom szorul, szemem lehúnyom kibuggyanó könnyem törölve.

ESTI ABLAK MÖGÖTT

Tüzeket nyíló fekete rét esti város a völgyben
Félénk és izgatott mint aki jót vár de gyanakszik
Örömeit bánatait négy fal közé vitte a lélek
osztogatja és csillapítja hogy el bírja viselni álmát

A tó-tükre-ég messziről a földet mutatja a szemnek
Tüzeket nyíló fekete rét fentről borul ránk
Két teknőc-héj alul felül meglyuggatva s kívül parázsló
burok féhéren izzik a kicsi-nagy lyukakon keresztül

Hát én e ragyogásban itt? Négy fal közé szorulva szintén
a rét fölött és rét alatt rendezgetem az elmúlt
nap kuszaságait készítem álom elé a lelkem:
osztogatom és csillapítom a nehezen viselhetőket

S még hívatlan vendégek is ülnek körém befejezetlen
találkozások árnyai kényes fehér kezükben
csábítás és emlékezés Megzavarodva fészkelődöm
sajgások és nosztalgiák buzognak föl husomban

A közénk ömlő éj csupán egyetlen éjszakára ment meg
Holnap lábam feléjük fordul szemem magukhoz csalogatják
Tétova leszek amikor határozottnak kéne lennem
A születő cselekvéseket születni vágyók háborítják

És aztán itt állok megint tüzeket nyíló fekete rétek
összehajló ívei közt gazdag gazda tűz-őre pásztor
kinek a fények gondjai hogy mire gyúlnak mire hunynak
az újuló meglendülések s nyugvások küszöbénél.

A T L A N T I S Z

Ez a fa tudja, tudja még – –
Tudja-e más is? – és ki még?
Vén kérge repedései közt
őrzi azt a nyarat meg azt az őszt.

Vén kérge repedései –
Ugyanaz a véső véste ki,
ugyanaz a véső, mely homlokom –
Megállok s elgondolkodom.

Futnak a habok a part felé,
villog fölöttem a nyárfalevél,
ahogy akkor, – csak az az út sehol:
az ég örökre ráomolt.

A F É R F I V I S S Z A T É R

Folytatás? – Én még a gyökérig egy vagyok, és még
vissza tudok fürkészni a nyirkos
föld-múlt-éjbe, ahonnan a lényem
ízei forrásoztak, a kinti világ sokezernyi
napjától érlelve. – De hát itt,
itt már szinte alig valamicske maradt a

régi valóságból. Az eperfa kidőlt, és
hol van a fürge baromfi had is, mely
szedte gyümölcsét? Csöndes az istálló, kiszivárgott
résein át az erős állat-szag, melybe s a szalma
zizgésébe a lélek olyan gyakran menekített.
Merre, hová ballagtak az ökrök?
Lábnyomuk is fölverte a gaz.

Ez még itt, ez a ház, ugyanaz, meg a csöppnyi
két ablak s a szobácska döngölt
földje s az utca is és a harangláb,
s kint a Dunán is a fecskék
éppúgy játszanak. – Ám a
kérdések hangját elvitte a szél.
Választ adni aligha tudok, s ami annak
készül, nem válasz lesz már, nem előző
szók visszhangja, de új szó, fázós, árva: nem érti
az se, kinek szól. –

Folytatás? – Ó, annyi kihunyt élet
lángját én egyedül fölszíthatnám-e? A színek
áradatát egy-lényem meg tudná-e idézni? –
Jobb, jobb inkább elmenekülnöm,
és ami romjaiban kísér még,
életem étkéül használnom,
és nem idéetlen árnyak föltámasztására
tékozlani vérem.

S É T A É S M E D I T Á C I Ó

A kényes őszi nap mindenhová elér.
Ennyi fény, ennyi fény! Ez már a fény utolja.
Rezgő fényoszlop a jegenye, óvatos
forrás iparkodik lábánál, hangja sincs.

A koporsóra itt nem gondol senki; halhatatlan
hittel építi házát, erősíti és béleli.
Gyanútlan sétáló, számat tátom minduntalan.

Ifjúkoromban váltig undorodtam:
kaloda-város, börtön-város, sivatag-város.
Nagyon sajnáltam magam érte.

Ház nőtt az üres telkeken, a dombokon, a réteken,
A bulgárkertek salátái, káposztái, zöldségei
házakká változtak, s ahol a labdát rúgtuk, a
gyakorlótér roppant gyp-négyszöge.

A hűtlen bűnhődik: a régít sem felejtheti,
az is benne van, ami nincs,
az is benne van, ami van:
most a hűnél hübbnek kell lennie.

Nagy kerekes-hidak, piaci bódék,
konflisok a Széchenyi téren,
árkok, eperfák, öreg temető,
fatelep, tehéncsorda, búzaföld,
kanyargós ródlipálya-lejtők,
madarak- és fák-napja, régi Tettye,

· kaszárnya-ablakok alatt komiszkenyérért
siránkozó kölykök, vaskos beszédű,
kopott lányok . . .

Bennem van minden, ami nincs,
s bennem van minden, ami van.

Ó bűvölő város, sokarcú,
ha kérdeznék, nem tudnám, hogy milyen vagy.

Nyugalmak, zajok fészke,
kőszürke és levélzöld,
hegyen hivalkodó, völgyben rejtőzködő,
tegnapelőtti és holnaputáni,
makacs munkás, kéjjel lustálkodó,
öl-puha, aszkéta-rideg,
aggastyán-bölcs, kamasz-melldöngető:

ha kérdeznék, nem tudnám, hogy milyen vagy.

Nekem: A VÁROS mindörökre.

Ennyi fény, ennyi fény! Ez már a fény utolja.
Az ős kirakta feltjait a tájra.
Ölében viszi a Mecsek a télbe
embereid és házaid.

ŐSZI ZÁPOR

Megeredt az eső, fonalak csíkozzák végig a tájat.
Ideje: gyászkendőként lógott a világra a bánat.
Megeredt az eső: történt hát valami;
nem kell tovább is várni, szorongani. –

S én, aki reggel óta a dermedt
csöndbe figyeltem: tőle remélve kegyelmet,
de ijesztő hírek álltak írva a kerten,
kitartom arcom az esőbe: verjen. –
S lám, futnak rajta parányi erek:
édes hidegek meg sós melegek.

MÁSIK ŐSZ

A harc ideje jön
s a fészeké is
az egymáshoz szorító gyöngeségé
mikor az öregek szerelme
válík példájává a szeretőknek.

JANUÁR

Zöngétlen a harangszó. Koppan,
s lehull – jéggé fagyott madár.
Hazátlan, szétzilált rajokban
küldi rám fázós árnyait a nyár.

Mentségül? Semmi gyöngesség!
Összezárt ököl, összezárt fog!
A résen nemcsak oldó enyhesség,
hóhér vadság is átszivárog.

– Majd a való nap melegítsen,
bontson ki a meredt
burkokból, s lágyulni segítsen
a sarjú fű felett.

T É L I É J S Z A K Á K

Most a fákat is be kellene
engedni Sompolygó rémek
járnak az éjszakában Most a fákat is
be kellene engedni a lakásba
Sompolygó rémek járnak ilyenektől
némul meg álmában a gyermek

Rém-éjek éj-rémek fehérek feketék
Most a fákat is –
Együtt az élők
együtt az élet
együtt szemben a halállal
Most a fákat is –
Mert ha végez azokkal
(a halál törvénye halál)
egyszercsak bekopog az ajtón
Most a fákat is
a lakásba –

Az összecsapódó életek élete
győztes élet
Ám ha nem
egyszercsak bekopog
s nem lehet nem-nyitni ajtót

I D E G E N V Á R O S

Válogatok. Magamhoz annyit engedek csak, amennyi tetszik. Ha itt egy ház leomlana, inkább szenzációt éreznék, mint tragédiát. Nem az enyém az ég, a föld, a szemek titkai. Játék a fény, a fény, ha kínlódás szülötte is. Játék a sötétség; nem az enyém sors módján, menthetetlenül.

Hanem a szó, a szó veszélyes. A szükségesnél kell maradnom: „Kérem, merre találom ezt?” „Vizszontlátásra!” „Köszönöm.”

A szükségesnél kell maradnom. Magáról senki se beszéljen. A szó veszélyes. Ha kitárul előttem egy itteni élet, elvesztem erőim. A boldog különállás részvétté válik: együtt sírok és örülök, de már nem választás szerint.

G Y E R M E K

Várja és tűri az idő
mintázatlan nagy síkja, hogy
mi lassan bomlik és kinő,
rajzoljon rá szilárd nyomot.

Hőkölnek ábrái előtt
a Mindenség tajtékai:

a veszendőt és majd veszőt
uruknak készen vallani.

A gyöngé kéz, a gyöngé száj,
a gyöngé sors – könnyűcske por –
jeleivel vékonyan leszáll
s a jeltelen percekre forr:

hogya létezzék örökre már,
ki létezett valamikor.

A K É S Z E T L Á S S A M

Tiprásra vagy tiportatásra
tanítsalak-e hát?
Hagyjatok: így is úgy is meggyalázna. –

Majd mások majd az élet a saját
károtok-érdeketek
ha tompábban süti fény szemetek
s könnyebben görbül a hát

Én csak – sóhajtvá megelégyült
nyugvással – a készet
lássam: születése nélkül
a mindenképp merész

Homlokotokról lessem csak utána
a felhőt vagy a napot
mely nélkülem nőtt oda rá s a
fényeket árnyakat ott – –

Hogy megvonhassam könnyen a vállam:
nem én nem én csináltam.

ANYÁM HALOTTAS ÁGYON

A hátracsukló fej megadja már
magát. A győztest várja, mintha kéjben.
Agyondúlt táj az arc: egy-borxadály.
Kettéhasadt a száj, nincs, mit reméljen.

Föl-nem-szakítható, teljes magány,
makacs fuldoklás terméketlen éjben.
Az öt riadt érzék célt benn talál,
a hánytorgó szervek szédületében.

A halánték már-már a semmi gödre.
A csontos áll ferdén magasba lökve
a nyughatatlan lég fagyába szúr.

S a bőr alatt türelmesen lapul
a végső romlás, hogy korlátlanul
szétdőljön majd, s e nagy szégyent befödje.

HOLT ANYÁM SZÜLETÉSNAPJÁRA

A szokott út másfelé kanyarog

Magamnak kell kérdezni és felelni
téged érzéseimnek adnom

Ó a hangod milyen nehéz
Dúdol dúdol sír botló nyelvvel dadog
csak nyög már Ó melyik az igazi?

Simogatásod is milyen nehéz
Nincs nő aki ezt megtanulja
A soha-többékhöz kell raknom ezt is

Bosszút állt rajtad a halál
az életekért az életemért
Eztán neki szülsz mindörökké

Születésnap rózsá –
Másképpen kell hozzád beszélnie:
az idő nyelvét elfeledted

De úgyis mindegy: ez az én ügyem már
Mit bánod te hogy mikor hagyom abba.

ÍDÉZŐ

Halott bátyámnak

Hallod-e? Nagy, tenyeres árnyak
közül szólítalak.
Hallod-e? Inkább engedsz a halálnak?
Mivé lettél? Kiféle vagy?

Hát ez a hűség? Egy-vérem, milyen
varázsigéket sugdostak füledbe,
hogy mindent elfeledtél hirtelen,
s nem emlékszel hangomra és nevedre?

Lábatlan! egycsapásra mily serény
lettél! És segítség se kellett?
Kit botladozva vittem én,
mosolygod már a részvevő türelmet?

Jól játszottál. A csonka-bonka
test úgy feküdt roncsan, sután,
mint furcsa lom, magát szemétre dobva
meddő próbák után.

S most mégis milyen leleményes
kedvvel csalogatod
a tenyeres árnyból, a fényes
éjből csalogatót!

Hallod-e, öregebb, erősebb,
kitől az életet
tanultam: a kerülhetőket
és a ránk-mérteket,

hallod-e, miért szomorítsz meg,
miért nem szólsz annak, ki várva-várja,
hallod-e miért nem tanítsz meg
a legnagyobbra, a halálra?

K É T B Á T Y Á M R A

Már holt anyámnak is van holt fia,
már holt apámnak is van holt fia:
egyiknek sem kell már a pusztulást
támasz nélkül csinálnia.

B A R Á T A I M B A R Á T A I M

Én is alig túl még a delelőn
s ti eddig sem jutottatok

Életetek mondata megszakadt
szátokat betömte a föld

Barátaim barátaim
mi okból jártam jobban nálatok?

S nem bentről támadt rátok a halál
idegen szándék volt hóhérotok

Persze azóta is úgy kél a nap
s különösebb dolgok velem sem estek

De én még érlelem gyümölcsöm
s halálom lassacskán saját halál lesz

Ehhez sokféle csonkulás kell
s jócskán megcsonkítottatok ti is

Van szó melyet többé nem mondhatok ki
vagy csak úgy mint az eszelősök
csak úgy motyoghatok nem várva választ

Nélkületek ifjúkorom hatalmas
partszélei zuhannak vízbe végképp
Egyedül nem léphetnék úgyse rájuk –

Nem az-e a világ szegénye
akit múltjából is kitiltanak?

Barátaim barátaim
nyilván nem akartátok ezt ti sem.

M Í G Ö N K É N T Ő R I Z

Halottaím míg éltetek
feleltetek ha kértelek
Ha most hozzátok fordulok
hang nélkül mozdul ajkatok
Magatoktól feleltetek
most nékem kell helyettetek
Nyelvet fület szivet nekem
kell árnyatokba rejtennem

Apám anyám bátyáim édes
barátaim mit ér mit ér ez?

Ha önpusztító szeretet
konok és hű igyekezet
bűnbánat szégyen áldozat
előre vállalt kárhozat
nem mentség számotokra már
és engem is sorvaszt csupán:
hagyjuk!

Míg önként őriz a
test-lélek bokros zeg-zuga
jó addig meg ne haljatok
legyen a hangom hangotok
nyelvem fülem szívem legyen
tiétek is

De rémesen
nő az idő s már a magam
sorsának is oly súlya van
hogy reggelenként még a nap
derüt-játszó arcomba csap
s már szinte minden alkonyon
fogam fogam csikorgatom.

L Á T V Á N Y

Megy az őszi ég megy keletnek
Köd is fakítja már zöldjét a leveleknek

Megy az őszi ég üresen
Nem kuszálja madarak röpte sem

A fa is a fű is költözik
kéreg mögé föld alá rejtezik

Nem messzebb-e mint a madár?
És visszatalál-e ha jönne már?

Kályhát készítsz begyűjtsz bölcsen tudod te:
szüksége van a testnek a melegre

s a léleknek hisz rémült éjszakákon
ott ülsz mellettem ülsz az ágyon

ódivatú orvos aki
meleggel vágysz mindent gyógyítani

de akinél bármely bajomban
jobb orvosra eddig még nem akadtam

ki az őszt is csak látvánnyá teszed
ahogy viszi a bodros-kék eget.

H O Z Z Á D M I N D E N K I É R T

A bőröm vágyó kézhez érni
a számra szomjas szájhoz érni
a szómra szomjas fülbe szólni
a vágyam vágyó ölbe hullni – –

Három milliárd idegent
gondommá te varázsolsz

Ha veled a poklokra szálllok
akkor tudom mi másnak a pokol
Ha veled az egekbe szálllok
akkor tudom hogy mi másnak az ég
A testeden szétránduló iszony
a testedben szétáradó öröm
a katekizmusom

Tőled tudom:
„Azért vagyunk e földön hogy aki
szintén e földön van segítsük élni”

Lám ha éjszakánként
álmod útvesztőiben
el-nem-érhetőn bolyongsz
fázom hiába rántom állig paplanom

Fényeim árnyaim
tükrözd hűségesen
visszhangozd lényemet!

Ne engedd soha a magányt szívemhez!
A dögvészek dögvésze ő.

M Á R N E M O D Á Z H A T O M

Folyton csak készülök: öt, tíz, tizenöt éve
méltó dícséreted rímekbe fogni végre.
Mert kérdését a test akárhogy tette fel,
bölcsebben mint te, nincs élő, ki ráfelelt.
De a nagy kuszaság, amelybe keveredtünk,

és a ledőlt határ kettőnk között, közöttünk
némává tette szám, s szégyelltem is talán:
dicséreteddel az enyém is mondanám.
Folyton csak készülök. – S most érzem: alakul már
ügyetlen nyelvemen a késő, tiszta zsoltár,
érezem, mert arcodon petyhüd gyengén a bőr,
s a bújó hervadás kárörvendőn kitör,
mert bársony tenyered megtöredezve érdes,
és kedved egyre fogy a játszi öleléshez,
mosolyod gyérül, és sűrűdik bánatod,
mert, folt-nélkül-való, gyűlik gyalázatod,
s vennének áruló erők rajtad hatalmat. – –

– Már nem odázhatom hirdetni diadalmad.

VELED A TÉLBE

Tenyereit a nyár fordítja kifelé:
mutatja sarjadó szegénységét. Halomba
gyűlik a szenny. A hajnalok szeme folyton zavarosabb,
folyton mogorvább a lombok beszéde. –

Kire árnyat vetett a termékenység, egyre több
fényben ragyogsz. Nyugodtan magasodsz ki a kert
romjaiból a gyengülő termékenység erőszakos
jelei közt virágzón, sérthetetlenül. –

A négy fal közé kényszerít majd a hideg. Az ablakon
betóduznak a gyász kietlen képei,
s belülről gazdagon sugárzik szét a biztatás
– temetőkápolnából hívők éneke.

És én is elbírom. Jut majd elég belőled
számomra is. Az éjszakák fagyában megmelengetsz.
Szemébe mondom a hivalgó pusztulásnak
igazságod győzelmes érveit.

B E T E G S É G E D B E N

Mézek és melegségek jele és záloga,
jóság bizonyítéka,
parázs és tűz nélkül gyújtogató,
te, ki kemény és horpadástalan
lágyság voltál és fészek,
s táncos hullámokon
biztosan, rengés nélkül
szállattál tündök part-szélek felé,
s ki szabálytalan mozdulásaiddal
szigorú-tervű szőnyeget
szőttél érzékeny talpaim alá:

ó test, ó áruló test!

Megbomlik a zavartalan,
humuszba szórja magjait a baj,
vastagabb lesz az árnyék –
Erős, mi lett veled?
Szám nem kíván, szemem sirat,
görbülsz, mint nyomorék,

ó test, ó áruló test!

Ketten állunk ki ellened,
ketten kiáltunk:
a vakon-hívőt,
a lelkest, a bízót,
a kezédbe fogózó,
vidám rajongót,
apró országod két hiszékeny
polgárát mért csaptad be,
mért engedted marasztó ingoványra,
mért fújtál rájuk
jeges szádból jeges szelet,

ó test, ó áruló test!?

Hálós aggodalommal nézlek,
akin át hangos rétek örömébe mehettem,
játékos ösvény,
szilárdan ívelő híd,
fölvert a gaz, árokba rogytál.

– S most zárt kapu vagy, súlyos és merev,
melyről az ígérettelen közöny,
mint suta illat szálldos szüntelen,

ó test, ó áruló test!

M I L E S Z ?

A test nyelvét a testünk mindinkább megtanulja.
Köztünk a szó erőtlen s lassan fölösleges lesz. –
Fölér-e bármiféle fennkölt beszéd a kedves
kezével – főm lehajtva midőn hajamba túrja?

Szorongások, csapások – terelheted figyelmem –
csukott szád sarkain s a szemed színében élnek.
Ne szólj! – hiába volna; akkor se szólj, ha kérlek:
a nyelv dadogni tud csak e tiszta, ősi nyelven.

Ó, már előre borzaszt: mi lesz, ha majd a rémes
szót testünk mondja már, és a másik érti is már,
s közben fecsegve, csalva ködöt ver a hamis száj
méltatlan gyöngeséggel e szép őszinteséghez?

A R S A M A T O R I A

Fortélyos alakoskodás
kell, hogy a végén lángoló
meztelenséggel elfeküdjék
odaadó

eszközként karjaidban.
– Tanulj, tanulj, ne a fonákját,
a színét lásd! De tedd azért
e szép játék szabályát!

Mert mégse csak a test, a test . . .
A bőrön, véren, rostokon
átsüt egy másik, átsüt egy
fénylőbb izgalom.

LÉLEK ÉS ŐSZ
(1965–1967)

RITMUS, REND, ZENE

Így szabálytalanul szabályos.
A kis káosz nagy geometria.
Görbe ágak közt görbe szél,
örvény a lélek mélyein,
alvás, evés, szeretkezés,
henyélés, munka: ködgomoly,
nyúló, forgó, magába botló,
hunyaszkodó, erőszakos,
földön fekvő, ágaskodó,
s mind együtt: ritmus, rend, zene.

Szívig hat a csecsemőírás,
velőkgig a halálüvöltés,
ez is, az is forgat, zilál.
Káprázatos, mi van a réten,
lapulevél-árnyéknyi réten,
egy csöppnyi vízben, fönt az űrben,
macskaszemben és kutyaorrban,
népek meg emberek között,
évszázadok árkaiban:
zűrzavar – ritmus, rend, zene.

Holnap vajon mi lesz velem?
Dzsungel-ösvényen értem eddig:

eleven örömök, bajok
fújtak rám fagyot, meleget;
kardok kísértek és ölek,
szövetségek és árulások,
kibuggyanó vér s kacagás.
Akármi lesz holnap velem,
valahány béke, háború:
a vége: ritmus, rend, zene.

A T E S T C S O D Á I

Tevékeny zűrzavar, ha rendje megbicsaklik:
kések, török, csigák észvesztett kergülése,
eleven, sürgeteg izmok, tagok hűdése,
sok csöpp szennyvíz-patak, mely árkából kisiklik;

egyetlen bőriszák szűk éjjelébe gyűrve
hibbant irtózata percnek, történelemnek,
vér-kásás harcterek, széjjelszakadt kötelmek,
pietà, állatok, rabságba kényszerülve.

S kölykök karácsonyi szíve is, óceánok
bősége, működés, mely zene már magában,
csillagok, csillagok, határtalan világok.

Lélekké is bomol a pete az anyában,
s nő olyan új virág, melynek illata, szirma
együtt-mozdul a szél örök fuvallatában.

VILLANÁSOK

I

Ha másokkal fölétem,
akkor lesz élő életem.

2

Meddig gazdagodhat az ember?
Ontja kincsét a szív s az elme:
anyaméhek folyton teherben,
forr a hím-titkok gerjedelme.

3

A szülőágy s a sírhely tengelye. –
Ki tágabb, ki szűkebb körben forog.
S nem mindegy-e, mi porlad el vele:
szikrázó elme, borkarcos torok?

4

Örökélet, paradicsom. –
Ott már nincsen eszem-izsom,
nincs a nőknek combja, melle.
– Ó, csak bár örök ne lenne!

IGÉNYTELEN FAUST

Oly szép vagy, pillanat, ne menj tovább,
maradj, ne menj tovább!
– hajtom, nyögöm mohón, igénytelen Faust,
a szürke, rongyos pillanatnak is.

Mert gyorsul az idő.
és mégsincs jobb jó, mint az élet,
s mégsincs rosszabb rossz, mint hogy elszalad.

J Ö N A Z A N G Y A L

Hát jön az angyal jön az angyal
jön s tanúkat hallgat ki rólam

Mi lesz ha szólal majd a csengő?
Szégyenkezve megyek a fához
gavallérságot és kegyelmet
látok nevem mögé kirakva

Hát jön az angyal jön az angyal
talán felém is elvetődik
ágyam szélére ül fehéren
fehér parázs tűz dől belőle
átüt rajtam fölgyújt kiéget

S a tanúk hiába dohognak
gyerekszívvvel megyek a fához.

K A K A S S Z Ó T V Á R V A

Méltatlan éjszakák rácsaiba bezárva,
midőn a test levében hánytörög,
s kelnek zugaiból időtlen bánatok,
botolnak csapatostul a hunyt szem fókuszába,

pucéran, sőt a húst, a húst is már rühellve,
a mentséget, melyet rájuk tapaszt a félsz:
fogadja a szív rebbenő türelme
a kényszerű leckéztetést.

Beszélnek a halottak, s beszélnek a halandók.
Az életté kitágult pillanatban
a két határ egymásba csattan,
vallatja a kezét magasba tartót,
ki magát már megadná kegyelemre,
de nincs, aki kegyelmet adjon.
Kakasszót vár, hogy űzze szerte
lidérceit, hogy örök kárt ne valljon. –

Inkább álom! Tünékeny szövetében
a katasztrófák is ragyognak.
Inkább álom! Kiűzetés előtti éden
a rendelt kárhozottnak,
holott a szem, a száj, a fül
dolgát nyomok nélkül végezheti,
s a világot, mely visszavárja rendületlenül
nyugton felhők közé eresztheti.

J O B B H A E L Ő B B

Dolgaim nehezednek bonyolódnak
de legyenek csak az én dolgaim

Döng már felém a Rendező
aki engem leránt beföd
simára söpri felettem a földet

Lépjenek arrébb véreim
és minden önkéntes kísérőm
lépjen velük lépjen velük

Mire jó a szükséges kőfalat
porladni hagyni mire jó
szívvel tömni a réseket?
A szívnek saját útjai
vannak mert saját lábai
Jobb ha előbb jobb ha előbb

Ha meleg kell majd lesz nekem
más melegére ne szoruljak

Közönyösebben mint az éji
csapadéktalan felhővonulást
úgy nézzem életem
rongy meteorológiáját

Dolgaim nehezdednek bonyolódnak:
szeretnék méltó lenni dolgaimhoz

A felnőtt nem kíván gügyögni.

RENDAHAGYÓ NAPOK

Kizökkent az idő: felemás, rendhagyó, hiteltelen.
Átmeneti. Olyan, amikor semmi sem látszik végleges-
nek, amikor nem is illik, nem is szokás véglegesen
tenni. Azt mondja ilyenkor az ember: „Járok-kelek,

beszélek, csinálom ezt-azt, de csak azért, mert élek.
Mégis úgy, hogy szavaim és cselekedeteim se okok,
se következmények ne legyenek.”

Üresjárat-napok, üresjárat-órák.

Az éjjel meghalt egy fiatal férfi. Nagyon komolyan,
nagyon véglegesen, semmiféle szokásra, illendőségre
nem hederítve.

S az idő, lám, nem zökkent vissza, nem igyekszik
rendjével igazolni e szörnyű véglegességet.

N Ő K U T Y Á V A L

„Neked négy lábod van, könnyen szaladsz”
– szólt egy nő félhangon, tréfálva szinte
az útjában fickándozó kutyához,
míg két mankóval küszködött, cipelte
rokkant testét, s lihegve meg-megállt
az őszi sétány sugaraiban.

K I Ű Z E T É S

Hívnanak vissza a virágok
a szelid állatok a súlyos
gyümölcsök a rezgő szelek
hívják a törvényes lakót
ki evett-ivott boldogan
kedvére kezdte s hagyta abba

nem történt semmi sem vele
s úgy aludt mint a gyermekek

Míg távozom csak görbe vállam
csuklott fejem támaszt gyanút
jogaimban hisznek tovább

De jaj látnák egyszer szemem
az iszonyú tudást a rémek
jeleit bogaraiban
ártatlanoknak bírhatatlant
amitől vacognak az esték
kerengő madarak lehullnak
az út lúdbőrzik mély üres
visszhangok kelnek mindenünnen
s ami fölfalja maga ellen
a fészket a simogató
asszonykezet a dolgokon
csillámló jótékony szivárványt:

akkor többé nem kellenék.

PHILÉMON ÉS BAUKISZ

A teraszra kilép öregesen
A gazda lent
a szőlőben motozgat
Apjuk kiáltja
apjuk kiáltja egyre hangosabban

Mindegy felel a vén vagy nem felel:
háta mögül
a csukott ajtó másik oldaláról
a szobák zegzugaiból
az üresség üvölt a csend üvölt.

K É T M E T A M O R F Ó Z I S

I

Izgalmas akkor lesz valóban
mikor kicsiny
határait széthullanak majd
és ezerféleképpen
kerengék-mozgok a világban
mint föld a földben víz a vízben
féreg a féregben mint lég a légben
a mostinál sokkal hatalmasabb
rend és törvény szerint

II

Csata után széjjelszórt tollcsomók:
a macska gerlicét evett
Most gerle nincs
a gerle macska lett
s a macska
mégse tud röpködni.

L Á M P Á S

Az éj tenyészte elégséges magának
Nemző s öl egyaránt mikor még semmi sem volt
s mikor már semmi sem lesz ő szült és szül rakásra

Meg kell halni ó meg kell halni
Sziget az élet tenger a halál
ó tenger a halál

Sötétbe szúr a lámpás keresi a sötétet –

Nem az egészségesnek kell a gyógyszer
Apró győzelmek koszorúi könnyen
elhervadnak apró hallelujákból
könnyen lehet sirató

Dícsértessék a lámpás mely a sötétbe szúr
s nem a fényben világít nem a fénynek
Dícsértessék a lámpás ha sugár-csápjai
az éjszaka falán tapogatóznak

Csonkulni másokért az az igazi épség.

B O G Á C S N É É S A P Ú P

Bogácsné, ugyebár, Bogács-
né sétálni viszi
púpját. Ez nála szokás,
és, ugyebár, megteheti.

Hatlövetű a zsebében,
ugyebár, megteheti,
s aki rásandít, hevében:
puff! – volt-nincs – lelövi.

Bogácsné, ugyebár, Bogács-
né kész földi csoda.
Ily csúf kukacoskodást
nem hagyhat annyiba.

Aki rásandít, hevében:
puff! – mondom – lelövi,
s otthagyja saját levében,
ugyebár, megteheti.

Bogácsnét, ugyebár, Bogács-
nét, míg hatlövetű
a hatlövetű, pimaszkodás
nem sértheti, – egyszerű.

Csak hódolat, csodálkozás,
ünneplés jár ki neki,
ha púpját, ugyebár, Bogács-
né sétálni viszi.

VÁZLATOK PORTRÉKHOZ

I

Kicsi szemétdomb, kis kakas,
kis tyúknép, kicsi rang.

S az istennek se lesz nagyobb,
csak a hang, csak a hang.

2

Majd belejön – mondják –, mint kiskutya az ugatásba.
Meglehet: ehhez már hangja, pofája van is.

3

Nagy vagy, nagy ám,
s azt gondolod,
bízvást lehetnél
még nagyobb.
Erőlködöl hát,
s nő: – szagod.

4

Mihelyt a köldökön alul van:
az ám a téma, ugye, gurman?
Világ, sors, béke, háború
s egyéb ilyesmi: rongy, smafu.

5

Jó hajcsár vagy, s tudsz, hogyha kell, szavalni.
Úgy véled, ez már épp elég:
dosztig kijár vedelni, falni.

Mukkan: ráordítsz; megmoccan: fejbe suhintod.

S „Éljen az emberi jog!” – fröcsköli folyton a szád.

Mint ahogy a madár dalol,
szél fúj, felhő repül:
úgy hazudik, oly természetesen
s oly menthetetlenül.

(1948–1967)

K Ü S Z Ö B

A szervek, haj, romolni kezdenek,
s a működésük botlik egyre-másra!
Kudarcaim majd megdermesztenek?
Vagy most bomlik ki lelkem látomása?

S a szétzilált rend örvénye fölé
hibátlanul, tarkán, ifjú derűvel
– lép-gyökerű virág az ég felé –
sárból, bűzből szivárvány boltja ível?

Ne ő engem, én őt veszítsem el,
én őt: a testet, s úgy, hogy el ne vesszék:
induljon új utakra nélkülöm,
fogja tevékenységre más szövetség.

Én meg mint szellem és szív és szavak
tovább dobogva és tovább lobogva
keressek földönjáró társakat,
emelni arcukat a csillagokba.

VERSEIM SORSA

Mikor már véreim nem védenek,
s azok se, kik még emberként szerettek:
lesznek-e akkor is, kik kézbe vesznek,
olvasnak, emlegetnek, értenek?

Nyilván piszkos-kis önzés volna, ha
a magam étkét, magam italát
tukmálnám más földű-egű világ
más-éhű, más-szomjú lakóira.

Ne maradjon belőlem semmi több,
csak amit élő érdeke szerint
táplálékként őriz meg az utókor.

S amire nem lesz majd szüksége, mint
szemét pusztuljon a szemét között,
kerüljön illendő helyére jókor.

FRANZ KAFKA: LEVELEK MILÉNÁHOZ

A szörnyeteg világba
a szörnyeteg világot csont-vállán hordozó
ifjú zsidó férfihoz aki vén volt

vén mint az őszövetség
és húsába szívébe homlokára
ANGST ez a szó volt írva
jöttek a levelek
jöttek Miléna levelei jöttek

S a vért ökreendő férfi szegény belőlük
tanulta meg a fészket a napot
a virágot a gyermek erejét

Jöttek Miléna levelei jöttek
s mentek Franz Kafka levelei mentek
mentek és búgtak
olykor fuldokoltak
annyira fölgyűlt bennük az öröm

Ha arra gondolt „emberek”
már-már közébük gondolta magát
s az iszonyatos jegyeket
az ÁTVÁLTOZÁS féreg-jegyeit
lassan nem érezte magán

Ha arra gondolt „élet”
már-már szépséget is látott belé
s a SZORONGÁST is kezdte elviselni
de ezt az egyet
ezt csak Miléna leveleivel

Majd később ritkultak a levelek
és feketedtek és erőtlenedtek
üldözött madarak az alkonyatban
Franz egyre jobban tudta hogy
NEM JUT SOHA BE

mert a SZORONGÁS étkes dúvadak
falkájává elevenült
és védtelennek föl zabálta
húsát vérét idegeit.

R O U S S E A U, A V Á M O S

A költő múzsája az én múzsám is egyben
őrangyalom bár szárnya nincs de van
két erős csípeje két erős karja így én
nyugodtan munkálkodhatom festhetem fáimat
sziklakő-törzseikkel paizs-leveleikkel
festhetem virágaimat kemény fém-szirmaikkal

Voltaképp majdnem minden jó és helyénvaló
de vásznon még jobb még helyénvalóbb
Jadwiga dzsungel-sűrűben fekszik ruhátlanul
s a vadak szeme átlobog a forró félhomályon
ám agyukra nem dől a vér ám karmaik
puhán pihennek mintha álmaikban

Kavarog színt vált szétesik új rendbe gyűlik
körtöttem a világ könnyű-hab-illanékony
Sok arca nagyszerű méltó hogy el ne múlják
Én a vámos felsőbb parancs szerint amit tudok
megőrzöm: jónéhány elvillanó
pillanat hab-húsát kővé kövesztve

Művészet kép komolytalan ha külön ügy külön dolog
Nem képeket csinálok én nem is művészetet:
az egyenrangú létezőket egyenrangúkkal gazdagítom
felsőbb parancsra a teremtésnek segíték
Vámházamtól búcsúznom kellett itt vagyok
tömérdék munka vár de a múzsa erős erős leszek.

K O D Á L Y

Mikoron már a sírásók jártak,
s a gyávák rendre halálra váltak,
meg-meginogtak szintén a bátrak,
mikoron nyelv és torok már kiszáradt,

tetőgerendánk roskadt recsegve,
ablakainkat jég ökle verte,
sovány falatunk iszonyat ette,
sőt gyakran azt is szájunkból kivette,

mikoron a jó, erős bizalmat,
a bennünk élő úgyis, ha hallgat,
nem bírták szóra semmi hatalmak,
s kötél adott vagy vándorbot nyugalmat:

a háborgónak, némán nyögőnek
fülébe vágott mentőn az ének,
hangja a kinnak, hangja az éjnek,
a sarjú kedvnek, a makacs reménynek;

fülébe vágott forrón a hangod,
kiálthatott már, aki szorongott,
nevén nevezted benne a gondot,
előtte mondtad, amit végre mondott.

És lett az ország országnyi zengő,
hangos liget, nagy, mesebeli erdő,
s akár ujjongó, akár kesergő,
támadt szavad rá, erre, arra kellő;

támadt szavad rá borús, virágos,
szelid-zúgású és áradásos:
csöng a gyerekszáj, dobban a táncos,
harsan a Psalmus, mesél Hány János;

harsan, mesél, csöng örökre most már,
mert véghezvitted, amibe fogtál,
s úgy mentél el, hogy megállapodtál
a múlhatatlan fényű csillagoknál.

C S A L Á D

Ha kereslek tudom hol vagytok
egy csomóban meg is talállok
Ez majdnem olyan mintha veletek

Lesz hogy térdig lekopna lábam
lesz hogy térdig kophatna mégsem
lesz hogy lábam se lesz már
s lesz hogy már ti se lesztek

OTTHON. HÁROM LÁNY

Megnőnek e kölyök fenyők
az ablak előtt őrt állnak s benéznek
Tíz év húsz év
Ó e fészek!

Kopog az első idegen
az első megy vele
bekopog szól a második
megy a másik vele
bekopog szól a harmadik
még egy elmegy vele
Talán a halál is kopog
akit hív megy vele

Benéznek a kamasz fenyők
Mire néznek?
A falak hűtlenek
Ó e fészek

Ó e fészek
lesz fészke másnak
S arra is ó
a vén fenyők
majd arra is éppúgy vigyáznak.

Itthon vagyok a szokott ágy ölében.
A szomszédos szobákban feleségem
és lányaim, álomba hullva mélyen.

Bedől a holdfény, padlómra csorog.
Arcom megrándul – hazagondolok.

B O L Y O N G Ó

M.-nak

Csak tövis tüske mindenütt sehol gyümölcs sehol virág
Az oltalom vitézei most támadnak és sértenek
céljuk-veszetten tépik a selyem-nappalt a selyem-éjt
a selyem-szellőt mely virágért szökött eddig közékük
gyümölcseért szökött simogatni őket illatukkal rakódni
aztán elvinni hírük az evangélium-éhezőknek
Csak tövis tüske

A selyem-bőrű asszonyt karjukba lökte
egy várhatatlan robbanás évmilliók makacs kanócán
nászagyak sírok szerelmi lihegés rög-dobaj
gyanútlan mérföldkövei között közeledő

A selyem-bőrű asszony im forrásvidékké változott
vércsermelyek vérpatakok forrásvidéke teste-lelke

Csak sötétség titoktalan csodátlan
zugok rekeszek hangok nélküli
egy-szövetű sötétség gömb-sötétség
csíráltan sötétség égtájtalan

A csodákkal a titkokkal teli
a termékeny a szivárvány-szívű
asszony belézuhan
Most lám
kialudt mindene

Csak tövis tüske csak sötétség
Lányunk anyánk nővérünk és hugunk
és szeretőnk vérezve és kihunytan
bolyong sehova-sem-vivő ösvényein

Szembejön vele három gyermek fülébe zöng egy férfihang
lát békés konyha-sarkot forró ág illata csapja meg orrát
érez fullasztó teljességet emberműhelyt érez magában
könyvet fog föl álmából ébred ölbe bújik és ölbe vesz
de mégis mindez töredék köztük hiány hiány hiány
de mindezt ő teremti csak vagy ő sem a ragaszkodó
élet szeretne megmaradni az egyre lakhatatlanabb
kedves tagokban s persze vérét használja építőanyagnak
holott a vérét kozmikus apály sodorja szívja

Miféle rendbe illik ez?
S lehet-e még rend ezután?
Szólíthatjuk kiálthatunk
más lett az anyanyelve más
Nővérünk anyánk szeretőnk
kinek egy pillantás kinek
elég volt egy-egy mozdulat
félig nyitott száj dörmögés
értette tudta akibe
kéresein szándékaink

csábulva dőltek szinte mint
a völgy mélyébe patakok:
nővérünk anyánk szeretőnk
zárt lett konok lett idegen

Lehet-e még rend ezután?

Falon túl kereng sehova-sem-vivő ösvényeken

jaj! jaj!

kígyó-ösvényeken ravasz kanyarok hurkain

jaj! jaj!

a só a szén a víz a mész

a szép szövetség tagjai szétválni készülődnek

jaj! jaj!

ami meg összefogta őket az egyszervolt Erő

mint kirablott fészekű madár

jaj! jaj!

kínjai fordított villámán fölcikkanni készül az űrbe.

B E F E J E Z E T L E N N Y Á R

Fiúk mi történt? Szépen megcsináltuk

mi évenként a búcsúesteket

Csak egyszer akkor nem azon a nyáron

mikor szokatlan parancsok szavára

hol egyikünk hol másikunk

ment el külön s vagy késve vagy sehogyse

jött vissza

Hát nem gondoljátok-e
fiúk hogy itt
sántít még valami?
Hogy így szó nélkül mégse volt való
idegen földekbe feküdnötök
vagy itthon kilépnetek a világból
Hogy ez a kor a búcsú-nélküli
távozás kora volt ugyan de
ezt hiba volna elfogadnunk

Én még fiúk várom ma is
hogy a szokott helyen a fák alatt
a zöld vendéglőben találkozunk majd
hogy annak rendje és módja szerint
elparentáljuk a vakációt

Szeretném megtudni s megérteni
mi történt veletek velünk
Várom fiúk várom fiúk.

GY Á S Z D A L - T Ö R E D É K

*V. J. tizenkét éves kislány feje két
teher-vagon ütközője közé került.
Szörnyethalt.*

(Újsághír)

— — — — —
Egyetlen roppanás a csont
cserepei a koponyában
Utak éjszakák örömök
vége

Az ív az űrbe lóg
törött karként az űrbe lóg
A sötétség pókjai
sietve ráfészkelnek

Ó a föld a virág alól
ó a víz a virág alól
kihullt kifolyt a föld a víz

Várhatják a virág-várók
álmodhatnak szirmairól
álmodhatnak illatáról
Ha szirma lesz emlék-szirma
ha illata emlék-illat

Ő gyanútlan másik lábon
másik földön
szökdelt játszva tovább
Új fülébe
valami régi érthetetlen
roppanás visszhangja verődött
Válláról kezéről
egy alig kezdett s fölbomlott kötés
szálai lengtek hínárként csomóstul

Viszi őket
húzza-vonja
koptatja őket
s mire ő maga elolvad a léghen
azok se lesznek schol

Egyetlen roppanás a csont
cserepei a koponyában
vaskerekek vasütközők
csattanása
kegyetlen pont egy születő
mondat után
melynek alanya volt csak
még állítmánya nem

Kevesebb lett a simogatni-való
néhány tenyér éhes marad

Ha tervbe illett a tervet
mért nem tudta előre
a bástya-apa
s a fészek-anyja?

Ha meg nem illett tervbe
miért nem
tudta jobban a szüntelen
zűrzavart
a bástya-apa
s a fészek-anyja
hogyan most csak legyintenének?

Egyetlen roppanás
a csont
a csont
a koponyában
a csont-cserép
a koponyában

Soha virág
soha mondat
éhes tenyerek
vége
vége
- - - - -

FORDÍTOTT KÍGYÓ

Amit én nyögve keseregve
te azt félkézzel és nevetve

A dolgok sokszor azt hiszem már
szolgálni gyűlnek lábaidnál

S mint a mesében ha kimondod
megoldódik hipp-hopp a gondod

Ha ölsz is amit ölsz az állat
cinkos csöndben múlik ki nálad

Törvényeid csak a tiéid
ha ellesik akkor sem értik
akkor is mint nekem magamnak
mindenkinek titok maradnak

Lám több mint húsz év napja-éje
bonckéses bűvár szenvedélye
lassú szemlélődő nyugalma
forgó hajszája gyűrt unalma

ünnepe lucska tisztasága
öledből nőtt három virága
élet midőn oly egy lehattünk
hogy csak húsunk le nem vetettük –

Mennyit tanultam én azóta
ég-föld-pokol bős firtatója

Nyílt ablak és ajtó előttem
fény ömlött szét a vaksötétben

Hány dűvadat domesztikáltam
s ma füttyszóra nyaldossa lábam

Több mint húsz éve csak veled nem
semmire veled nem mehettem

Fordított kígyó ki a bőrét
vedlés helyett növeszti hétrét

Erős dajkám ki esteledve
kész bizton kész az új szerepre
s pislákoló szememre nézve
majd fölvesz karja bölcsejébe
fölvesz haját arcomra szórja
s fülembe zsondul altatója.

R Á M S Z Á M Í T H A T

Koravén lóg a melle mindegy
állatok úrasszonya lett
azoknak meg mi kell ha van mit enni
s tiszta az almuk

Legyen vele irgalmas a munka
s az álom
sőt olykor a betegség:
dugja el régi képeit a dobozban
és az emlékezetben
hitesse el vele hogy sorsa teste
együtt-lép az idővel
hogy úgy volt jó ahogy volt és ahogy van

Rám számíthat én nem fogok beszélni
tőlem sose hall majd a bástya-mellű
izmos kamaszlányról ki a paraszt-
munkában (szégyenkező városi
szemem előtt) úgy mozgott mintha táncban
s kinek egy ákombákom levelét
olyan akár egy szál pipacs
őrzöm ma is

Én nem fogok beszélni
vagy legfeljebb mint aki messziről jött
és füle szeme van csak
s másról se tud mint amit éppen észlel

R É G I S Z I L V E S Z T E R

Tombola volt s tánc hajnalig.
Ternó, kvaternó . . . , porcelán-
bögrét és káposztagyálut
nyertem, s parasztleány-barátaimmal,
mikor magunk maradtunk,
eljártam egy kesergőt.
Aztán meg szürkület felé
újévet indultunk köszönteni.

Egy ifjú párhoz vitt első utunk.
A férj – kevéssel azelőtt legény-
pajtásunk – ádáz bömbölésre
eresztett csak be.

A szobába törtünk.

Az asszony két fonatba bontott
hajával, pislogó szemével ágyban
maradt, és csöppet sem látszott örülni.
Cigánydalt ordítoztunk, bort kerestünk.
A férj hosszú alsóban futkosott,
míg nem került elő ital.

A melegtől, a döngölt szoba föld-
szagától, az asszonytest és az ágy
illatától szédülve támolyogtam
ki a szabadba, szinte úgy vedeltem
a csípős, tiszta levegőt, de akkor
egyszerre fájni kezdtem, szóval
s rosszkedvű lettem, és hiába
kérdték társaim: „Mi van veled?”
otthagytam válasz nélkül őket.

RÉZHANGÚ TROMBITÁK

Majd az ég aludni akarna
veled vágná szemét lehúnyni

Bolyhos ködökbe bújt a város
tejüveg állt a fák elébe

Öreg töltés a Duna partján
lakodalmas víg banda fújja

Nyelvemen az olcsó bor íze
nemrég csókolt meg a menyasszony

Szerettem akkor is szerettem
hancúrozhattam fészek őrzött

Rézhangú trombiták rezegek
zene csillog a tompaságban

Nekem is van párom a táncban
de ez a párom nem a párom

az én párom mellembe bújt el
mindenkire mosolygok érte

Kimennék a köd rám ömölne
körülmölne foglya lennék

Hanem rézhangok zengenének
arcon csókolna a menyasszony

Eljönne értem a menyasszony
megszöktetne a régi banda.

T Ű Z É S J É G

Tücsökhang fekete fodra
reszket föl a csillagokra
a csillagok is remegnek
ében jégben dideregnek

Parázs ég csontjainkban
ereinkben áram clikkan
testünk tornyos-nagy máglya
az ég magasát veri lángja

Tűz-ujjad ahol érint
bőröm majdhogy kivérzik
ami bennem legbent székel
az is hozzád veszékel

az is jutván közeledbe
beléd átcsapni szeretne
s bár összekavarva a rendet
veled egybeömlőni benned

A csillagok remegnek
ében jégben dideregnek
Zuzmara hull az égből
szánk széle vacogva kékül

Testünk tornyos-nagy máglya
tarajostul megfagy a lángja
s vészjelként olthatatlan
vöröslik az alkonyatban.

I D Ő T L E N

Nem az hogy én s te . . . Ez kit érdekel?
Hanem a régi és mai
s majdani szeretők –

Sokáig nem mert fogalmazni
szájuk se testük
Voltak egymásnak ismerős
voltak embertárs voltak senki több

De valahol már egymáshoz hajoltak
egy ágyban tértek nyugovóra
egyszerre borzongtak meg néhanap

Aztán a jelek sokasodtak
s a maguknak megtanult szerepet
nem bírták titkolni tovább

Furcsállták hogy mintha visszhang verődnék
mintha tükörbe néznének olyan

Akár a régi és mai
s majdani szeretők.

LETÖRT ÁG

Zengő, muzsikás sátor itt fölöttem
a virágbaborult nagy kajszifa.
Ezernyi méh az ágbogak között.
A világ: zsongás, a világ: virág.

S a törzs mellett egy bimbóban letört ág.
Kinyílni próbál s gyéren nyílik is.
Nem bírja, hogy a felhőkig csapó
határanincs életben ő ne éljen.

ÁPRILISI VÁLTOZATOK

I

Az ének fényét a szürkesség
lobbantja föl a fény a fül fénye
mindent beföd s a szem
nyugodtan hunyorog érzi
hogy a jó erő erősebb
közeleg a szem fénye is már
s akkor ki lehet állni
az ég alá: a csontok
furataiban a vér

vastag nedveiben
s a szív
sikátoraiban
fölkél a nap

Ó hajnali madárkar!

2

Valami jöttmentnek néznek bizonynal
a kert madarai a rengeteg friss
levél virág formálódó gyümölcs közt
a gazdag földön melynek asztalán
ők táplálékuk mindig meglesik
valami jöttmentnek ki úgy remélik
kicsit marad csak és máris továbbáll
mert napnak fénynek levegőnek és
állatnak és növénynek az egész
békésen zümmögő harmóniának
nincs semmi de semmi szüksége rá.

3

Madárszó virágzó gyümölcsfák nyirkos fűszag tavasz
most április van rólatok
kellene verset írnom tavaszi
verset

De én már jó néhány nap óta
egy korhadt törzshöz járok vissza folyton
mely mégis így is koronát nevel
s holott a pusztulás országa szinte
úgy tartja magasba az életet
mint vénasszony-kar virágkosarat.

L É L E K É S Ő S Z

Akvarell-táj kő-lélek márvány-lélek
A márványnak nem árt a pára nem árt a kőnek
Láthat a szem bolyhos kontúrokat zilált
síkokat omlatag szerkezetet: a lélek
kő márvány a lélek a változó évszakra mitse hederít

A lélek évszakai mások a lélek ideje más:
vénebben jár a vén tőkék és fák között
ismeri makacs ritmusuk buzgó rabságuk ismeri
gyámoltalan védekezésük hogy mindenről lemondanak
csak megmaradjanak kopáran szürkén bármiképp

Egy-nyári lepkék bogarak tébolya pezseg mindenütt
a pusztulás előtti láz kavarja-űzi őket
A lélek kő-nyugodt előre s vissza tudja már
lepkék bogarak istene kiben szorozva-osztva
jelen van sorsuk-lényük valahány mozdulása

A pára majd fölszáll a lepkék bogarak tébolya kihuny
új arcot ölt a táj aztán megint aztán megint
cirmosodik a szem kútja mélyül sötétedik
A lélek kő márvány a lélek szigorú és kemény
legfőljebb néhány karcolásnyit változik.

T É L I Ü N N E P

A sár éppúgy sár, mint akármikor. Éppúgy bemocskolja a kristály-szél alját, mint például három hete. Éppoly szomorú a málló vakolat porlása a falon s a leveletlen gallyak bádoggcsörgése az akácfán.

De jön az ünnep, s nő, fényesedik. Megtölti a szíveket, s ki dől belőlük. A sár, a gally-csörgés, a málló vakolat: kellék lesz, épp idevaló. Az ünnepé, mely hívja őket, s lábához szelidíti. Az ünnepé, mely oly mérhetetlenül hatalmas, hogy még ellenségét is magához engedheti kockázat, aggodalom nélkül.

Az ünnep a szív legfőbb gazdagsága.

IDŐJÁTÉK
(1968—1971)

A cselekvés a gondolat
kicsit mindig csonka marad
manapság kicsit az marad
egy részük folyton elszakad
riadni borzalmak miatt
körüljárni borzalmakat
emelni eléjük falat

Az ember ír házat csinál
hegytetőre kaptat megáll
gürcöl kapar vonatra száll
zajgás után csöndet talál
asszonyánál lányainál
elbúcsúzik és visszavár
tesz-vesz sűrög mint szokta már

De teljes szívvel sohasem
egy kicsit mindig üresen
de önfeledten sohasem
kicsit mindig lábujjhegyen
fegyelmezett-figyelmesen
ha szükség lesz rá kész legyen
ne óvatlan ne védtelen

Az ember fárad szomorul
pihenni asztalra borul
dűhe fölgyűlik kiborul
nyújtózna feljebb konokul
minek hogy folyton lekonyul
hogy remegése sose múl
s ha nevet is szíve szorul?

A Z Ű R K Ű S Z Ö B É N

Riaszt a tudós: idegen
égitestek élőlényeiről
beszél, hogy egyszer ideleenn
megjelennek, s kitör
a bolygóközi háború,
s a Föld, a nyomorult
ha végre talán
addigra megtanult
győzni magán,
kezdheti majd előlről.

Lehet, ki tudja, lehet,
lehet, hogy mesterölő,
furfangos fegyvereket
hoz az ottani űrrepülő,
úr lenni akar,
hódítani vágyik,
ahogy az emberi faj
csinálja idáig,
lehet, ki tudja, lehet.

De hát az is lehet,
hogy mi, szegények
csak gyöngeségeket,
csak a magunk-festette képet
látjuk beléjük,
hogy még nem értjük,
amit bölcsen s mindenki tud ott:
mily roppant kincs az élet,
hogy nincs nála nagyobb.

Vagy az is lehet, ha szemébe néz
egymásnak az ürrepülő
s az először elé-kerülő
ember: a szenvedés
szemükben gyámoltalanul
rebegni kezd,
s e közös nyelven szótlánul
megérti tolmáctalanul
egymást az meg emez.

N A G Y Í T Á S

Antonioni filmjére

Elveszett

elveszett az ember

Csak gyomrának csak nemzőszervének maradt
kifele csápja
a szív a bőr határai közé szorult

Elveszett

elveszett az ember

A szív a bőr határai között
lázong üvölt

de csak az ágyék csak a bendő
ad róla hírt fonákul

Bújik mámorok közegébe
mert elveszett
mert szeretné hogy megtalálják
de annál inkább
de elvész annál inkább
mert olvadt fém a mámor
mert ráfolyik
és meghűl rajta megkeményedik
elvész annál inkább az ember

Lázong üvölt
a szív

de csak az ágyék
csak a bendő
ad róla hírt fonákul
de csak az ágyék
igyekszik kötni máshoz
de csak a bendő
hurkolni a világhoz

Pedig csupán két szív: két ember
csupán három szív: három ember
forrás és torkolat csak szív lehet

Elveszett

elveszett az ember
s a gomba-forma felhő
iszonyat
ha tán mégis lehull
majd élő temetőre hull

Lázong üvölt
a szív

Az alvadt vér bugyogni kezd a sebből
más göncben újra itt a gyilkos

Auschwitz Oradour Kragujevác
Magány Magány Magány – –

P O L I T I K A

A politika a konyhában,
az a politika.
A politika a szobában,
az ágyban, asztalnál, a munkapadnál
s a szív rejtekhelyein,
az a politika.

Mert írni könnyű
és beszélni is.
De hogy mit érnek:
a konyha rá a bizonyság,
a szoba, asztal, ágy és munkapad
s a szív rejtekhelyei.

MÓR Á T O L V A S V A

Urak állata színre ember
állatnál sújtottabb mivel
tudja magáról sorsa rángó
keserű tenger keserű
ürmöt nyalint számról a nyelvem
s fulladok nincs visszafelé
nincs mód üvöltenem holott
nem volt elég kellettem volna
én is kellettem volna lám
én megmaradtam s hány öcsém
húgom alig-csont szeme sár
sár a szeme amire nézett
miért nem mihelyt szólni bírtam
miért nem kezdtem zúgni értük
sírni értük lázadni értük
ne annyi csont-öcsém ne annyi
csont-húgom annyi sárszemű
öcsém húgom
maradjon – –

M A R T Y N F E R E N C N E K

A Szem, a Szem . . .

Vétkei és erényei, bánatai és örömei, országa és eszközei,
bonckés-dühe és képessége, társító dühe és képessége.

A gazdag-szemű gazdag-életű.

Iramló pillanat, hamar lépés, apró elfordulás: ömlik a csoda,
zúdul, dől belé. A legnagyobb csoda, a köznapi, amit csak ke-
vesed-magával észlel.

A gazdag-szemű tud, s hírül adja. Jókedvvel, fogyhatatlanul, a szikkadt-meder-lelkű irigyek, kancsal gyanakvók, apasztó tolvajbandák ellenére.

Lám, a szobor, a kép, a rajz! A híradás, mely ugyanakkor teremtés. Műterem-padlón, állványon, falon, könyvben, alapon, akárhol. Körülötte báméskodók, meghatottak, undor, közöny, ünnepélyesség, parki fák, szemét, kutyahagyaték, áhítat vagy szentségtörés.

Körülötte. Ő viszont azok körül. Mint egyenrangúak, mint joggal egy listára írhatók: fal, szék, szobor, papírkosár, kép, ablak, ésatöbbi. Nagy tisztesség, ha a jegyzékre nem anyaga nevének kerül: kő, márvány, tus, vászon, – hanem így: rajz, kép, szobor.

A gazdag-szemű a Törvény embere. Több ennél: Törvény maga is. Róla a Törvény megismerhető, lenézhető. A Törvény DNS-e egyben: eloszlik, hogy a Törvényt szétvigye, s fölépüljön újra meg újra.

Legkisebb nyoma is tiszteletreméltó. Nem utaló és emlékeztető, hanem teljes-jogú nagykövet, ahol csak megjelenik.

Ha csodapásztor csodafurulyája egybegyűjthetné mind a műved: Univerzum támadna Éggel, Földdel, Naprendszerrel, Dallal, Asszonnyal, Férfival, Termelőkkal és Védelmeszőkkel.

A győzelem sok-sok jele ragyogna rajta: sokszor győztél az Iszonyún.

Elősompolygott szőrösen, karmosan, dög-pofával.

Megmutattad, leleplezted; tudtuk, ki ő, ki ellen kell a harc.

Elősompolygott szögesdrótosan, ujjai tűz-ágyúcsövek, szemgödre aknavető-fészek, és csupa vér, és csupa vér.

Megmutattad, leleplezted; tudtuk, ki ő, ki ellen kell a harc.

De megmutattad a Harmóniát is, a Nagyszerűt, a Csillagot.

Jött a boldog Tenger, a kék, a villámló hősín vitorlák.

Jöttek a sistergő szívű Hősök, akik oly büszkén, oly dali tékozlással adták másokért életük.

És jött a Szivárvány Lovag, a rettenthetetlen, akinek álmait a makulátlan nemesség álmának kábítószere szülte szünhetetlenül.

Jöttek az ember szikár társai: a Munkaeszközök, erejükkel, ügyességükkel és mindenekfölött hűségükkel. Azzal a hűséggel, mely magát elrontja, hogy újakat teremtsen. A Munkaeszközök, a testet öltött Célszerűség e népes családja, mely azonban szép is akar maradni, nem úgy, mint például a vaksi, rezge lábú termelő kisüzemek, a kitenyésztett tojótyukok.

Jöttek, jöttek. És jöttek még sokan és sokfélék. Te megláttad, megismerted és megmutattad, tehát létrehoztad őket Univerzumod számára, vagyis mindenki számára, mindannyiunk számára.

Hogy gazdagságoddal gazdagabbak legyünk, lépésünk biztosabb legyen, hiszen Univerzumod a tiszta vonalak világa, s megtanít jól az emberi közlekedés szabályaira.

Ó, a vonal, a szín, a forma! A Szem világegyeteme s a Szem anyag-raktára. Ahol készen is megelé mindent, s ahol hozzávalót is bőven talál élni kívánó vízióihoz.

Boldogan remegnek a dolgok, mint asszonyok, kik várják az ölelést, vagy túl rajta, visszaidézik.

Boldogan remegnek a dolgok: közöttük jár a Létrehívó, a Szem gazdaga, a gazdag-életű.

B I B E R A C H S Z E M É V E L

Nősző dühében ez már falra mászna:
vérgőzös bak, se lát, se hall.
Herceg? – Heréjét szolgáló parázna!
Vinnyog, zihál, fújtat, kapar.

Amaz meg lábareszkető, riadt
kis nőtény: óvná lelkesen magát,
maradna tiszta, de húsába kap,
s már botladóvá perzseli a láng.

És a királyné és a jó urak,
a morgolódók, s mind a csürhe egyben:
zajgó ripacs-had cifra színpadon.

Komédia! Mű-vágy-kedv-bú-harag!
Erény? Illem? Játsszom, míg tartja kedvem,
aztán odább lézengek, s folytatom.

R O N S A R D U T O L S Ó O T T H O N Á B A N

Csönd, béke . . . De nem úgy, mint ő akarta:
örököld lomb-árnyék helyett porát
négyszögletes, beírt márvány takarja,
és nyomja szívét, nyomja homlokát.

A megviselt falépcső, a szurág-
ta roppant asztal s körben erre, arra
gazdátlan tárgyai, a tág szobát
bezúgó árvaság torkom kaparja.

Kasszandra, Mária, Heléna és ki
vagy kik még! Nem volt nála hűbb lovag:
a név másult, a lángolás maradt.

A fő-fő hűség – bölcsen tudta – élni,
s a fő-fő hűtlenség az lesz, ha már
a halál dől rá, e sötét Loire.

Tours, 1968.

A Z Ö R E G M I L T O N

Ó, látomásom! A bukás után,
akkor se hittem volna, álmaimban
se hittem volna ezt a gyatrulást.

Nem arról van szó, hogy a nagyszerű
Sátánt reméltem megtalálni a
siralmas bűnösök bandáiban,
s hogy a naplelkű angyalt, Rafaelt
kerestem a vallásos egyletekben
vagy a papok között, s még azt se vártam,
hogy Ádám-rangú lényeket lelek
a szürke nyüzsgésben.

De ennyi korcsot,
ilyen szutykos-kicsiny kókler-hadat,
mely a hatalom morzsalékain
civódva a hatalmasok mosoly-
ringy-rongyait vadássza, hogy belőlük
zsandár-öltönyt varrasson, és amely
nem kétszinű, de hetvenhét színű.

s mellet-döngetve váltogat hitet;
s ilyen türelmes birkákat, akik
nemcsak megnyírni engedik maguk,
hanem a nekik lökött keserű
füvet is lelkes hálával zabálják –
haj, ennyi korcsot!

Túl az Édenen
összébb ment a világ, kiűzetés
lett az én sorsom is. Menny és Pokol
térsegein ki biztosan mozogtam,
s Turkesztántól Rómáig, Mexikóig:
ma ágy és asztal közt is csak botorgok.

Vak vagyok: bírhatlan-sok volt a fény.
De jobb így, új mocskot nem láthatok,
s a régít meg kimossa tán belőlem
a belső tündöklés, hogy csak nevessem
a teremtés e gyönyörű hibáit,
lányaim, kik naponta meggyaláznak,
nevessem, hogy fázós ebként kucorgok,
s a szomszéd fűszeres lett kényuram.

TEMETÉS ELŐTT

I.

Hát ha igaz most már hatalmas
Szemét száját végképp becsukta
ágyékát is végképp becsukta
MEGHALT

eltehetetlenült

Hát ha igaz most már hatalmas

Itt ül mellettem és néz fölényesen és szánakozva
Mindent tud mint az Ószövetség 7–800 évet élt agg holtjai
s a csecsemőhalandóság néhány napos vagy hetes áldozatai
Mindent tud

egész lett kerek

Mellettem ül néz
melletted ül néz
mellette ül néz
mellettünk
mellettetek
mellettük

s a negyedik ötödik hatodik s milliomodik személy
mellett ül és néz

Ahogy éppen akarja
mert hatalmas
mert mindent tud egész kerek

Gyerünk az ájtatos mesékkel!

*Az Atya ölében
csillagkoszorúban
angyalok karában
szeráf-muzsikában
ebben meg amabban –*

S arról szó sincs hogy elkezdett rohadni

Vagy ha szó van az más
ami rohad nem ő
a hullakamrában a jégen
csak teste dérpárásodik
csak teste fagy

Gyerünk a gyalogos mesékkal!
Szerteoszlik fübe-fába
pillangó lesz és virág lesz
egyszer volt nem lenni nem bír

S ha rohad csak azért hogy megmaradjon

De hát a földbarna-haj-keretezte
sárga homlok alatt
levélzöld szeme
de hát zene-hangja
de hát nevetése
de hát határtalan szíve?

Nem ül nem néz semmit se tud

Temessük el
keményedjünk
józanodjunk
könnyzacskóink
apasszuk el!

II.

Hagyjuk meg a nap és a levegő
bizalmát:
dugjuk előle ezt a szégyent
Az ív két vége
jobb ha a földbe nyúlik

Ma még sorára vár csak a halott
Észlelnem kellene valahogyan
fújhat felőle szél
vagy anélkül is
jó vezető a lég

Nem érzem
fáj
jobb lesz eltemetni

III.

Hogy se az ájtatos mesékre
hogyan se a gyalogos mesékre
rá ne szoruljunk

Az idő vize lemossa a vért
az idő itatósa fölszívja a nyögést
az idő köde puha tánc-mozdulatokká varázsolja a kín
rúgásait

Aztán ameddig bírja az önző emlékezet
ameddig talál még valami chetót-ihatót benne magának
addig éljen

Később csak név legyen néhány adat
majd ez a kagylóhéj is törjön össze
mert így a rend
mert minden más hiúság

Siessünk
siessünk
temessük el

CSALÁDI FÖLJEGYZÉSEK

I

Eszter, Noémi, Zsófia: három
(Eszter a nagy,
Noémi a középső,
Zsófia a kicsi) lányom.

Ó, ha jönne, csak ne jönne,
csak ne jönne, ó, ha jönne,
jönne értük három derék legény:
megköszönném,
nem köszönném
meg én.

2

Nem születtem apának én sem,
ti adtátok neveltetésem.
Melyőnk kapott többet, ki tudja?

3

Pogány szentkép: középen lebegek,
négy nő fog át és tart a föld felett.
Ha olykor boldog lennem lehetett:
őket illeti köszönet.

A piros, a legnagyobb dolgok színe bújik elő a körtefa hullni-készülő levelein.

A szörnyű kopárság előtt a fa látványos emléket támaszt magáról.

A tétlenség és kiszolgáltatottság rém-hetei előtt hajlandó páváskodni is.

Bezzeg a nagy munkaidőben: a virágzás, kötés, termés-nevelés idejében eszébe se jut ilyesmi. Zöld uniformisban gürcöl, mint a többiek. Ki sejtené, hogy mire képes?

Néhány elkésett gyümölcs árválkodik még a levélhíjas lomb között s néhány a fa alatt.

Gyönyörű forma a körte-forma. Ahogy a szárnál vékony-hengerdeden elindul, aztán finoman szélesedve gömbalakba megy át! Ülő nő háta, dereka, csípője; görög és mindenféle kancsók mintája. S a világító testeké is.

A törzs tömörsége! Fametszet-dúcokként a körtefát szeretik a grafikusok. A kéreg repedései! Házikenyér gyűrskéje ilyen.

Ágai, gallyai, mintha szeszélytől, ijedtségtől vagy váratlan gondolattól: egyszercsak hirtelen elfordulnak. Nem ívesen, simán, hanem szögletesen, görcsösen. Embermódra.

A gallyak itt-ott megvastagszanak, mint terhes nő dereka. A jövő évi termés helyei ezek, a fa méheci.

Íme, egy télikörte-fajta. Október táján még kemény, barátságatlan, legföljebb enyhén cukrosvíz-ízű. A polcokon aztán, a végleges társas magányban érni kezd. Kívülről semmit se kap többé, de ami benne van, az minden molekulájában érvényessé válik, s mozgósít szivárvány-ízeket, száz-ráncú zamatokat, kényes aromákat.

De a fának erről sejtelve sincs már.

NOVEMBERI DÉLELŐTT

Elvette városom a köd
a jó kalandok lépcsseit
a tűzfalakat füstöket
ablak-hunyorításokat
szeszélyes utca-árkokat

a zajok láncá elszakadt
önállóan önlengenek

a menekülés lépcsseit
maradt a négy fal semmi több
ennyi maradt csak semmi több
még a család is szétfutott
dolgai után

maradt a négy fal s kezessült
tárgyaím ezek a csaló
növendék-ringyók akiket
később más tesz kezessé

hogya vallató és vallatott
hogya börtön és fogoly legyek
magam körös
magam körül
kívül magamon
és belül

Ó novemberi délelőtt!

T É L I N A P S Û T É S

Szikrázó nap a szikrázó havon
jég-forróság jég-izzás

Megviselt
szívemre bíróként mered a kert:
e kés-él-fényt már nem vállalhatom

Szép a törvény a vesztes homlokára
jobb mégis a kímélet félhomálya.

V A L A M I T U D J A

Ragyoghat itt benn csodavilág akármilyen
lebeghet jó meleg déli növények
kis erdeje virulhat egzotikus vidék
az ablakdeszkán elefánttal zsiráffal
kétpúpú tevével zsonghat szelid zene
ülhet a szájakon cukor-mosoly
bolyonghat a lélek kedvére bolyonghat:
nem fogja le inkább földobja a test –

Valami azért sajog valami azért tudja hogy
kívül nincs minden rendben hogy a kert
s messzebb az egész táj alig bújik ki reggelente
a tapadó hideg sötétségből máris megint belézuhan
hogy sorozatos haldoklás jaja zúzza az alvadt levegőt
amint a csont-fagyott gallyak élesen megsuhintják
s a madarak alázkodása a ház körül nem természetes
valami tudja hogy a hó nemcsak fehér nemcsak puha
nemcsak takaró nemcsak játékeszköz hanem

lucskos is páncél-rideg is farkas-uszító út-rekesztő
ember-fagyasztó valami tudja hogy itt belül
éber védekezés folyik mely ha kicsit is föllazulna
baj lehetne könnyen valami tudja hogy
a békességes idill ellenére
a részvét éppen úgy helyénvaló mint a szorongás.

H Ó A L A T T

Kalász Mártonnak

I

A város ferdéi és vízszintesei fehérek, csak a függőlegesek maradtak saját színükben. S még mindig ömlik a hó. Sűrűn, öklömnyi pelyhekben.

Szigetem szigorúan sziget: senkit sem engedek rá, hogy mindenki ráférjen.

II

Ilyenkor tanulnak pótolhatatlan-sokat a fák. Ezeken az éjszakákon. Örökké a pusztulás partszélein imbolyognak, s jó-szerencsájük óvja csak őket, nem akaratuk.

Hogyan nézek szemükbe majd tavasszal? Kibírom-e a szenvedés túlpróbáltjainak jogos fölényét?

III

De tán a pusztulás is él? S ez iszonyatos éjeken maga is fél a pusztulástól? S az élők önként táplálják az általános rettenetben, mely együttérzővé nevel?

IV

Alkonyatkor lobogó-vörös volt az ég alj. Nem vérvörös, hanem lángvörös, tűzvörös. Aztán megtört a vörösség, később kialudt, s fekete lett a világ, fekete, fekete. Amilyen a legmélyebb pokol lehet, a valóban mindent, még a színeket is elnyelő.

V

Ám néhány napja már rövidebbek az éjszakák. Egy-egy kakaslépéssel csupán. A kakaslépések azonban nyílegyenes utat jelölnek csillagaikkal, s az út végéről zöld és ibolyaszín sejlik a villogó fehér fölött.

M E G K E L L É R K E Z N I E

Föltámadunk megyek súgom a kertnek
(Engem az ész s a naptár megneveltek)
Föltámadunk a csappanó erő
csak bírja ki míg zúzos az idő

Meghallanak? A fű jégcsípte sárga
csontként zörög a körte görbe ága
A rügybogok ők még talán –
Akárhogyan de nem fogom be szám

Majd nyáron is mondom a kajszifának
rejts el midőn e padra hull a fáradt
hol fény meg árny foltoz tele
a békesség különleges jele

Hogy kívül is a kakofon zsivajban
még észlelik a csendet állni rajtam
és észlelik hogy a hajam
növényillattal rakva van

Majd nyáron is mondom a verebeknek
zajongjatok és a szegélyköveknek
majd nyáron is hallgassatok
páros példát mutassatok

Makacs gyomok veletek hadakozni
alvó lárvák kelletek sokasodni
s aminek itt az élethez köze
nagy útvjáról meg kell érkeznie

Föltámadunk járok bűgom s ígérem
hívó gazda a februári télben
mikorra már alig-alig lehet
elhitetni a bízó híreket

P E R J E F Ű

A perjefű e pár tenyérsnyi
helyen most 70 tavaszán
nagyon fontos nagyon fontos dolog
itt és most ő az életért felel

Megtörténhetne hogy maga maradna
csillag-tűz-ég zuhanások után
aszályok görcsei után
kozmikus borzalmak után

A kert gazdáját a rémlátomások
a világ gazdájává nevelik
a garázda élődiség
egyszer talán még áldás is lehet:

vereségből kimentett lobogó
törvények őrzője példázata
az egyetemes pusztulás
inségében rossz emlékezetében.

EGY SZAMÓCATÓ TAVASSZAL

Túléltük senki sem segített a magunk erejéből
mi egyformák és nem egyformák s mind egyformák a
rettegésben

Az ember sok-sok napon át felénk se nézett
egyformák és nem egyformák csak mi biztattuk egymást
mikor a jég-égről a jég-csillagok jég-tűi
szurkáltak irgalmatlanul mikor jég-szél siklott felettünk
s mi botcsinálta hősök túrtuk földhöz lapulva
Nekünk egyformáknak s nem egyformáknak milyen jó volt
hogy közösen viselhettük a szenvedést ha végigrángott
nyúzott szárainkon hajszálgökcereink hegyéig:
a közös jajjal a közös kín tengerébe ömlött
s ott megkönnyült külön gyötretetésünk

S lám most hogy túl vagyunk a szörnyűségeken
s bársony az ég a csillagok gyémántkövek sugaraik
árvalányhaj-bolyhok s a szél zsongó izgalmat
szít bennünk most hogy már mesélnénk
és emlékeznénk megnyugodva:

most jön az ember
éles vassal közénk vág kifordítja félredobja
a másformájukat semmirekellő gaznak nevezi őket
tűzrevalónak

Pedig ők velünk voltak az éjek éjein
mikor az ember ránk se hederített

Nem értjük nem értjük nem értjük.

T Ú L T E R M Ő G Y Ü M Ö L C S F A

Ág ághegy bomladozó
rügy kéreg romladozó
gyümölcs már célja ellen
szelid-kegyetlen

Nem tud magára
vigyázni az árva
roppan recseg törik
a saját kezével ölik

Aminek gyökerc
annak rendelt a helye
szárad aszalódik
élni szabódik

vagy legalább
a föld felett hagyja magát
hagyja odaadja
hevét tagadja

s a föld alatt
ott gyűjt hadakat
hogy a vészen túlhan
győzzön mi alul van.

Í D Ő - I N F L Á C I Ó

Ijesztő, ahogy tízesekben
számolom az időt,
s mind gyakrabban rájár a nyelvem:
„Húsz, harminc, sőt, ég ura, negyven,
már negyven évvel ezelőtt . . .”

Idő-infláció: nagyobbak
lettek a címletek,
az éveknek is, nemcsak a napoknak
értéke megkisebbedett,
s a forgalomból lassacskán kikopnak.

Majd még tovább és még tovább,
majd végül egész életem
aprópénz lesz, lyukas peták,
s csörgeti, kölykös vagyonát,
bő markában a végtelen.

K E L L E T L E N Ű L

Lassan készülnöm kellene
emlékművem faragnom,
ám erősebb a gyöngeség
vackaimnál maradnom.

Hát legyen úgy, ahogy lehet!
Ha magamtól megóvnak,
beválok tán valamilyen
talapzatra-valónak.

Ha meg nem, hadd temessenek
mint szokványos családfőt:
volt-nincs, Isten legyen vele,
itt hagy három leányt, nőt.

TÉTOVA NEKROLÓGOK

Majd szólnak hogyha meghallják a hírt:

„Melyik is volt? Az a kicsiny zömök
ember ki többnyire magába járt
s tavasztól őszig mintha valamit
titkolna úgy hordta vállára vetve
kabátját? Erre emlékszem meg arra
milyen sötéten csillogott szeme”

„Én egyszer beszéltem vele azazhogy
beszéltem volna de *nem* és *igen*
csak ennyit mondott”

„Én ellenkezőleg
szóhoz se bírtam jutni amikor
ő is jelen volt”

„Szerette a nőket
azt gondolom tavaly vagy azelőtt
a nyáron szinte levetkőztetett
úgy megnézett az utcán”

„Én a játszó-
téren lettem figyelmes rá megállt
bámulta a komoly csöppségeket
arcán öröm sugárzott szinte vártam
hogy közéjük térdel”

„Szegény bizony
élhetett volna még – – –”

V A D G A L A M B O K

Megölték megölték megölték

Vadgalamb-hang-híd régi nyarakba
mikor még szinte senkit meg nem öltek

Megölték megölték megölték

Ártatlan madárének-magyarázat

Hű jószág tetszetős legenda-állat
a hús falak közt örömet
elhallgattam a forró délutánokon
mikor a felocsolt verandakő
s a téglajárda be-belökte olykor
a párolgó víz jószágát

Csak holnap volt
csak holnapután volt és azután

Megölték megölték megölték

Apám anyám bátyáim ismerős
és ismeretlen élők serege
ó félországnyi áldozat!

Ha nékem kéne valamennyiről
elmondanom hogy megölték megölték
nem végeznék soha
Segítsenek a vadgalambok

De szavukat ne herélje ki jámbor
szépítő szándék legyen nyílt beszéd
végtelen gyászjelentés végtelen
konok megszállott sirató
hisz lassan ez lesz „jónapot”-om is:
megölték megölték megölték – –

H E L Y E T K E R E S

A szomszéd grundokon gyerekzsivaj
Csapong és változik ahogy a játék
Honnan való? Nem innen szállt-e föl
innen a szomszédból a Vilmos utca
tájáról több mint negyven éve? Fölszállt
elszéledt nem hallottam

Most az ősz
egybeűzte helyet keres a télre
s mert felőlem fészek-meleget érez
itt kérezkedik s kelletti magát.

EGY FALUSI ÁLLATORVOS HALÁLHÍRÉRE

A nappalok s az éjszakák
fejet-hajlító útjain soha
magasabb ég

Olykor a szesz
röptette csillagokba máskor
riadt állatszemek nyitottak új
világot álmai elé

Meghalt régóta nem láttam hogyan
s honnan lépett ki arról sem tudok
s miként tették a földbe

De
megszólal bennem a Duna
a fűzfák fénye-árnya csorduló
gyerekkorunk ifjúságunk a parti
hatalmas játékok a suttogó
lányos esték boros üdvözlések
nyarak karácsonyok hevek havak
gyerekkorunk ifjúságunk kiválik
belőlem vele megy vele
temetkezik el amputált
testrész idegen sírba

S e nem-várt csonkulás
fájó zenebonája
az én kései ünnepélyes
búcsúm hiszen lehet

hogy volt betegek közömbösen
harapták a füvet mikor
arra vitték vagy dühösen
megugatták a furcsa menetet.

Í D Ő J Á T É K

Egy néni szokott itt kinézni
ezen az ablakon ahol most
egy kislány játszik rongybabával

Hetven év vissza: az a néni
az játszik itt a rongybabával
hetven előre: ez a kislány
ez néz a nyitott ablakon ki.

M I J Ö H E T M É G ?

A jó harmónia
testem és nem-testem között
lelkem és nem-lelkem között:
éhségre könnyű jóllakás
szomjúságra elég ital
fáradtságra mély pihenés
kérdésre pontos felelet
a kitáruló szembe új
látások egyre bőkezűbb
osztogatás hogy a halál
ne kapjon semmit a halál
vagy üres zsákot csak amit

bosszúsan lódít sírba majd
mert belőle mind elfogyott
mert belőle mind megszökött
ami az élet kincse volt
hogy itt maradjon és tovább
táplálja a termő-szülőt:
az életet az életet.

LEGALÁBB AZT

Angyalok kellenek?

De kardosak!

A sziklatömb a csúcs előtről visszadőlt
Korcs Sziészüphosz hát ennyire futotta?
Angyalok kellenek angyalok kardosak

Hogy a hajnal-páva-farkat
hogy az asszony-csípő-máglyát
hogy a gyermekszem-virágot
azt legalább ne lucokban
tisztán lássam legalább azt

Lássam lássam legalább azt

Ne a véres-nyakú álmot.

KARÁCSONY ELŐTT

Lám lám a téli föld
facies Hippokraticája

A Jakabhegy felől
szél zúdul amit ér cibálja

Elbújhatok négy fal között melegben
hol dongó kályhák lángja lobban

vagy ki is léphetek
és tapasztalhatom
a tű-körmű hideg
ujjait hátamon

Számolom
négy nap még karácsony
Számolom
s dideregni kezd a szó a számon

Az emlékezés emlékké teszi
az eljövendőt
hogy tépték meg az idő kései
a jövő ilyenkor merengőt

Ki tavaly a fenyő tövében
most holtan holt anyja ölében
tűz soha többé a szívében
szív se beroskadtt kebelében

És még hányan s hányféleképpen! – –

Számolom
négy nap még karácsony
Ne most történjék számadásom!

Elég elég nekem ma már a
tél-nyúzta föld
facies Hippokraticája
s a Jakabhegy felől
üvöltő szél vad árapálya.

A HÚS, A GYÖNGÜLŐ

Lelkeink zúzos az idő
s a test már lassan elveszti hatalmát

Lelkeink csak képzelt országokat
tudunk találni menedékül

Kabátom tárva-nyitva
jégszél cibálja jégeső

A magunk ügye lett
nincs végzetesebb páros ügy

Jönnek a kéregetők banditák
emberevők s még a kutyák is

Szegényebb kevesebb leszünk
s végül nem leszünk lelkeink

Lelkeink testen-onnani
meleget biztonságot
anyaöl-meleg folyamok
forrásvidékét lelkeink
ezt éhezi immár a test is

Csattog a jégeső a jégszél
a hús a gyöngülő
még röptet még leránt kiköt
ahogy éppen szüksége van rá

de lelkeink ó lelkeink
ó jöjjön el a ti országotok!

A J E L E N Ö R Ö M E I

Kongó idő: egyetlen álmos
ásítás eltörött cserép
sivatag-táj kulissza-város
légben forgó kocsikerék

egyetlen ásítás amelybe
cél hit minden beléveszik
se békéje se gerjedelme
csak tátog tátog űrt eszik

– Majd a napok megrövidülnek
egymáshoz közelebb kerülnek
számolhatóvá kevesülnek
mint mélybe súlyos kő repülnek –

S e percek némasága akkor
hömpölygő csupazene lesz
e szürke és amorf burokból
szivárvány kél tündökletes

csodatár lesz e pléh-üresség
egy-ámulat minden zuga
kíváncsú tökéletesség
szorongató nosztalgia

S jönnék kapkodnám lelkesedve
jönnék habzsolná szám kezem
ami zuhogna most ölembe
de nem kell észre sem veszem.

OKKAL INKÁBB

Oly engedelmesen sorakoznak a kellé-
kek („Az elmúló világ csak pusztá jelkép”)
Nagy színház rendezője a raktárban szu-
vén hatalommal De hát mire mire
mire futja? Akármire a végén semmi vagy
majdnem az

Okkal inkább mint céllal akkor is
Mert jó: előfordul hogy akad egy-
néhány akinek használ de az ember
inkább magán könnyít vele

Egyébként

mitse oldottam meg mitse nevez-
tem meg raktam helyére mitse

A kicsi öntudat is alighanem túlméretezett pedig a nagydobot is meg-megverik és verték néhanap éppen úgy mintha . . . Ez persze társadalmi beidegződés akár a gratuláció házasságkötéskor vagy halálesetkor a részvétnyilvánítás

Megteszem meg a dolgom
de a mindjobban kezemre játszó
világ hiába csábít mutatós
mutatványokra

Okkal inkább: zavarok é-
gő gócok kiűzetés vacogás azonban
lehet hogy így is akad egynéhány
akinek használ.

J Ó M U N K A

Ha egy szót egy kézmozdulást
egy pillantást akármily apróságot
a szél útját a lomb közt egy levél
kerengő hullását a szeretők
mély sóhajtasát ölelés után
a szakadó papír zaját a nap
fényváltozását felhővonuláskor
meztelen lábujjak között a por
fölbuffanását

ha csak azt lesed ki
s úgy mondod el
hogy attól fogva már mindenkié:
jó munka volt.

CSAK AZT NEM

Aki dudás akar lenni,

Dudás lenni nem akartam,
éltem volna nyugalomban.
Most is inkább, hogyha tudnám,
a dudámat elhajítnám.

pokolra kell annak menni,

Bizony mentem én pokolra,
hol békésen, hol morogva,
vagy ha már végképp rühelltem,
a pokol szállott meg engem.

*ott kell annak megtanulni,
hogyan kell a dudát fújni.*

Pokol bennem, én pokolban,
közben ezt, azt megtanultam,
várni, tűrni, hinni, félni,
boldog lenni, sírni: élni,

csak azt nem, a dudát fújni,
azt nem tudtam megtanulni,
azt tanulni kell még váltig,
azt egészen a halálíg.

K É T S O R O S O K

Ha az isten hivatalnokot ad,
ad hozzá hivatalt is.

*

Mekkora nagy szerelem, haj! mekkora nagy szere . . .
(Vagy csak tán a here?)

*

Ahogy az istenek kihálnak,
úgy lesz mind több a pap.

R Ó M A I J E G Y Z E T E K

Weöres Sándornak

A nép

A lapos-téglás óriás-falak árnyékában mégis az alkotók
gyermekai a pappagallók éppúgy akár a mini-mini szoknyás
lányok vagy a tisztes arcú kopottas köpenyű
konflis-kocsisok akik a tulajdonos göggyével arcukon
magyarázzák a pénzes jöttmenteknek kincseiket
mégis az alkotók gyermekai a Giordano Bruno szobra körül
a Campo de' Fiorin esténként összeverődő
proli-asszonyok kölykeik hadával
akik a délelőtti árusok pultjai helyén
labdáznak körbetáncolnak cicáznak s mindenekfölött
zajonganak zajonganak meggyőződéssel lelkesen
mégis az alkotók gyermeke az a gyér hajú anyó kinek
arcát nem láttam úgy előredőlt a Piazza Navona

egyik márványpadján sütkérezett a reggeli nap szelid
melegében

gyermekai a Tiberis-part leomlott kőfalát rakó
kőművesek a szikrázó fehér ruhás
rendőrök a szenátus kapuját őrző nagy darab
férfi s az a násznép amely ma délután
a Santa Francesca Romana előtt
várta a menyasszonyt izzadva díszes feketében
ezek mind gyermekai a fórumok és a termák alkotóinak
s ama szó szerint világraszóló birodalom
megteremtőinek akiknek korábbi gyermekai is
csináltak egy s mást még hozzá nem is
keveset máig ér hát a fonal szakadás nélkül göbtelen
természetes tehát a folytatás természetes hogy még az átkozott
gépkocsik is domesztikáltan közlekednek a sikátorok
hűs árokmélyein természetes hogy az orrcsípő vizeletszag is
familiárisan épp ideillik mert itt a műemlék nem ünnep
nem herélt látványosság hanem köznapi élő tárgy minek
tövébe hogyha kell oda lehet vizelni is.

Két múzeum

A Capitoliumot két múzeum szegélyezi
Az egyik a Museo dei Conservatori
Nagy öröömre húsz év után is hamar megtaláltam
a Táncoló menádot ezt az időszámításunk előtti
5. századból való domborművet: egy csodálatos
kígyózó-redőző fátyol-ruhában
táncoló nőalak a jobb kezében
rövid kard míg a balban egy felébe
hasított állattest A látomás káprázatos

csak a fényképező szem rögzítő figyelme
a fantázia roppant ereje tudhatta ezt
s a mesterség tökélye
Itt láttam még a Polihümniát
a múzsa szobrát szó sincs róla hogy
a művész valami emberfelettit
akart volna formálni benne úgy volt
múzsa ahogy múzsa volt Laura
Beatrice Léda vagy Flóra éppen
Egy bájos inkább csitri lány bizonyára a kikötő
párkányára könyököl összehúzza nyaka körül
kendőjét nyilván hűvös van így estefelé
s nézi a messzeséget nézi a vizet
vár valakit tán azt is tudja kit
vagy csak úgy valakit mert mindenik lány
vár valakit

A másik múzeum a Museo Capitolino kicsit szegényebb
főkincsei a római portré-szobrok
a Haldokló gallus és a közismert
Capitoliumi Vénusz ennek egy külön
kis körszoba jutott ide tilos bemenni
s ilyenformán nem járható körül
Viszont a rendezés kiváló ötlete
(vagy véletlen?) hogy szemben e szoborral
egy sírszobor roskatag öregasszony
megtörtén ül tekintetét Vénuszra szegzi
mindenen túli nézéssel amaz meg
elfordul mintha nem bírná a csendes
egyszerű szokat amiket a kő-szem
s a kő-száj suttog: „Te is ide jutsz majd!”

Beszélgetés a költészetről

D. Z. ifjú olasz költő alig múlt még húszesztendős de a versírást abbahagyja erről beszélt nekem
hosszasan nagy meggyőződéssel meggyőzni vágyva szinte engem is hogy többé ne írjak én se mert úgymond a verset kevesen olvassák hatása ilyenformán alig lehet márpedig az írónak az irodalomnak hatnia kell nélküle semmi értelme

Én nem mondtam ellent csodaszép nyári délelőtt volt a Pinción egy vendéglő kertjében ültünk sör mellett a harmadik asztalnál szerelmesek nézték egymást szorongatták egymás kezét csak néha szóltak az út szélén öregember egy padon újságját letette a levegőbe bámult unokája (nyilván az volt) egy apró pléhvödörbe

kavicsot rakott dundi kis kölyök
a lombok rácsán áthullott a napfény
D. Z. az olasz- és világ-
politikát taglalta fejtegette
Igaza van igaza mondogattam
bólogattam is hozzá

közben arra gondoltam jó fontos nagyon hatni fontosak a cselekvők
fontos célt és utat mutatni nekik
de élnek itt és másutt olyanok is mint ez a két szerelmes mint ez a vén s mint ez a gyermek akik a csendet szeretnék meghallani a levegőt látni a játék komolyságát megtanulni akik a sárga kavics s a zöld gyepen ingó napfény-foltocskákra kíváncsiak.

A LOUVRE SZOBRAI

A költő feje és a Milói Vénusz

Csapzott haj vaskos árkok a homlokon e fejet
látszik megzúzta a gond e gyönyörű fejet
melynek gyűröttségeiből ahogy
a nap a szellem szépsége kiragyog.

Szép csodaszép külön a dúlt száj külön
a dúlt áll orr arc a fül és a fülön
a fürt-csomók szép ez a poklokon
átvonszolt testrészt ó szép nagyon

Mint szép ugyancsak csodaszép
az a meztelen-szikrázó nőalak odébb
az a varázs melyet
csak a maga belső törvénye nevelt

csak a maga belső törvénye faragott
mint lábat csípőt mellet nyak-hajlatot
sőt lelket is hiszen valahogyan
a sugaras porcikákban az éppúgy benne van

És könnyedén és nehezen
egymásba vág ring s elpihen
a bársony hajnal a sajgó sok-öblű éjszaka
a szépség két ábrázata.

Nut istennő

(Egyiptomi koporsó-belső)

Az istenasszony meztelen
rugós csoda-melle
pelyhes ágyéka-dombja
és párna-combjai
és forró karjai
a szürke kőbe karcolva fehérén
a sötét kőre írva villogóan
a hús a rózsaszín a remegő
mozgás a remegő
élet példái lám
halottan tompán mereven

Jaj e combok ez ágyék
jaj e karok e mellek
jaj e villámvető bőr
jaj jaj
ekkor sex ekkor sex!

Csupán a csillagok
az ég boltját a háttérét
végig beszóró
izzó virágfej-csillagok
tűz-permete
hűsít.

B A N J A L U K A

(A várost földrengés döntötte romba)

A Dinári hegyek félelmetes
félelmetesen-zord s kápráztató
szerpentinjein völgyein hágóin át
öt-hatórás busz-út visz Mosztárból a zöld
Banja Lukába büszke és nagy-életű
város büszke mert kirepítő fészke volt
a hősi partizánharcoknak s büszke mert
úgy nőtt mint óriásgyermek előrenéz
és visszanéz a rómaiakig
Vrbas=Urbs azaz város tehát
itt város állt már akkor is a táj

folyója erről kapta a nevét
Most szörnyeteg hír jött felőle nyers
földrengések rázták meg sebesültek
halottak és romok romok romok
szörnyeteg képek jöttek róla síró
nők gyermekek keserű és dacos
férfiak és romok romok romok

Ó város ó tavaszi vendéglátóm
ó liget-város mi történt veled?
ó izmos büszkeséged megvan-e?
ó mik várnák szemem a hegytetőről
Augusztincsecs emlékműve mellől?
épen maradt-e a Hotel Palace
s a Kastélyban a szabadtéri színpad
hol soknyelvű költőbarátaimmal
sok nyelven verseket mondtunk a fényes

áprilisi napban vidám diák-
közönségnek és velük is mi lett?
s a kedves Fuaddal ki dolgaink
intézte (Fuad törökül szívet jelent)
s az ottani ifjú költőkkel és mi lett
a Ferhád pasa dzsámiját őrző öreg
igazhitűvel?

Gyöngé és kevés a szó
elküldöm mégis biztatlak: ne csüggedj
eddig nagy-életű és büszke város
tudom: „Si fractus illabatur orbis . . .”
s tudom: „Et alios ventos videbas . . .”
s tudod te is (visszhangzik messziről)
s tudom tudod liget-város: virulsz még!

1969. október 27.

ANABÁZIS

(1972–1973)

S Z Ü L E I M N É L

Akármiképp van: jó dolog
hogy egy-gödörben csontotok
s elidegenedő korunkban
külön-porotok egybe-rokkan

A test nem él: nyilvánvaló
s a lélek? ez nem tudható
s hogy bármiféle kötelék
köztetek most is van-e még

Mégis szép álm-ihletőnek
mégis bizsergető előleg
hogy szétválaszthatatlanok

mik most éppen-csak-úgy-ahogy:
egyszer – már lábatlan-kezetlen –
lehetünk majd mi is mi ketten.

A P Á M E L É

Megyek lassan
apám felé
jutok talán
apám elé

Tejút porát
ő szemembe
földét én sze-
mébe verve

Apa mondhat
enfiának
az életről
új csodákat

Tapos nyilván
jó előre
kényszerűen
az időbe

De a fiú?
Jaj ha hátra-
nézve nézni
kell apára!

Fordított rend
hogyan tudhatja
mit nem tudha-
tott meg apja.

V Á R H A T O K J Ó T

Ó párna-szerelmed! Fejem beléfúrom: semmit se lássak.
Csak illata, csak melege, puhasága van a világnak.
S milyen elég! Unt-elegem hányszor lett már minden egyébből.
Puhaságától, illatától, várhatok jót csak melegétől.

Ő

Ihleteim ihletője!

Ha a kert ha az éj
szóra ha bírnak a sors görcei harmóniái
az ember szokvány-dolgai: másod-sugallatok csupán
Ihleteim ihletője:

a kijáratoknál bejáratoknál
ő áll ajtón öltöztet a szükséges áruhába
tesz tolmács- és hallókészüléket fülemre
s áldja meg a kellő nyelvvel a nyelvem
hogy mintha otthon forgódhassak mindenütt

S ha nem lenne? ha nem lesz már?
jaj rabságom jaj magán-zárkám ideje!
tótágast állnak körülöttem a hidak
ráccsá szerveződnek nem léphetek ki közülük.

A N A B Á Z I S

Éveket néhány percért!

De ti akikről szó van
nálam is gyámoltalanabbul – –

A ki- és bejárat kapuja nem növekedett

Akkor inkább én
s úgy hogy statisztáknak se kellett
Ha sikerül hírt hoznom nem leszek irigy

Három csöppség néz felém mosolyogva
fényképek börtönszigeteiről
Igyekeztem az utat karbantartani

Várjatok
nem várok sokáig
csak várjatok és gondosan füleljetek
mikor csap ki szájamból és szívemből
a pusztító anabázis után
a győzelmes
thalassa!

J Ó L E N N E L A S S A N

Jaj kicsi nyájam
jaj kicsi nyájam
ki tudja meddig
lehet maradnom
jó lenne lassan
megállapodnunk
valami jelben
s valami helyben
hogy majd a nyüzsgő
tömegbe veszve
a végtelen tér
redői közt is
megleljük egymást
én gyöngé nyájam
hogy össze tudjunk
örökre bújni
a túli fagyban
ahogy tanultuk
a földön egykor.

JANUS MEDVEVÁRBAN

I

A köd látható s látást-romboló
ködöt virágzik a koratavasz
valódi virágaival nem ért föl még idáig

A köd a nyirok és homály
összenőtt ikre
itt a négy falon belül is úr
bár itt nem látható:
a szoba levegőjébe tapadt
a vaskos barna bútorokba tömérdek ágyneműkbe
Janus püspök összes-csapzott hajába
bőrébe húsába csontjaiba
elméjébe szívébe

A vézna test gyakorlottan vacog
sokszor csinálta
tüze fénye hegye csak a két szemnek maradt
a két szem messze lát
látja hogy Medvevár egész környéke didereg
a szülőfalu faragott-kapus házai
a sárga szalmakazlak
Itália ege
a királyi udvar a király haragos pillantása
s a Mecsek alatt
az anyaszív-pihés püspöki vár.

II

Mégis:
jégmezőn kályha volt
sivatag-éjszakában mécsvilág

Vasfegyverekkel csöndet zajt rendet zavart
vagy ami éppen kell vagy jólesik

de szívvel aggyal
meztelennel

A belső fény a csillagként vezérlő
nem nézte a láb érdekeit
sőt az egész test érdekeit sem

Cicomás-ünnepélyesen ágak-bogak között
nem-megtépetni lehetetlen
s utána még tükörbe lesni
nehéz

Megtette mégis:
mesélni akart
hírt adni hasznosat
nem nézte a lélek érdekeit sem.

III

A fényes-piros-csontos arcból
a föltámasztott fej gödreiből
szikrázón és hallatlanul
szó-parazsak hullanak botladozva

„A kócot megfésülni igyekeztem
a bogot megoldani igyekeztem
az iszapot kiszűrni igyekeztem
az érdest lecsiszolni igyekeztem

vacogok persze vacogok
vacogok de meleg fény vág belém
meleg fény buggyan bennem és ömöl szét:

a verseim a verseim
élve maradnak folytatják a dolgom
tehetős áldott sarjaim.”

1973. JANUÁR

„A rónára halvány ködök” . . . lám a vershez
alakul a táj vagy épp a vers mutatja
ilyennek a tájat – így vagy úgy: a költő
ajándéka

Fut a vonat fut a késő
délutánban fut a koraestben

Évek
ritka fordulója mindenféle módon
körünkbe idézi visszajött a költő
Fut a vonat itt ül mellettem szilárdan
tele vele minden

Lobogó melegnél
megbújó család most az ország meleg van
meleg és család a falakon belül s a

falakon kívül a szikár fák közében
szerte a dér-verte legelők vetések
fehér-zöld térein miket a köd-árnyak
vattaként hatalmas fészekké kötöztek

„A rónára halvány . . .”

T Ö R E D É K B A R T Ó K R Ó L

De könnyen is tudnak beszélni róla
holott világ-nehezeket sugall

Az én nyelvem nem mozdult még a szóra
csak küszködöm ős-szőrny-árnyaival
melyek szigorúan-fegyelmezetten
körém-dőlnek lenyelnek és kiadnak
hogy összezúzva és újjászülötten
ismét be kell mutatkoznom magamnak
S ha – bizonyságául annak hogy élek –
számát nyitnám: hörejek sóhajok
idétlen hangjai türemlenének
torkomból forró tűzhányó-zajok
fészkei magjai csak a sugár-
csodáknak melyekből virág madár
sárkány – minden lehet
ha ideje érkezett . . .

Tivadar a patikus-segéd sok kenőcsöt port folyadékot
 kimért becsomagolt már most délutánra csökkent egy kicsit
 a forgalom a principális a napi bevételt
 számolgatja Tivadar a pult szürke márványlapjára könyököl
 s az ajtó és az ablak nagy üvegtábláin át
 a szűk utcára bámul . . . „Vedete vedete
 e non vedete niente” néz néz semmit se lát
 semmit se lát még aztán ki tudja honnét
 hirtelen egy szekér áll meg az utcán tinós szekér
 csendesen bóbiskoló olyan akár a többi
 és Tivadar keze elindul vény-papírt húz maga elé
 köpenye zsebéből ceruzát kotor ki és rajzolni kezd
 és lát már lát élesen lát kész is a rajz keze megáll
 vállán ütést érez a principális szólal meg a háta mögül:
 „. . . maga festőnek született!” zavartan
 s örömmel néz rá Tivadar és zsebébe rejti a rajzot
 Később a principális elmegy s Tivadar az utcára lép
 előszedi a rajzot boldog s váratlanul bal tenyerében
 egy háromszögletű kis fekete magot pillant meg s felülről
 hátulról szót hall: „Te leszel a világ legnagyobb
 napút festője nagyobb Raffaelnél”
 Tivadar szédül a magra mered az duzzad egyre duzzad
 roppant törzs bomlik ki belőle széles lapátvégű lombágak
 nyárshegyű csonkok: irtózat fenség és magány
 A fa-sudár az égbe vész a terebély a világ négy sarkáig ér
 s Tivadar a festő a volt patikus-segéd nincs már sehol
 s az iglói utcán az októberi délután csípősödő tompulatában
 egy tépettségében is diadalmas
 óriás-cédrus koronája közt hujjogat a kárpáti szél.

CSOKOR

A batvanéves Weöres Sándornak

I (Jöttél)

Jó hogy nem tett hóba: hát
megmaradtál ittmaradtál –
Élted első asszonyát
áldjuk érte most már

Várt a fent és várt a lent
ezer év sokezer
jól tudták hogy mit jelent
ha jelentkezel

Barna nagy dió szemed
bőr alá csont alá
bújt s amit leleplezett
bújt elő egymásután

Megvoltak de csak bitangok –
fuvolád hegedűd
egybeszedte mind a brancsot
a helyére került

Aki pusztaságba menne:
ott zajos város áll
aki alföld-síkra menne:
hegyvidékre talál

Ó-fület feledni kell
ó-szemet szemétbe dobni
nálad újat nyitni kell
vagy Ádámét visszakapni –

Itt e város öt torony?
ötvenöt? fejet magosba
nem fordított akkoron
annyi új ház kocka-bokra

Láttak volna surranó
könnyü léptü félkamaszt:
megtisztelte volna ő
bárki akkor azt?

Kocsma itt és kocsma ott
agybukfencek reggelig
ahogyan szokott
s régtől ismételtetik

Szembeszálltam fölkavart
sok vad ötleted
Érzem még a rendre mart
gyógyító sebet

Érzem ó tündér-korunk!
fönn az ég hab-felleges
és mi játszunk álmodunk
vége sose lesz . . .

II (Találkozás)

Azt mondtad – lépcsőn mentünk éppen fölfelé
S. É.-vel a költőnővel hármásban csak elébb
ismertelek meg kis trafikukban ahol
találkoztunk majd eljöttünk anyja ott maradt
azt mondtad nem tudom már hogy mire válaszul:
„Pótolni semmit sem lehet” – azt mondtad tétova
kicsit éneklő fejhangon amiről azóta már
meggyőződtem mily éles kristály-metszetű
„Pótolni semmit sem lehet” – idézem sokat úgy van úgy
s akad olyan is akit ezerszeresen nem lehet
toldom meg Sándor és rád gondolok rád gondolok.

III (Ne rejts előlünk semmit!)

Bölcs ifjan is már: ritka-fülő, -szemű
hol más csupán űrt lelt, ha akárhogy is
figyelt, s a csöndet vette észre:
onnan a hírt te rakásra hoztad.

Ma százszoros bölcs: ritka-fülű, -szemű,
most látsz csak és hallsz sokszorosán sokat,
romló husodban fölvirágzott
szellemi lényed, a ronthatatlan.

Ne rejts előlünk semmit! A gyöngé test
ha majd leomlik: tárt kapujú, rakott
kincstárra dőljön, honnan addig
dúsan ömöljön elénk az áldás!

IV (A fal)

Sándor, a fal! Jön a fal! „Csak jöjjön!” – hallom a hangod,
nem dacosan s törten, sem vadul és remegőn.

Mintha csupán azt mondtad volna: „A szél fuj.” „Eső lesz.”
„Jó napot!” „Arrébb kell tenni e könyveket itt.”

Tudja a föld, az anyag szíve érzi: közübük olyan megy,
majd ha te mész, aki jól ismeri titkaikat.

Ó, de minek jut eszembe ilyesmi? Ne jöjjön a fal még!

Vagy legalább lábad meg ne akassza soká!

Mert hisz az Isten sem viszi véghez nélküled – írtad –
azt, amit elmúlaszt a kezéd a papíron.

S rengeteg élő várja, dolog, tárgy, gondolat, érzés,
hogy meglásd, nevet adj néki, s a fénybe kihozd.

S meddig kéne vajon még árván, fölfedezetlen,
fél-lét árnyai közt, tétova tengeniük,

s lesni, mikor zörren meg az út, toppan be a mentő,
(tán sohasem, ha te már égi mezőkön üdülsz).

V (Nem kellene)

Kilépnének soraidból a soraidban
halhatatlanná tett tárgyak személyek
hogy fölvonuljanak s mindegyikük
morzsányit adjon vissza csak
halhatatlanságából a szülőnek:
nem kellene soha itthagynod őket.

VI (*Psyché Weöres Sándornak*)

Üdőben távoli onokám, de egyben
Az, ki is nemzettél, s a' ki szültél engem,
Nem tudom, örüljek, vagy sápgojak inkább,
Hogy visga szemekkel összevegyűjtve titkát
Egy furtsa teremtest kedvedre kiraktál,
S ékitve-szépítve tsudásra faragtál.
Úgy, hogy én azolta, fényre-ájt vakandok,
Két világba ütve kapkodok, tipongok.
Amiként tiédet vehetem eszembe,
Talántán létpályám abban jobb lehetne:
Szemérem-tsőszöktül, tsehelő kopóktul
Nem kéne tartanom tüskös, fene szóktul.
Tzigány vérem lángja pörzsölhetne váltig,
Békén lotskolhatnám a' kialuvásig.
Sándrim, üköm, atyám, tsak lelkem rokonnya,
Bizom, még veled is lefeküdnék volna,
Híhatnak akármelly tzangárka legénynek,
Tsinálnánk kettetskén rakásra Psychéket:
Hogy az újdon sereg kokas se ehüljön,
Pityegő jértzéknek, őnékik örüljön.

VII (*Háromsoros*)

Születésnap, születésnap –
Koccintásra
szület-é snapsz? . . .

VIII (Egysoros)

Hatvan! – Vanhat?

IX (Gyermekvers)

Kaffog a kiskutya: Hatvan! hatvan!
Morran a nagykutya: Hatvan! hatvan!
Macska miákol:
Tízszer hat!
Kácsa sipákol:
Hatvan! hap!
Közben az égen csillag pattan,
túl az időn, múlhatatlan.

X (Köszöntő)

Küldöm őket menjenek
kis szobái elhagyottak
és az utcák és a fák
és a völgyek és a dombok
s az a hires málomi
út kicsit szűnjék az égbe
futni forduljon felé
vigye hátán hömpölyögve
hadnyi hálás híveit
álljanak szépen köré
s ha az ablakon kipillant
elsőbb azt se tudja hol van
aztán észrevétlenül

zúgjon harmincegynehány
évet vissza s lelje meg
régi önmagát s a régi
napsütötte holdsütötte
görbe várost melyet öntsön
bő zápor nyakon s keresztül
dőlvé rajta hordjon el
minden szutykot mindenünnen
s fényesdjünk boldogan
rózsa-arccal nap-szemekkel
ő is én is újra ifjak.

EGY RÉGI FOLYÓIRATRA

A túlvilági *Dunántúl*-hoz
a törzs előre ment
van már szerkesztő kritikus
és van már lektor is
akad író is egynehány
A lappal mi lehet?
Megjelenik-e s ha igen
hát rendszeresen-e
szigorú-e a szerkesztőség
milyen a színvonal?

Olykor ha fölnézek az égre
nagy fehér kupacok
tömörlenek a tiszta kékben
új szám lett kész talán

Mintha a felső példányokba
a szél belapozna . . .

Tőlem mikor közölnek?

V A K Á C I Ó E L Ő T T

KészüljeteK fiúk megyek
elő a sátrakat
a zátonyon dús már a sarj-berek
és éjjel is forró a nap

tömérdek új mesére
számítatok
s nótára szépre
gazdag vagyok

s a lányok . . . megcseréljük
amit róluk tudunk
megint reméljük
hogy titkukhoz jutunk

zsákmányok évada
az lesz e nyár
a tél szaka
lehet akármilyen sivár

jövő tavaszra is
elég marad
ha megfogyasztja is
kincsünk a fagy

készüljetek fiúk
megyek megyek
nem voltak háborúk
ne féljetek

nem kell a föld alól
kibújniatok
térdd kar derék hajol
s a szív dobog

készüljetek nyugodtan
ahogy
a hajdanvolt nyarakban
rászoktatok

én is csak ezt csinálom
és mintha régen
túl hét határon
és negyven éven –

V Í Z S Z A G

A vízszag –

Mi hozhatná jobban
vissza a sűrű nyarakat?
Egész falu csillámlik benne
nádtetők és cseréptetők
gémeskutak és artézikutak
s utcáin kígyózik a por alig akar leszállni

A vízszag –

Fület és szemet befogni!

Az orron át száll be a szín s a hang is
Gyorsan a parti fűbe hasra!
fület szemet befogni!
orrot kinyitni!
Lám a töltésről a rámpa felől
egy lány is jön kendősen és meztláb
előtte a torokhangú libák
nyújtott nyakkal csipkedik a rövid füvet
egy lány is jön szól valamit
szája mozgásán látom szól de a libák
pletykáitól egyetlen szót sem értek – –

K A M A S Z - N A P L Ó M B Ó L

A határban már századszor törölték
az aratók kezük szárával arcuk

Kutya se vakkantott rám szenderegtek
szárnyuk porba lógatták a tyúkok
az asszonyok megoldották kendőjüket

Üres ház tornácán aludt a lány
szunyogháló alatt tizennégy évesen
én meg tizenhat voltam: összegyúrva
idealizmusból és szenvedélyből

Aludt a lány parasztlány duzzadó
bejárta álmait a füledt koradélután
néhány hajfürtjét homlokára
tapasztották verejtékgyöngyei

Aludt a lány reszketve próbálgattam
megkeresni a szunyogháló részét
s a nevén szólítottam többször csöndesen

Nem válaszolt később lassan kinyitva
fátylas szemét rámnézett alva még
motyogott valamit leszállt az ágyról
a szunyoghálót alul fölemelve
kibújt és szájszélén lágy reszketéssel
megindult a bozótos kert felé . . .

NEHEZEN S GAZDAGON

Mihelyt egy házfal ledől
énbennem tüstént feláll
mihelyt egy utca leomlik
énbennem újra kinő
Menetben hosszú sorokban
vonulnak vonul a volt
város a változott létbe
belém és épül föl ott
Nehezen s gazdagon élek
egyszerre kívül belül
Jó annak ki korán elment
s annak ki nemrég van itt
hordozza vagy csak a régít
vagy csak az egész mait
Jobb annak aki ha indul
járhat a kedve szerint
egyszerre többszörös útnak
járhatja meg köveit

sokszoros zsákmányt szerevezve
tud hazatérni megint
fáradtan lábaremegve
fáradtan de boldogan.

É L V E M Á R

Nagy világgringyóvá
minden-szeretővé
folyton-simulóvá
váltig-feküvővé

bőr-csont ketrecemben
csak ott ne bezárva
ne sír zúzzon engem
széjjel valahára

élve már oszoljak
élve már közössé
étkül akaróknak
étkülkül kezessé

hisz én is örökre
maradni szeretnék
nem tűnni a ködbe
volt-nincs futi-vendég

s az tart ha fölesznek
elveszve virágzom
tápul ha keresnek
az tart e világon.

K É T F E L É

Ó, Don Quijote! Sancho Panza!
Ha így, ha úgy –, csak köztetek ne!
Vagy fellegek szárnyán lebegve,
vagy bunkóként földhöz ragasztva.

Arasznyi véreshurka –: tündért
látni benne, s körülcsodálni,
vagy két pofára megzabálni,
s bőfögve ünnepelni tűntét.

Csak így ne: szutykos, trampli lányban
Dulcineát imádni, s közben
gazdag farára pislogatni,

s ha elnyúlik forrón az ágyban,
súlyos páncélba öltözötten
szüzességéért vérem adni.

N Y U G A L O M

A csöndből a csönd zajaiból a zöldből
a napfényből a kristály-levegőből
a magányból a hirtelen napokból
az emberekkel meglazult kötésből
a természettel megszorult kötésből
abból hogy tudok testemre figyelni
a testiség metafizikumából
abból hogy régesrég kinőtt szavakkal

a kerítést a körtét a szobába
szivárgó esővizet a borotvát
megszólítom

DER ŮVEL

Millió kilométeres határ
s óceán-partja is van
Himalája-vonulatai is

Ha ami benned legcsököttebb
maradt a hit
nem hiszi is
tudásod tudja:
eljutnak a fővárosig
beveszik leigázzák
s a mérhetetlen-járhatatlan
határokon
fölrántódnak körben a rácsok

s jöhetnek a kevésbé tehetős
megszálló csapatok

Derűvel
derűvel tehát
derűvel.

H Á T R A F E L É M E N N I E L Ő R E

Légszomj klausztrófóbia
arcom forróság perzseli

már-már hozzá nyomulnak a
halál börtönfal-rendjei

tágasság csak hátam mögött
szabadság csak hátam mögött

Nem csupán idézni lehet
– dúsítani is ami volt

ültetni újabb életet
föltámasztani ami holt

s hátrafelé menni előre
énekszóval a temetőbe.

NŐJÖN VIRÁG

Elemek affinitása
szeretők találkozása

az elme bős bölcselei
csak hátrányosan terhelik

amit a zökkenők
szétugrattak előbb

kanyarítsa vissza az ész
e fő különbözős

a kerítés szíjja föl
a lényeket kétfelől

ellenségek temetője
nőjön virág belőle

virág s gyanútlanul
eméssze meg mit alul

talál aztán legyen
maga is élelem.

A PRÉDIKÁTOR KÖNYVE

Salamon hát minden hiúság?
Ez ám a nagy dolog: ilyen
szemmel nézni virágra égre

feleségedre lányaidra
nők mellére hazára versre
és hinni bennük hinni mégis
és a napok mézét kiszívni
és úgy hogy ne csak mint az állat
hanem érezni a csodákat
a nagyszerűség levegőjét
és mindig hogy minden hiúság –

K I S H I M N U S Z

A tiszta és csodálatos
törvények tiszta és csodálatos
rendje tipor szét tiszta és csodálatos
minden halál.

H É T K Ö Z N A P

Semmi ünnepélyesség pódium
színpad

A napi milliárd
egyéb halállal: féregével
dúvadéval rokkant gyoméval
homo sapiensével szunyogéval –

Hirtelen jön: cifrálkodó
öntisztelet családi tabló
nyáladzó érzelgés sehol

S a sablon-hír körül
árureklám karikatura

Hát nyilván így lesz valahogy.

ALKONYODÓ

Lángok kórusa után éles-hegyes-tüzes nyelvek
egyértelműsége után boldog elfogultságok után
kétszer-kettő-négy-hit és -okozatiság után
kerek és hiánytalan rend után
tudom után így után bizonyos után
bal-jobb bal-jobb bal-jobb után
én után én után én után –

Léptek szélrózsa-tétovasága léptek nem-ismétlődő
mérete zavaros ritmikája
kétkedés füstös-kúszó meglobbanások riadó villanások
ki tudja ignoro sejtelmem sincs talán-talán
én te mi ők ő mi ti én

A teljesség ezzel teljesedik be
az emberség ezzel emberesül meg
a metszett szavakat a motyogók élesítik
az öregség héja magja szára is a gyümölcsé
az alkony is a nappalé.

TAEDIUM VITAE

Öreg bak bűzét magamon
és ötvenféle ráncot
hej de utálom de unom
e növő rondaságot

Bölcsesség béke szeretet . . .
báj-duma: locska zajgás –
Ahol még úrkodni lehet
ott virul a kitartás

Naponta tanulni muszáj
és valami kudarcot
a fordíthatatlan apály
elgörgeti a sarcot

Mikorra megérne reá
a fő-átokba fogni
talán már nem is tud e száj
csak félhülyén motyogni.

INTÉS GYERMEKEKNEK

Kisgyermek s nagyobbak
ne tétlenkedjetek
használjátok ki gondosan
a perceket:
e szép időnek
nemcsak magát
meg kell őriznie

a tétovább
órákat is melyek
könnyen berogynak
ha megvéknyulnak vázai
majd a napoknak

Lám én is én is
minduntalan
visszakanyarodáson
kapom magam
De jól is tettem
hogy dzsungelos
vidéket hagytam el:
van bújni most
hová ahányszor
mint irtás közepén a vad
a megűzetett
pőréen marad

Lányok fiúk
szerezzetek
mint jövőendő szegények
amit lehet
Csak rajta rajta
hogy jó mire lesz
elmélkedni azon
nem érdemes
Nézzetek rám:
így félig-deresen
nem gyűlik a zsákba
már semmi sem.

M E G É R E Z N É

Valami földöntúli kutyaorr
a földöntúli szagokat
nyilván megérezné már szívemen:

gyakran topogtam a küszöb előtt
jártam a kerítésnél föl s alá
nézegettem befele és búcsúztam

s a kihajló fekete bokrok és
fekete virágok hozzám verődtek.

K É S Ő

Félalkony-délutánba rendeltetett vidék
már-már az est porával is beszór az ég
Deleidet nem ismerem s fénylő reggeleid
nem botlok az ifjúval össze sem a gyermekkel itt
Ezek a bágyadt örömök csak úgy gyökértelen
lengenek napjaimon mint föltépett hínár a vizen
ezek a bágyadt örömök – itt bennszülött soha
leszek e vonzó földnek inkább gyarmatosza
Az árokban a tó felé szederbokor-sorok
piros-fekete szedreikbe belé se kóstolok
csak ízt adnak de semmi mást nem
Ó van útszél hol egy hibás szem
bőségszarut zúdít rám: csak kapkodom fejem
ahol ha lépek seregek lépnek együtt velem
Próbálom belakni e tájat aligha sikerülhet
amikkel barátkoznék ijedten menekülnek

Hibátlan konspiráció!

Azzal vigasztalódom
nyilván csak magukat védik ily furcsa módon
zajgó szerelmük ellen hogy majd könnyebb legyen
élniük egyszer itt már végképpen nélkülem.

M A D Á R V I L L Á M L I K

Megrebben a fény a falon:
madár villámlik az ablak előtt
megrebben a fény rándul szilajon
megdöbben a fény: mi kerülgeti őt

Madár-suhanás tört pillanata
de elég s ami tárgyaimat
s engem biztatni tudott maga
most ő is rémülve-riad

Ó árny ó gyorsanölő
méreg mely a parttalan
derűbe ha dől rögtön vele nő
lesz csöppje határtalan

s a tetőkön az ágakon a legyötört
földön forgó ragyogás
gyásztakarót rettegve ölt
volt-nincs elmúlt a varázs.

E M B E R A Z Ő S Z B E N

Kinyílik a tájék keze
lemond a tájék
elcreszti az úgyse-tarthatót

A kerekült életek szétgurulnak
közönyös az ég-Polüphémosz
nem biztat nem sajnálkozik
ez a rend így rendeltetett

Óvakodva bóklász az ember
ne vesszen el a veszendőkkel
szervezi különös furfangjait

Ismét kivág a temetőből
ismét hídra kapaszkodik
a sírdombokon út nyilall át
csak a hídlábig ér az ár.

ÉSZREVÉTELEK

(1974–1975)

Á L L O M Á S

Nagy idegenforgalmú városokban az állomás
közelében feliratos nyilak jelzik hogyan jutni oda
Egyre több a feliratos irányjelző utamban
egyre több nyíl mutatja
az állomást –

M E G É L N I

Magam szokásait ember szokásait
de unom de vágyom mások szokásait:
jól esne mondjuk ha mint ott az akácfát
a csípős böjti szél ágaim cibálná
jól esne mondjuk vadgalambként repülni
s a tévéantenna hegyére felülni
pókként fonalakkal beszőni a nyugodt
polc mögött rejtező mindig sötét zugot
megélni megélni nemcsak beleélni
s ha másképp nem menne örökre cserélni

N E M K Ü S Z K Ö D N É K

Ó nem küszködnék másért
az élő másvilágért,
csak hogy a testi holtak
árulják el, mi módra haltak,

hogy míg sor nem kerül rám,
magam ráidomítván
a fő változatokra
várhassak a végső napokra,

csak hogy az elfogyandó
fényben fogyó halandó
önfényem rendre, lassan
apasszam és eloltogassam,

s ne meglepetve, dúltan
ott és akkor tanuljam,
mikor az ég leomlott,
őrizni az emberi rangot.

E M L É K E Z I K

Törmelék apró kupacok
szakadék nincs és nincs orom
mégis meg-megbillen fejem
hol fölfelé hol lefelé
valamire emlékezik
valamit egyszer megtanult
s ha simán lépked is a láb

egy-egy hullás emelkedés
mér földkövei közt halad
s a rezzenetlen arc mögött
öröm kiált és iszonyat:
a lélek váltig sántikál
sose tanul belőle ki

L Á Z Á R F E L T Á M A D Á S A

Még néhány perce aggok aggja
most csecsemő
a fény a nappal újra új neki
motyog:
„Űrben űr-ölben űr-zenében
puhaságban végtelenségben
szomjatlantul éhetlenül
vonzatlanul löketlenül
felsőbb alsóbb forróbb erősebb
rendbe fogva törvénybe fogva
magam nélkül aprócska részként
minden után semmi előtt
középen csak középen – –

És most:

kopogás éhszomj külön út
a szabad akarat csapása
megint magam
minden előtt
szélektől szélekgig többnyire szélen
én nem akartam

nincs mit köszönnöm
a parancsért mások jajongtak
lebegés helyett botlani megyek
s az arcokon öröm
nem értem”

VEDD AZT IS ÉSZRE

Magadra maradsz? Hogy maradnál?
Ahogyan máshoz te ragadtál,
úgy csökkent eddig is magányod.

Volt hang, ami az utca végén,
volt, ami házad kerítésén,
szobád falainál megállott.

Bőrödíg, belsőd bokrosáig,
alig néhány ért el odáig,
s oly gyorsan némává meredtek.

Kopott lemez: nehéz belátni,
hogy körbe pörzsölhet világnyi
tőrekvő láz: meghágy hidegnek.

Less gondosan, hogy meg ne tévedj:
ha pókszál nyúlik is kötésnek,
vedd azt is észre, azt is észre.

S higgadtan készülj (nem vagy első)
a tarthatatlanul közelgő,
végérvényes hideglelésre.

K Ö R B E - K Ö R B E

Úl otthon vagy fekszik könyv a kezében
esetleg toll s előtte kéziratpapír
s próbálja megérteni a legtucatabb
rejtélyeket mik éppen fojtogatják
például azt miért s miképp törvényszerű
hogy anyját apját elhagyván a gyermek
elmegy valakivel s lesz véle egy-test
egy-lélek s mondjuk anyjával kivel
egy-test volt valóban valamikor
kapcsolata úgyszólván semmivé lesz
s apjával akivel viszont talán
egy-lélek volt már többé nem bizalmas

És akkor hirtelen beléhasít:
tavaszodik megmozdult a világ
s ezerféle új-régi esemény
jelenség torlódik zuhog kereng
villog fán földön emberarcon állat-
testen égen s ő meg négy fal között –

Fölugrik hát hamarján és kilódul
kilódul nézni nézni nézni nézni
hallgatni ízlelni tapintani
szagolni füvet madarat virágot –
Ott aztán újra háborgatni kezdik
a félbehagyott gondolatok indul
haza folytatja őket

és ez így megy
és körbe-körbe s újra és előlről
és tavasszal és télen nyáron ősszel

MINT A CSAPAT

Ami először élni kezdett,
s ami kihuny majd valaha:
bennem van, bennem is a kezdet
s a végső nap alkonyata.

Közhely –, így vagyok halhatatlan,
de ilyen rangot más nem ad:
egyenlő s felülmúlhatatlan,
mint a csapat, mint a csapat.

VILÁG - V E R S

Vonakodnak nem tolakodnak
vonakodnak és tanakodnak

A fejből szét az idegekbe
alig a szájba vagy a nyelvre

Költemény? – amit a világ ír
nyelem be testem csatornáin

Nem én terelek rendbe szókat
izgatónak vagy nyugtatónak

közlőnek figyelmeztetőnek
– én csak kószálni látom őket

s kis vendégváró csapatokba
verődni olykor lopakodva

hogya a világ-vers méltóképpen
fogadtassék a hús ölében

É N N O É - B Á R K Á M

Vers én Noé-bárkám a mulandóság
özönvizében melybe nem minden élőbből
s minden testből mindenből kettőt-kettőt
viszek be hanem egyet-egyet vagy legalább
szeretnék például a gyerekkori szomszéd
hülye Pistát vagy Misit ifjúságom
falusi társát lányokat kikkel nem is beszéltem
s persze a rokonság nagy részét (nyilván az én kis nyájam is)
meg azt az idegen olasz urat ki csomagom
a vonaton föltette a tartóba és néhány kutyát
szobát könyvet útrészletet szagot
ételt ruhát –

Vers aztán hadd kerengjünk
én nem küldök galambokat nem érdekel az Ararát
mert ez a Noé-bárka végül is
nem ment át senkit semmit a mulandóság özönvizén
legfeljebb hajókáztat egy kicsit vigasztal
olyan reményeket táplál bennem miknek nem is hiszek
után elsüllyed mindenestül nyomtalan

HIRHOZÓ IS KELL

nemcsak áldozat
Csatázva az ólomláb a zuhanni
kívánó test és lélek ellen
a kínálkozó béke ellen
a gyógyulás és gyógyszer ellen
megfordulni és visszajönni
és elmesélni és tovább-csinálni
minek már majd pont volt a végén
csikorgó foggal üresen

De hírhozó is kell – – –

DE HOGYHA

Hegyek közti mennydörgés bennem
másnak tán verébcsipogás –
Kell-e a sorssal öltre mennem
s kinek jó ilyen lobogás?

De hogyha echós völgybe hullik?
ha sziklát zúdító kavics?
finom dobhártyás fülbe hallik?
anyanyelvén szól másnak is?

Jobb lenne vállrándítva hagynom:
múlják el szótlan ami jön?
De hát ha ebből kell fakadjon
másoknak is nyugvás öröm!

„A SZÁZADOKAT SZÁMLÁLJA...”

Csokonai szellemének

Játék, játék, – rémítő és vidító!

Csokonai – Attila, József – Endre,
Petőfi – Mihály, Vörösmarty – Sándor,
Ady – Bálint vagy épp: Janus – Balassa
és mások, mások annyian! Nevük
keverhetnénk így, úgy –:

egy-sok, sok-egy

személy ez mind. Eljönnek, jöttek is
félezred vagy alig hetven vagy épp
kétszáz éve. Tudjuk külön nevük,
olvassuk híven, olykor ünnepeljük,
vagy nem olvassuk, inkább ünnepeljük,
akárhogy is: *csak-eggyel* nem lehet
dolgunk; itt nincs harminckét, nincs huszonhat,
nincs negyvenkét éves, nincs ötvenöt,
nincs szőke, barna, ide- vagy oda-
valósi –, itt van: egyetlen, hatalmas
magyar költő, ki meglett valaha,
ki alszik, és ha szükséges, fölébred,
fölébred harminckettő vagy huszonhat
vagy harmincnyolc vagy akármennyi évre,
hol szőkén, hol barnán, hol itt, hol ott,
megnézi, amit éppen nézni kell,
elmondja, amit éppen mondani,
villámlik, szenved, üt, töri magát,
olykor beléhal –: nézni sose könnyű,

hűségesen beszélni sose könnyű –,
de néha túl is lép az iszonyon,
mosolyog és nevet és hahotázik,

ahogyan például Vitéz csinálta,
aki kétszáz éve rendeltetett
ébredni, s mindennek jött, mint a másik,
ki Vitézt ébresztette – új Vitéz –,
ahogyan például Vitéz csinálta,
ki szintén zajgott, fénylett, elborult,
hadakozott, mosolygott, hahotázott,
dalolt, dalolt – és végre belehalt,

Vitéz, a gazdag-arcú egyik arca. – –

S Z Ö V E G E K

Éjszaka ébredés nyitott szem
valami könyvet kéne fogni
meggyújtani a villanyt
Valami könyvet? Csak szöveg
szavak nyelvtan poétika
szöveg szöveg szövegelés
szavak nyelvtan – ésígytovább

Sötétség csönd test-szag és ágy-szag
a paplan más-más érintése
bútor-roppanás kidugott
lábujjak hús bizsergés

Szöveg szöveg szöveg ez is
érzékeim nekieresztem
olvasok merő-izgalom
nem gyűjtöm meg a villanyt

MARTYN FERENC: PAPRIKÁK. TUSRAJZ

Három rajz a Paprika Anatómiá-ból

Három fölnyitott paprika három halott paprika
három paprika-tetem
három élőlény három emberi lény
három emberen-túli lény

A három páratlan szám – három közül egy mindig pártalan
az egyik paprika pártalan gubbad szomorú
a másik két paprika csonkoltan fölhasítva is
nagy hevében szilajkodik szédülve harapdálja egymást
két szerelmes párzik dühödten vörösödik a fekete
sej-haj a hím here-rózsája gyönyörűen gömbölyödik
borzolódnak a fehér mag-lemezek
a nő meg dús hasába várja . . .

Három paprika – három közül egy mindig pártalan
De a szentháromság is pártalan
és ez a három paprika talán
a paprika-atya a paprika-fiú és a paprika-szentlélek
egy paprika három személyben
és mennél hármabb annál egyebb
s lebegnek a paprika-égben –

Három rajz a Paprika Anatómiából

VILÁG KÖRÜLI UTAZÁS

Egyik fától másikig
egyik gyomtól másikig
egyik rögtől másikig
egyik úttól másikig
egyik padtól másikig
egyik karótól másik karóig
egyik tőkéből másikig
egyik madártól másikig
egyik rovarból másikig
egyik virágtól másikig
egyik árnyéktól másikig
és mindegyiknél meg-megállva
mindegyiket elnézve hosszan
megtapogatva meghallgatva:
világ körüli utazás
életre szóló utazás
halálig tartó utazás
száz és ezer tapasztalat
kicsi a kert
kicsi a kert
bejárhatatlan
fölfedezhetetlen

ROM ÉS RÉT

Ezek a halott romok itt öt-hatszázévesek.

Ez az élő rét egy-nyári, két-nyári, legfeljebb egy-két nyári.

Amikor hajdanában éltek még e romok: erőd-templom voltak, zömök kerítés-bástya és kisdudor lelkész-lak.

A vaskos falak között öröm, gyász, hála, szorongás, szenvedély kavargott, izzott, hujjázott, fuldokolt.

Lőrések hunyorognak a július-délutáni nap-özön kíméletlenségében, a szentegyház piros-vörös téglái-kövei között. Katonák is tanyáztak itt valamikor vagy civil fegyverforgatók. Védekeztek és védelmeztek, s nyilván ettek-ittak, köpködtek, káromkodtak, sőt szeretkeztek is, ha éppen úgy adódott.

A templom-hajó viharvert gálya a rét-tenger horizont-emelkedőjén. Viszi a gálya, viszik a romok süket konoksággal a halott maradandóságot. Viszi a maradandóság, viszi az időben süket konoksággal a halott romokat.

A július-délutáni nap-özön éles vonalakat vág földre, falra, más-más színárnyalatú és töménységű árnyékbolyhokat gyűjt a zugokba.

A megzúzott román-gót formák elszántan ragaszkodnak érvényességükhöz, amit az emberi szellemtől és kéztől kaptak. S mindegyre unszolják a fantáziát, hogy egészítse ki őket.

Az elmélkedőre rászárad az ing, könnyű borzongás ösztökéli, hogy kilépjen a falak közül.

Kint félkaréjban az aggálytalan rét. Féktelen kánikulai tobzódásban. Árvacsalán, papsajt, ökörfarkkóró, zsálya, ezerjófű, pipacs, kamilla, pásztortáska, bogáncs... Surrogó, akadozó lábfejemenél egyre-másra ismerem föl gyerekkori barátaimat s néhány ellenségemet.

Nap-özön a réten, furcsa áradás. Emel, ahelyett, hogy le nyomna, lebegtet, ahelyett, hogy elsodorna.

A lepkék is nyilván ebből a különösségből valók. A könnyűség látható igazolásai: tarkán, fehéren, cifrán, egyszerűen.

S a rét esendő-kápráztató formái elszántan ragaszkodnak érvényességükhöz, melyhez az emberi szellemnek és kéznek semmi, de semmi köze nincs.

Júliusi tobzódás, tobzódó mulandóság.

És mi lesz ötezer év múlva, mi lesz ötvenezer év múlva?

A romokat már múmia-karikatúrájuk sem őrzi többé, – a rét éppoly diadalmas teljességben, elképesztő változatosságban tobzódik, tombol, mint ma is.

Ó, mulandó maradandóság, maradandó mulandóság!

A HALÓDÓ NYÁR KRÓNIKÁJA

Fölmagzott petrezselyem-zöldje: a halódó
nyár krónikája illusztrációkkal
Fölösleges fáradni más bizonyítékokért
ez mindenre elég
mert minden benne van:
a kérges szárazban az eltökéltség
a mag-ernyőkben a bizalom
a fáradt levelekben a megértés
a kérges szárazban a kimerültség
a mag-ernyőkben az üresség
a fáradt levelekben a halál
fölösleges fáradni másért
Meg hát a szél is ahogy áterőlködik
az egymásba rogyott növényzeten
segít a szél is: kifordítja a
rejtőzködő pusztulás-foltokat
s többet tud meg az ember mint szeretné

M A D Á R - C S Ö N D

Lassuló madár-pityegés
toll-hang-mocorgás állat-alvás
kétharmad-napnyi éjszakák
zúgjon a szél zúgjon üvöltsön
élesedjék a fagy heve
s ha reggelre koppanva hull is
egy-egy csöpp test a téli földre

ó madár-éji pityegés
ilyen meleg zenét soha
soha ilyen béke-zenét!

A F Á K P É L D Á J A

Az éggel most már semmire sem megyünk
s a földdel sem. Köd, köd, felhő, ború,
szorongás. Vegyük példának a fákat,
ők tudják, mit kell tenni ilyenkor.

A napot, az ég kékjét, a világ zöldjét
egyéb meleg, szín nem pótolja. A fákat
vegyük példának, ők másutt keresik
a vigasztalást és a menedéket.

Ők másutt keresik, magukban keresik:
derűt, meleget magukban keresnek;
a napot, az ég kékjét, a világ zöldjét
ők magukban teremtik meg maguknak.

Nyugodtan tűrik a vak éjszakákat,
a külső háborút. Kérgük bástyái közt
szüntelen zene szól, a teljesség zenéje,
az egyensúly zenéje és a rendé.

S ha majd ismét a helyére kerül
a kék, a zöld, a nap, a világi bőség:
mohóság nélkül fordulnak kifelé,
és úgy fogadják ezt is, mint a törvényt.

H I Á B A

Zavar? tömör hagyatkozások?
tíz nap vagy harminc? – egyremegy:
fönn a fecskék tervtárgyalások
lenn aszó száraz színmás levelek
láz hogy a kerten végigárad
súlyos dagályként föltolong
ablakfámig a búcsu-bánat
s öbleiben lélekharang borong
Nincs merszem boldogan fogadni
a sárgán hullámló napot:
a lomb-kócokhoz fűhöz fog tapadni
s belőlük hulla-bőr-tompán ragyog
Túltöltekezve nyárral is hiába
fordul az év: mi kint és bent lakik
ítéltetvén komor vesszőfutásra
agyondúlatik megszaggattatik

K E L L

Kell sűrű áradó nyár
tükör-víz tomboló nap
füzes tele szunyoggal
forró por járni benne
forró homok feküdni
tágasságok nagy öblök
a térben és időben
ölükben meg ne lássék
mérőföldes mozdulat sem
kell hívni követelni
hozzájuk visszabújni
vagy legalább idézni –
Válik minden szorossá
befeje-szöges drótok
fölsért egy moccanás is
előre csak gödörbe
csak hátra nyugalomba
Gyermek-nyarak csukott szem
a test a test a lélek
s az impotens valóság

P A D L Á S - O D Ű S S Z E I A

Rétegekben hánytorg elő az idő, felfűzve egy-egy fény-zsinórra.

Óvodás-gyerek szólal, vállán bőrszíjakból font, csöpp uzsonnatáska, valami kilátszik belőle.

Lyukas, korom-zománcos tepsik, palacsintasütők, lábosok, fazekak. Nagyanyák sütnék-főznek, még talán dédanyák is.

Kigombolt nadrágok, körül-zsíros szájak, mély-vastag bőfögek.

Ezt a díványt már aligha rakná össze valaki is. A karcsúsított, barna rugók egy-kupacban, máshol az afrik, máshol két barokk-láb. Majd a díványok utolsó ítéletén, ha a díványok istenének angyala megfújja harsonáit . . . – (Lásd: lejárt temetőparcellák, robbanások halottai!)

A szekrénytelen fiókban ifjú diók. Keserű a diólevélszag, csúcsmagányos fa társtalan szaga. Idillek a lombjai alá kenve: poharazgatások, kártyacsaták, nyárest-csöndbe olvadó szókanyargások. Ennek a fának pedig semmi érzéke az idillhez, semmi köze hozzá. Keserű fa, csúcsmagányos, a zivatar jobban kedvére van. De az erő mindig fészket szül, a zord erő pacsulipuhaságot.

Egy rézüstből meg – az üstháznak nyoma veszett – sorra ki-mászik a tegnap és a tegnapelőtt technikája. Hökkentő gyűjtemény: kétszálás, textilszigetelésű villanydrótok, faszenes vasaló, ólom vízvezetékcső-darab, falifogas, csillármaradvány, félfordító, dúlt elemlámpa-tok, vekkeróra, törött csiga, horpadt kávédaráló ésatöbbi ésatöbbi (folytatható a saját tapasztalatok és tetszés szerint, nem lesz lényeges eltérés).

Kint jár a szél, nap szikrázik. A szél vékony suhogására, a nap egy-egy fényzsinórjára felfűződik a réteges idő.

Tíz hosszú év Trója alatt, tíz hosszú év hazafelé. Csak tíz volt-e Trója alatt, csak tíz-e ez a pár-perces bolyongás?

Pénélopé hűséges és türelmes. Az időt fonja nappal s fejtéjjel. A hosszú-hosszú kelme így marad néhány arasznói csak. Pedig . . .

S leszáll az ember, vissza Ithakába, s csodálkozik, hogy annyi-annyi év múlt el, holott kutyája még ugyanazt a csontot rága, amit előbb dobott neki.

EGY JÁTSZÓTÉR MELLŐL

Barátaim
kislányok kisfiúk:
a játszótereket játékokat
játszópajtásokat sosem szabad
kint hagyni
Lám
amit kint hagytam nem találok
csak ami bennem azt találok . . .

STEINER

Steiner az Édes élet
Steinere úgy szerette
két gyermekét hogy egyszer
szépen megölte őket
szépen megölte őket
hogy semmi baj ne érje
megvédje minden ellen
halálíg el ne hagyják –

. . . Hányszor hallgattam alvó
lélegzések torokba
csapódó szívveréssel
s jutott eszembe Steiner
s jut most is még eszembe
mit kellett volna tennem
most hogy már semmi mentség
most hogy végképp hiába:
amit kaptok – tiétek
s biztos hogy elveszítlek

FORDULTOK FÉLRE

Csak nézem szeretettel
csak nézem ferde szemmel
amint a nőtt időben
fordultok félre tőlem

Segéltem lábotokra
felállni s vágyatokra
hajtani: érdekem nem
tolván tiétek ellen

Másképp hogy is lehetne?
Ti is csak érdekembe
voltatok látni is jók
esendők ápolandók

Hogy az apa szivemben
éretté cseperedjen –
Most is hogy elfaroltok
befejezni akartok

Ha sorsomból kimenvén
tesztek gyermektelenné
annál próbáltatóbbat
rám már az Ég se róhat

Lassú lebontatásra
ítéltek elfogyásra
szántok szedettetésre
a régi pőreségre

Vagy mégse! akkor ott még
rügy kínálgatta bütykét
a rügy helyében újra:
kiégett lyuk lapulna

Nem régi pőreségre
löktök más gyöngeségre
meg nem gyógyíthatóra
többé nem múlhatóra

Hát nézem ferde szemmel
hát nézem szeretettel
amint a nőtt időben
fordultok félre tőlem

MIND A HÁROM

hát igen mind a három

hogy megjön hazajön lefekszik
s itthon alszik a régi ágyon . . .

AZ APA ÖREGSÉGE

Rakva kőből, öntve vasból:
mégse tart a bástya, lépcső.
Szám ha meg már földbe kóstol,
mindennek örökre késő.

Kiáshattok, ültethettek
újra tisztas asztalfőre:
ott mellettem megölhetnek,
meg nem tudlak óvni tőle.

Jajgassatok magatokba!
Visszhang hogyha visszakondul,
én felelek jajotokra,
nem kaphattok mást azontúl.

Jól hiába lakna százszor
a majd egyszer éhezendő,
kínjait a koplalástól
bizton hozza a jövőendő.

Megy az apa szemlesütve,
törvényírta szégyenében,
hogy a földbe lefeküdné,
megveretve, csont-szegényen.

S Z Ü L E T É S

Reggel felé történt az első alkalommal is a ház a falak
ugyanazok
persze nyilván festettek azóta esetleg itt-ott renováltak
arcok serege tűnt fel és el hangok serege tűnt fel és el
most nem látszik és nem hallatszik semmi belőlük
A gyanútlan gondolhatja hogy a két iker-láncszem közvetlenül
egybekapcsolható
a nem-gyanútlannak ilyesmi eszébe se jut
tudja hogy csak hosszúsoros versek rímeiről lehet szó

rímekről amelyek egyikétől a másikáig
villámlások örvények riadalmak
harci terepein át vergődhet el csupán a vers
Hosszúsoros versek rímei – ezúttal félig-tiszta rímek
hisz félig-azonos a szótest

De mindezt csak a nyakig-érdekelt
szemlélő szemlélheti így
akiben nyom nélkül nem marad semmi sem
s valamennyi külső és belső érzéke
tömegével teremti a különb-különb rímhívókat

Volt újszülött s most újszülő
a kétfajta fájdalom és öröm milyen egyfajta
sírása csap a nyitott ablakon ki
az öreg-öreg vadszőlők közé
amik a kettőt könnyen összekeverik

U N O K A

Én is kíváncsian lesem
hogyan formálódok csöndesen

Ki nemrég nem is létezett
már ellenem hadat vezet

Ugyan mikorra lesz hogy a
még-idegen akusztika

végül oly sok mindent saját
hullámhosszára hangol át

Megmoccant-e már valahol
bennem a későbbi motor

hogy mint lányaim azelőtt
majd egyszer ezt a csecsemőt

ezt is oly szédült-szertelen
imádjám szinte térdemen

sőt mert azoknál is tovább
őrzi itt-járásom nyomát

érezzek iránta nagyobb
hálát még több alázatot

s úgy nézzem mint kiből soha
nem távozik el a csoda

hisz mire rászűrkül a fény
már örökre vak leszek én

A N Y Á M A T V É G K É P P

Anyám születésnapját elfeledtem
Anyám halott tizennégy éve
Most történt először hogy elfeledtem
Anyám tovább halt halála után

A régen piros majd fekete nap
az idén szürke volt igazi köznap
Később eszembe jutott már hiába
Anyámat végképp fölkapta a szél

NE ANNYIRA

A fájdalmat csak az emlékezés –
Negyvenhét év! Úristen!
Viselkedésemben bizonynal benne van
az iszonyú hiány ezer nyoma.

Mi esne jól, apám?
Ragyog a márciusi nap,
gyászoljalak, vagy ujjongjak, hogy élek?
Mi esne jól, apám?

Bizony én már nem szoktatlak bele
világomba: családom, unokáid
s a nagyon megmásult tágabb család –
Legjobb lesz, ha mindent magam csinállok.

Határtalan márciusi napos nap.
Ne az emlék szabja meg, mit tegyek.
Negyvenhét éve befejezted,
én nem tudom, mikor teszem.

Találkozunk, két felnőtt, tán idegenek,
egymással mégis érthetetlen-kedvesek,
de végre már ne elviselhetetlenül,
de végre, hogy ne annyira szeresselek.

HALOTT NŐVÉREMRE

Harmadikul s első lányként mentél a fiúkhoz,
jó nővér, másod-sarj a kilencnyi között.
Első lány –, örvend bizonyára anyánk is, apánk is,
mert a fiúk mások, tudja akárki szülő.
Korban gyermeked is lehető: melléd sose nőttem,
gyermeki szív gyászol: nyugtat-e, árva halott?
Onnan öt, innen hat –, majd aztán billen a mérleg,
s egybeverődik túl lassan a régi család.

LEVELEK RÉGI BARÁTAIMNAK

Írok tél jön mindig jobban bebújtok
én csak a nyarat írhatom teleitek
futó ismerőseim nem tudok róluk sokat
sem értük nincsenek sem ellenük tanácsaim
persze a nyár is hasznos és én épségben őrzöm és
küldöm

Ti magatoknak nehezen idézhetitek föl:
mögéjük dőltek az ősök nyirkos-göcsörtös
nap-szálfái

Írok mind karácsonyibb lesz a szél
néhány hét múlva advent és ilyenkor
érzékenyebb az ember sőt érzelmesebb
szereti ha körülfogják körülbeszélik
ha el bírja hitetni magával hogy támadhatatlan
hogyan érdemes élni

Írok de a feladót elhagyom
legtöbb levelem visszakapnám az iszonyú
kis cédulákkal: „Meghalt” „Ismeretlen”

ELŐKÉSZÍTŐ MEGBESZÉLÉS

A 40 ÉVES ÉRETTSÉGI TALÁLKOZÓRA

Kórházi sebészfőorvos szomszédjáról beszél „A”
csak úgy mellesleg de érezni hogy dicsekszik
bár maga is vitte valamire nem értékeli
„B” ravaszskásan hunyorog: nyugdíjas néhány éve már
rendőr volt hát korengedményes külvárosi
kertes házban lakik szép nyugdíja van
a kerttel inkább szórakozik hobbyként
„C” „D” „E” „F” szürkén emlékezik vasutas
postás ügyvéd mérnök nem történt különös
egyikkel sem (az alkalmon kívül a villa is
emlékezésre hangol tágas régi épület
széles-deszkás padló a szobákban öreg
butorok pohárszék kora Zsolnay-vázák egyebek
s mintha a téglaboltú pincéből finoman
fölszivárogná valami bor- és nyirokszag
vagy talán a demizsonból árad ki) „X”
a szervezésről tájékoztat előtte papír
kezében ceruza hol és mikor legyen
s a tanárok közül – alig néhány maradt –
kit hívjunk meg s az útiköltségük (nekik komoly teher)
„X”-et Boriskának hívtuk lányos kamasz volt
többszörös nagyapa protézist kap fél felső fogsora
hiányzik selypítve beszél (Boriska néni?)
Aztán a halottak következnek részvétellel de nem túl sokáig
ilyen korban az ember már könnyen behelyettesít
s minek az ördögöt? . . . jobban esik dicsekedni
a nagyszerű lányokkal és fiúkkal (akik majd
ugyanígy dicsekszenek egyszer – furcsa, hogy a
folytonos emelkedés ellenére a világ . . .)

S közben bor némi harapnivaló hőstettek jó kapcsolatok
disznó- és féldisznó viccek röhögés némileg erőltetett
nyirkosan lepermetező ideges tavaszvégi este
és mázsányi sokmázsányi súly a szíven a mellkosárban

K É T D E C E M B E R

Kardos Tibor halálára

Róma, 1947.

Nyirkos nem-szeretem idő a Via Giulia
kövein s a Tiberis-parti leveletlen platánokon
„Nézd a Soractét” . . . ó a horatiusi
kemény-szép télnek nyoma sincs a hó helyett
nyúlós nyál csillog a vén és hülye
idő nyála . . .

Bent Nálad együtt majd az egész csapat,
vidám a kandalló, a beszéd vidám,
ugrál a tűz, ugrál az elme,
hasztalan inti a négy komoly fal.

Köztünk a hitves, néha betáncol a
két csöppnyi lány, s kellő bece-szók, puszik
után kilibben újra, hagyja:
játsszanak a nagyok is magukban.

Az asztalon bor s tál, gyönyörű gyümölcs:
szőlő, narancs, préselt füge, illatos
kávé –: a nyirkos esti Róma
árnyai közt ragyogó oázis.

Bent Nálad együtt majd az egész csapat:
költők, kiket távol haza tájai
küldtek, s te hívtál osztozóknak
ámulatod s örömed csodáján.

Szavad – jó pásztor – erre megy, arra megy,
s az elkanyargó érv-juhokat szelid
erővel illendő irányba
hajtja, a félre-ficáncolókat.

Megrendül rendre, s reszket a ház, ahogy
elzúg előtte bőszen a villamos;
köd, nyál, didergés kint . . . az ódon
Falconieri-falak között meg

felnőtt idill s oly bő, hogy a hanggal, a
fénnel kidől az ablakon is, kevés
belőle a folyóra pilléz
s a Tiberis meleg álmokat lát.

Pécs, 1973.

Nyirkos nem-szeretem idő a Szkókó
leveletlen tőkén fáin lent a forró ifjúság
városának tetőin hó sehol zöld sem sehol
Neked itt többé már minden sehol
amit szerettél amit úgy szerettél
s Te is sehol Te is sehol . . .
De az a fény az a melegség
az a hang él és szűnhetetlen
itt is ott is és mindenütt . . .

APA - S I R A T Ó

Várkonyi Nándor halott

Mikor beteljesült a csönd
nagy dördüléssel fölkeltek a hangok:

még a párna finom vászon-neszét is
még a végső helyükre roskadó
belső szervek moccanásait is
a tovább-növő haj köröm szakáll
apró üzemzajait is
hallotta

s tán örült

De én másodszor vesztettem apát

Tették az ágyról koporsóba
tették a koporsót a földbe
a bezártat másik bezártba
tehát nyugodtan útrakelhetett

És én másodszor vesztettem apát

Víz-föld-ég-időjáró
négyéltű nincs-gépezetén
aligha juthat
ismeretlen vidékre
annyifelé járt eddig is
nem fölfedez inkább: újratalál
millió évek millió
mér földjein

mozgott otthonosan
(csak az úttesten át keservesen)

Most én másodszor vesztettem apát

Első apátlanságom
ferdái egyenesei
fojtódásai lobogásai
lassacsckán összeálltak
lassan törvényesültek
már keskenyvágányú vonatra raktak

S jött csoda-nyelvével a vakogó
ugatásával az angyal-beszédű
„Hókusz-pókusz” halomra dőlt a korcs rend
s az új romok között vezetni kezdett

Hát én másodszor vesztettem apát

Víz-föld-ég-időjáró
négyéltű nincs-gépezetén
élő álmait ellenőrzi
És látja már hogy álma szebb volt
látja hogy élni élni jobb volt
és szomorúan visszanéz

Túlzó szájmozgással de hangtalan
(ahogy szoktam) próbálom visszahívni
egyre ismétlem: csak nem érti
a levegőbe írok: úgy sem érti
kérném a tenyerét hogy arra írjak
s nincs tenyere – – –

ÉSZREVÉTELEK

Eltojt a tyúk. Lärmázó önreklámozással leugrott a tojópadlásról.

Utána szállt egy pihe. Lassan, hintázva, könnyen, könnyedén.

A tyúk majd orrabukott. Bunkósutaság.

Az ezernyi kecsesség együtt.

*

Háromhónapos kölyökkutya. Reggel megkötötték.

Azóta szünet nélkül sír és nyugtalan.

Ha érteném.

Nyilván az emberiség őstörténetét foglalja össze.

*

Örülnek-e vajon a fák a szélnek?

A menthetetlenül némák megszólaltatójuknak?

Kifele hallgatózom. Késő este.

Hányféle hangra képes az öreg és ritkuló szilvafa is.

Bizony mondom: örülnek a fák a szélnek!

*

Szunyog a függöny mögött, motorcsónak két kilométerre.

Motorcsónak két kilométerre, szunyog a függöny mögött.

Inkább mindent a szunyogból. Így tetszés szerint abbahagyhatom.

Visszafelé életveszélyes. Mert egyszercsak nem sikerül, s valóságosan rámrontanak a kivédhetetlenek.

*

Az óraketyegés és a csönd.

Van zaj, hogy a csönd tiszta víz, a zaj színes folyadék. Ha cseppekben: kicsit, ha csorogva: nagyon elszínesíti.

Az óraketyegés hüperhegyes tű, a csöndje rideg, zöngétlen lemez. Végzetesen nem affinitivek. A csönd makacsul változatlan, legföljebb kíméletlen peremű lyuk-seregek szakadnak rajta.

A csönd és az óraketyegés.

*

Hasonlatok, metaforák, jelképek... Az elmúlók a múlhatatlanoké.

S az elmúlóké? Legföljebb másik elmúlók.

De mekkora erővel?

Végül is az ember együttlátja a világot: törvényeit, mozgását, talán lényegét is. Hanem az értelmét...??

Pedig a vándor magától is, és a honos a vándortól is azt kérdezi a legmohóbb kíváncsisággal: *Miért?*

Minden avégett történik, hogy ez a kérdés ne hangozzék el. De ha mégis –, nyomja el a fegyverzaj, a politikai csetepaté, a művészi csinn-bumm, a sírás, a nevetés. –

Átkozottak az éji csöndek, a sivatag-percek, a fő-fő humorú, gyermekien-cinikus pillanatok, amikor hangos és hangtalan, illanó lélekrezdülés és bútorroppanás egyaránt föl tudja tenni a kérdést, közönyösen, minden hátsó szándék nélkül, rutin-szerűen: *Miért?*

A nap romokra jön fel ilyenkor, s arra jó csak, hogy megint jelképet kínáljon, hogy folytatódjék a titkolódzás, mellébeszélés.

*

Igazán szépen csak az anyag viselkedik már. Vita nélkül engedelmeskedik a törvénynek.

A törvény rangja különbözhet, de a magatartást a készség minősíti. A gyermek még közel van az anyag engedelmességéhez. „Ha olyanná nem lesztek, mint a gyermekek . . .”

*

Vegetáriánus, habókos, jógázó vénember . . .

„Ostoba, aki rosszat cselekszik. A rossz cselekedetek mint a vércsék elrepülnek, s megszorodva térnek vissza, küldőiknek esnek, tépik, marcangolják, pusztítják őket.”

„A jócselekedetek galambok. Elrepülnek és megszorodva térnek vissza. Küldőik fejére, vállára, kezére ülnek és turbékolnak nekik, szárnyukkal simogatják őket.”

Vegetáriánus, habókos, jógázó vénember . . .

*

Nietzsche:

„Szesszel és zenével az ember magát a kultúrának és kultúrátlanságnak olyan fokaira viszi vissza, amelyeket eleink már leküzdöttek . . .” (Az 1880-as évekből.)

Miről is van szó? Miről is van szó? (1975.)

*

Nem amit a percek adnak nekünk, hanem amit mi adunk a perceknek.

Ők legfeljebb egyben visszaadják. S olykor meg is lepnek velük. Így vagy úgy. Ilyenkor derül ki szegénységünk vagy gazdagságunk.

*

Történelem, történelem:
kis élelem, nagy félelem.

*

Az epigonizmus a művészet kérődzése.
Az epigon magát pusztítja el –: fölösleges.

Á G Y B A N

Az egyik babát visz aludni,
a másik eleven babát.
De aki maga megy aludni,
s viszi az ágyba csak magát?

A titkolózó bőr mögött hány
fenevad, tűzvész, alvilág –
örökös görcsökbe borítván
a békésnek szánt éjszakát.

Szárazvillámok: föl az égre
egy-egy megrángó fény vetül.
Miféle okból? és mivégre?
nem nézi már értetlenül.

Mentség? Hát nincs mentség ilyenkor:
el kell viselni reggelig;
hullong a mellre vashideg por,
és óhatatlan ellepi.

M O S T É S K É S Ő B B

Kétezer év is mit cifrázott?
Csak leheletnyi felszín-máz

Van az ember mert lenni kell
célt tűz ki célba menni kell
önmagát értelmezni kell
világot teremteni kell

A gyomot valahova rakni
a világnak jó szót adni
a rokon farkasra kutyára
sarat s dicsfényt dobálni párba

A szó ereje végtelenre
serdül mind élméletlenebbre
s pusztítón érthetlenebbre

S majd az *igenek* eufóriája
beledöglük egyetlenegy *nem*
világnagy undorába?

M E G K Ö Z E L Í T É S E K

Öl öl öl öl (*főnév*)
öl öl öl öl (*ige*)

Valaki mosolyog
valaki szégyenkezik

valaki üdvözül
valaki jajveszékel
s minden élő a maga szintjén

Picasso utolsó óráiban erotikus rajzokat csinált

A mag bújik el legmélyebbre
„... a fajfönntartás zöld igája” (*Weöres Sándor*)
? ? ? ? ?
csak iga inkább zöld aligha

Az anyag megmarad – az élet sem alábbvaló

A vadgalambok kinn a kertben
cívódnak egymást vágva kéjben

Működő vulkán-kút s virág virág
nap vonalakat élesítő
párjasehol akusztika

Kardok beléjük bújt kardforgatókkal
világ-szikrák világ-villámvetők

Szerelem szerelem
szerelem szerelem
szerelem szerelem
kötés kell a sebekre
a kötés alá vatta
az átvérzés pipacs-szín
az átvérzés forradalmi-zászló-vörös

S Z E R E L M E S E K

Elárkosodtunk elgöröngyösödtünk meglazultunk

megnehezedtünk

le is hűltünk be is árnyékosodtunk

„Ilyen szentek vagyunk mi” – hol az az idő?

akkor hevültünk tündököltünk örökös éhhel ettük egymást

most mi kerül a szánkba hogyha . . .?

most nem verődünk – veretünk

most nem a más-más töltetű

sarkok sodródnak egybe

a növény didergés a növény iszonyat szeretne apadni

Megkezdődött a vetkezés furcsa-groteszk folyamata

nézzük egymást jobban és jobban elvékonyodnak gőnceink
de alattuk?

mivel a gőnceink most:

a bőr

a hús

a csont

de alattuk mi lesz? . . .

T U D N I K E L L

Tudni kell, hogy az emberi kapcsolatok között

akad olyan természetű s fokú,

amelyben az egyik fél magatartása

szőröstül-bőröstül felfalja a másikat.

A bibliában például az „Aki felső ruhádat . . .”

vagy az „Aki arcul üt téged jobb felül . . .” mondások utalnak
erre.

Ilyenkor egyszerűen nem lehet ellenségeskedés,
mert a cselekvésvonalak egyirányúvá fordulnak.
Így áll a dolog az anyák és gyermekek között is.
A mindig áldozó anya szeretetében telhetetlen,
mindenevő, s még a leleményes rosszaság se képes
kifundálni olyant, amit elutasít.

Aztán van ilyesmi a szerelemben is:
ha az egyik szerelmes annyira kitágítja szerelmét,
hogy a másik nem mehet ki belőle,
undorral, hűtlenséggel, faggyal, sőt gyilkossággal sem mehet ki.
Az effajta faló-magatartásúak boldogok és erősek,
talán még a sírba is elviszik boldogságukat,
s valamit a föld is megismer
azokból a legnagyobb titkokból,
melyek révén egy élet emberinek nevezhető.

J O B B

A közös nyelv . . .

Szókincs? Grammatika?

Zörejből lassan nyíló muzsika?

Történelemben, sorsban fölnevelt

külön virágokkal telt, ősi kert?

A szív botlása, hogyha idegen

ég alatt fülbe libben melegen?

Apai intés, anyai bece,

küllős értelmű gyermek-gőgicse?

Jó tanács, ha éjek-napok során

omladóvá torlódik a talány?

S mikor fontosabbá válik a más:
bizonykodó szerelmi vallomás?
„Egy-kettő” összehangoló vezény-
szó a gyakorló élet mezején? – –

Ez is, ez is.

De jobb, ha támadó
kártékonyságra együtt ránduló
védekezés, ha buktatók felett
szinkron szülemelő egy-test lendület,
s míg ön-szín égre szivárvány bomol,
készületlen fölbimbózó mosoly,
jobb, ha forgandó fény-árny-változás
ütem-rendjén ringó szemvillanás:
ha egyé-szerveződve már a sok
beszélni szótlán szókkal szólva fog.

BETŰRENDES MUTATÓ

A fal	273
A fák példája	309
A férfi visszatér	155
Agrigento	94
A halódó nyár krónikája	308
A hús, a gyöngülő	246
Ajándék	131
A jelen örömei	247
A „Jó Halál”-templom kriptájában	90
A kertben	153
A készlet lássam	162
A költő feje és a Milói Vénusz	255
Alkonyodó	287
A Louvre szobrai	255
Alvó Ariadné	88
A magányról	17
A menekülő	22
Amor sanctus	124
Anabázis	263
A nép	251
Anyám	126
Anyámat végképp	318
Anyám halottas ágyon	163
A nyugtalanság dicsérete	103

Apa-sírató (<i>Várkonyi Nándor halott</i>)	324
Apák anyák istenek	125
Apám elé	261
A prédikátor könyve	285
Ars amatoria	174
Ars poetica	149
„A századokat számlálja . . .” (<i>Csokonai szellemének</i>)	303
A test csodái	178
Atlantisz	155
Az apa öregsége	315
Az öreg Milton	224
Az úr küszöbén	216
Az ürögi erdőben	83
Ágyban	329
Állomás	295
Áprilisi változatok	209
Banja Luka	257
Barátaim barátaim	166
Befejezetlen nyár	198
Beszélgetés a költészetről	254
Betegségemben	172
Béke	102
Biberach szemével	223
Biztató	148
Bogácsné és a púp	186
Bolyongó	196
Borsszemek	145

Csak a múltot	16
Csak azt nem	250
Család	194
Családi följegyzések	229
Csata	81
Csokor <i>A batvanéves Weöres Sándornak</i>	270
Csörög a fagyos föld	119
Dal	18
De hogyha	302
Derűvel	283
Egyéb	101
Egy élhetetlenhez	104
Egy falusi állatorvos halálhírére	242
Egy játszótér mellől	313
Egy megfagyott körtefa-csometére	77
Egy régi folyóiratra	276
Egysoros	275
Egy számócatő tavasszal	236
Egy üdülő naplójából	147
Előkészítő megbeszélés	
a 40 éves érettségi találkozóra	321
Előszó	9
Ember az őszben	292
Emlék	21
Emlékezik	296
Epigrammák	98
E rózsá e rózsá	142
Esti ablak mögött	154
1970	215
1973. január	267

Ébredés	96
Éjfél után	89
Élve már	281
Én Noé bárkám	301
Észrevételek	326
Falun	11
Faültető	144
Férfikor	108
Flóra-pihenő	85
Fogyó világ	20
Fordított kígyó	202
Fordultok félre	314
Följegyzés	112
„Fővárosi” író	99
Franz Kafka: Levelek Milénához	190
Groteszk	146
Gyászdal-töredék	199
Gyermek	161
Gyermekkori táj	84
Gyermekvers	275
Hadak múltán	13
Halott nővéremre	320
Hazavágyó	89
Három arckép	99
Háromsoros	274
Hátrafelé menni előre	284
Helyet keres	241
Hétköznapi	286

Hiába	310
Hírhozó is kell	302
Hó alatt	233
Holt anyám születésnapjára	164
Hozzád mindenkiért	169
Idegen város	161
Idéző <i>Halott bátyámnak</i>	165
Idő-infláció	238
Időjáték	243
Időtlen	208
Igénytelen Faust	179
Igló, 1880. október 13.	269
Intés a gyermekeknek	288
Irodalmi mindenek	100
Irodalom	98
Január	159
Janus Medvevárban	265
Jobb	333
Jobb ha előbb	181
Jó lenne lassan	264
Jó munka	249
Jön az angyal	180
Jöttél	270
Kakasszót várva	180
Kamasz-naplóból	279
Karakán	100
Karácsony előtt	245
Kell	311
Kelletlenül	238

Kendő	14
Kenyér	139
Kert júliusban	82
Kérdés a XX. században	141
Késő	290
Késő dalok	149
Két bátyámra	166
Két december (<i>Kardos Tibor halálára</i>)	322
Kétfelé	282
Két hang	141
Két metamorfózis	185
Két múzeum	252
Kétsorosok	251
Kijátszani végre	128
Kis himnusz	286
Kiűzetés	183
Kodály	193
Korszerű	15
Körbe-körbe	299
Körtefa	230
Köszöntő	275
Krisztusnak Rómából	88
Küszöb	189
Lámpás	186
Látvány	168
Lázár feltámadása	297
Lefelé	105
Legalább azt	244
Letört ág	209

Levelek régi barátainak	320
Lélek és ősz	211
Madár-csönd	309
Madár villámlik	291
Martyn Ferencnek	220
Martyn Ferenc: Paprikák. Tusrajz	305
Május	10
Március	79
Már nem odázhatom	170
Másik ősz	159
Megélni	295
Megérezné	290
Megfelelések	142
Meg kell érkeznie	234
Megközelítések	330
Míg önként őriz	167
Mi jöhet még?	243
Mi lesz?	173
Mind a három	315
Mint a csapat	300
M. J. halálára	122
Mórát olvasva	220
Most és később	330
Nagyítás (<i>Antonioni filmjére</i>)	217
Ne annyira	319
Nehezen s gazdagon	280
Neked	129
Ne legyen több	144
Nem kellene	273
Nem küszködnek	296

Ne rejts előlünk semmit!	272
Népdal-variáció	107
Nosztalgia	130
Novemberi délelőtt	231
Nő a vonaton	130
Nőjön virág	285
Nő kutyával	183
Nut istennő	256
Nyár	83
Nyárelő	152
Nyáréjszaka	153
Nyugalom	282
Ocsúdó évek. <i>Önéletrajzi költemény</i>	25
Okkal inkább	248
Október	118
Otthon. Három lány	195
Ő	263
Őszi zápor	159
Padlás-Odüsszeia	311
Perjefű	235
Philémon és Baukisz	184
Pietà (<i>Michelangelo szobra</i> <i>a firenzei Akadémián</i>)	95
Politika	219
Psyché Weöres Sándornak	274
Rám számíthat	204
Reggel	113

Rendhagyó napok	182
Régi szilveszter	205
Rézhangú trombiták	206
Ritmus, rend, zene	177
Római jegyzetek	251
Római vázlatok	88
Rom és rét	306
Ronsard utolsó otthonában	223
Rousseau, a vámos	192
 Séta és meditáció	 157
Steiner	313
 Szabadulás	 19
Szerelmesek	332
Szomját meg éhét	143
Szövegek	304
Szüleimnél	261
Születés	316
 Taedium vitae	 288
Találkozás	272
Tavaszi	78
Temetés előtt	225
Testi háború	132
Tél	12
Téli éjszakák	160
Téli napsütés	232
Téli ünnep	212
Tétova nekrológok	239
Threnos	120
Töredék Bartókról	268

Történet	111
Törvény	110
Tudni kell	332
Túltermő gyümölcsfa	237
Tűz és jég	207
Unoka	317
Vadgalambok	240
Vakáció előtt	277
Valami tudja	232
Vasárnap délelőtt	140
Változat egy Li Taj-po-versre	196
Várhatok jót	262
Vázlatok portrékhöz	188
Vedd azt is észre	298
Veled a télbe	171
Verseim sorsa	190
Vers Rómáról	91
Világ körüli utazás	306
Világ-vers	300
Villanások	179
Vízszag	278
Zöld és fény	151

TARTALOM

Szabadulás (1945–1947)

Előszó	9
Május	10
Falun	11
Tél	12
Hadak múltán	13
Kendő	14
Korszerű	15
Csak a múltot	16
A magányról	17
Dal	18
Szabadulás	19
Fogyó világ	20
Emlék	21
A menekülő	22

Ocsúdó évek

Önéletrajzi költemény (1953–1954)

Ocsúdó évek	25
-------------	----

A szó ünnepe (1947–1958)

Egy megfagyott körtefa-csemetére	77
Tavaszi	78
Március	79
Csata	81
Kert júliusban	82
Nyár	83
Az ürögi erdőben	83
Gyermekkorai táj	84
Flóra-pihenő	85
Római vázlatok	88
Alvó Ariadné	88
Krisztusnak Rómából	88
Hazavágó	89
Éjfél után	89
A „Jó Halál”-templom kriptájában	90
Vers Rómáról	91
Agrigento	94
Pietà (<i>Michelangelo szobra</i> <i>a firenzei Akadémián</i>)	95
Ébredés	96
Epigrammák	98
Irodalom	98
Három arckép	99
„Fővárosi” író	99
Karakán	100
Irodalmi mindenek	100
Egyéb	101
Béke	102
A nyugalanság dicsérete	103
Egy élnetetlenhez	104

Lefelé	105
Népdal-variáció	107
Férfikor	108
Törvény	110
Történet	111
Följegyzés	112
Reggel	113
Október	118
Csörög a fagyos föld	119
Threnos	120
M. J. halálára	122
Amor sanctus	124
Apák anyák istenek	125
Anyám	126
Kijátszani végre	128
Neked	129
Nosztalgia	130
Nő a vonaton	130
Ajándék	131
Testi háború	132

Séta és meditáció (1959–1964)

Kenyér	139
Vasárnap délelőtt	140
Két hang	141
Kérdés a XX. században	141
E rózsza e rózsza	142
Megfelelések	142
Szomját meg éhét	143
Ne legyen több	144

Faültető	144
Borsszemek	145
Groteszk	146
Egy üdülő naplójából	147
Biztató	148
Ars poetica	149
Késő dalok	149
Zöld és fény	151
Nyárelő	152
A kertben	153
Nyáréjszaka	153
Esti ablak mögött	154
Atlantisz	155
A férfi visszatér	155
Séta és meditáció	157
Őszi zápor	159
Másik ős	159
Január	159
Téli éjszakák	160
Idegen város	161
Gyermek	161
A készet lássam	162
Anyám halottas ágyon	163
Holt anyám születésnapjára	164
Idéző <i>Halott bátyámnak</i>	165
Két bátyámra	166
Barátaim barátaim	166
Míg önként őriz	167
Látvány	168
Hozzád mindenkiért	169
Már nem odázhatom	170
Veled a télbe	171

Betegségedben	172
Mi lesz?	173
Ars amatoria	174

Lélek és ősz (1965–1967)

Ritmus, rend, zene	177
A test csodái	178
Villanások	179
Igénytelen Faust	179
Jön az angyal	180
Kakasszót várva	180
Jobb ha előbb	181
Rendhagyó napok	182
Nő kutyával	183
Kiűzetés	183
Philémon és Baukisz	184
Két metamorfózis	185
Lámpás	186
Bogácsné és a púp	186
Vázlatok portrékhoz	188
Küszöb	189
Verseim sorsa	190
Franz Kafka: Levelek Milénához	190
Rousseau, a vámos	192
Kodály	193
Család	194
Otthon. Három lány	195
Változat egy Li Taj-po-versre	196
Bolyongó	196

Befejezetlen nyár	198
Gyászdal-töredék	199
Fordított kígyó	202
Rám számíthat	204
Régi szilveszter	205
Rézhangú trombiták	206
Tűz és jég	207
Időtlen	208
Letört ág	209
Áprilisi változatok	209
Lélek és ősz	211
Téli ünnep	212

Időjáték (1968–1971)

1970	215
Az űr küszöbén	216
Nagyítás (<i>Antonioni filmjére</i>)	217
Politika	219
Mórát olvasva	220
Martyn Ferencnek	220
Biberach szemével	223
Ronsard utolsó otthonában	223
Az öreg Milton	224
Temetés előtt	225
Családi följegyzések	229
Körtefa	230
Novemberi délelőtt	231
Téli napsütés	232
Valami tudja	232
Hó alatt	233

Meg kell érkeznie	234
Perjefű	235
Egy számócatő tavasszal	236
Túltermő gyümölcsfa	237
Idő-infláció	238
Kelletlenül	238
Tétova nekrológok	239
Vadgalambok	240
Helyet keres	241
Egy falusi állatorvos halálhírére	242
Időjáték	243
Mi jöhet még?	243
Legalább azt	244
Karácsony előtt	245
A hús, a gyöngülő	246
A jelen örömei	247
Okkal inkább	248
Jó munka	249
Csak azt nem	250
Kétsorosok	251
Római jegyzetek	251
A nép	251
Két múzeum	252
Beszélgetés a költészetről	254
A Louvre szobrai	255
A költő feje és a Milói Vénusz	255
Nut istennő	256
Banja Luka	257

Anabázis (1972–1973)

Szüleimnél	261
Apám elé	261
Várhatok jót	262
Ő	263
Anabázis	263
Jó lenne lassan	264
Janus Medvevárban	265
1973. január	267
Töredék Bartókról	268
Igló, 1880. október 13.	269
Csokor <i>A batvanéves Weöres Sándornak</i>	270
Jöttél	270
Találkozás	272
Ne rejts előlünk semmit!	272
A fal	273
Nem kellene	273
Psyché Weöres Sándornak	274
Háromsoros	274
Egysoros	275
Gyermekvers	275
Köszöntő	275
Egy régi folyóíratra	276
Vakáció előtt	277
Vízszag	278
Kamasz-naplómból	279
Nehezen s gazdagon	280
Élve már	281
Kétfelé	282
Nyugalom	282
Derűvel	283

Hátrafelé menni előre	284
Nőjön virág	285
A prédikátor könyve	285
Kis himnusz	286
Hétköznapi	286
Alkonyodó	287
Taedium vitae	288
Intés gyermekeknek	288
Megérezné	290
Késő	290
Madár villámlik	291
Ember az őszben	292

Észrevételek (1974–1975)

Állomás	295
Megélni	295
Nem küszködnék	296
Emlékezik	296
Lázár feltámadása	297
Vedd azt is észre	298
Körbe-körbe	299
Mint a csapat	300
Világ-vers	300
Én Noé-bárkám	301
Hírhözó is kell	302
De hogyan	302
„A századokat számlálja . . .” (Csokonai szellemének)	303
Szövegek	304
Martyn Ferenc: Paprikák. Tusrajz	305

Világ körüli utazás	306
Rom és rét	306
A halódó nyár krónikája	308
Madár-csönd	309
A fák példája	309
Hiába	310
Kell	311
Padlás-Odüsszeia	311
Egy játszótér mellől	313
Steiner	313
Fordultok félre	314
Mind a három	315
Az apa öregsége	315
Születés	316
Unoka	317
Anyámat végképp	318
Ne annyira	319
Halott nővéremre	320
Levelek régi barátaimnak	320
Előkészítő megbeszélés	
a 40 éves érettségi találkozóra	321
Két december (<i>Kardos Tibor halálára</i>)	322
Apa-sírató (<i>Várkonyi Nándor halott</i>)	324
Észrevételek	326
Ágyban	329
Most és később	330
Megközelítések	330
Szerelmesek	332
Tudni kell	332
Jobb	333
<i>Betűrendes mutató</i>	337

162218

A „30 ÉV” SOROZAT

1977–78-BAN MEGJELENT KÖTETEI

1977

- Bóka László: Alázatosan jelentem – Eskü
Darvas József: Részeg eső
Füst Milán: Ez mind én voltam egykor –
Hábi-Szádi küzdelmeinek könyve
Garai Gábor: Bizalom
Goda Gábor: Magányos utazás
Hámos György: Mi kell a halhatatlansághoz?
Kardos G. György: Avraham Bogatir hét napja
Keszi Imre: Alapkő
Mándy Iván: Lány az uszodából
Mészöly Miklós: Az atléta halála – Saulus – Film
Nagy Lajos: A lázadó ember – A menekülő ember
Németh László: Égető Eszter
Németh László: Drámák
Örkény István: Az utolsó vonat
Rákossy Gergely: Az óriástök – Tigrisugrás –
Novellák
Sarkadi Imre: Regények
Tatay Sándor: A Simeon család
Vészi Endre: Angi Vera
Weöres Sándor: Válogatott versek

- Áprily Lajos: Válogatott versek 1945–1967
 Benjámin László: Tüzet akartam
 Bernáth Aurél: Így éltünk Pannóniában
 Bor Ambrus: Útlevélkép háttérrel
 Fodor József: Oh, tarts még, ragyogás!
 Galambos Lajos: Három regény
 Hernádi Gyula: Elindulnak a karácsonyi mezők
 Hubay Miklós: A szív sebei
 Illyés Gyula: Hunok Párizsban
 Jókai Anna: Három regény
 Károlyi Mihály: Hit, illúziók nélkül
 Képes Géza: Önarckép hegy formájában
 Magyar krónika
 Csák Gyula: Mélytengeri áramlás
 Csoóri Sándor: Tudósítás a toronyból
 Karinthy Ferenc: Ezer év
 Moldova György: Tisztelet Komlónak
 Nemeskürty István: Requiem egy hadseregért
 Örkény István: Lágerek népe
 Molnár Géza: Három regény
 Pilinszky János: Válogatott versek
 Raffai Sarolta: Egyszál magam
 Sótér István: Tiszta Emma
 Szabó Magda: Katalin utca – A szemlélők
 Szentkuthy Miklós: Szárnyatlan oltárok
 Urbán Ernő: Nemcsak kenyérrel
 Veres Péter: A Balogh család története

Felelős kiadó a Magvető Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő Parancs János · Műszaki vezető Sebestyén Lajos · Tipográfus Romhányi Katalin · A szerző portréját Csigó László készítette
Kiadványszám 4159 · Megjelent 18,9 (A5) ív terjedelemben, Garamond betűtípusból, 1979-ben
MA 3380

78.1464/1 – Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre vezérigazgató

többnyire szenvedőn vagy holtan.” Csorba Győző tragikus ízű, intellektuális ihletésű költészetére valóban az elmúlás és a makacs élni-, illetve teremteniakarás dialektikus ellentéte a legjellemzőbb. Érzékletessé, hitelessé pedig a hűség, a környezethez, a családhoz, a barátokhoz, a természetéhez fűződő szoros kapcsolata teszi, amely a hétköznapi élet apró-cseprő eseményeiről írott műveit is átszővi és meghatározza.

